वर्षाचा अगाऊ रु० ५ डाक हासील ०।१२
सहामाही " ३ " ०८
सालअखेर " ७ " १०८
किरकोळ अंकास................ ०४

per annum in advance 5 Postage 13 as
Per annum in arrears 7 "1Rs. 8 as
Six monthly..........3 " 8 as
Single copy..............................4as

नोटीशीबद्दल
१० ओळीचे आंत रु० १
पुढें दर ओळीस ०।०६
दुसरे खेपेस ....०।

Advertisements
Below 10 lines... 2Rs
per line over10... 4 as
Repetition per line3a

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXV AKOLA MONDAY 5 JANUAARY 1891 NO 1

वर्ष २५ अकोला सोमवार तारीख ५ माहे जानेवारी सन १८९१ इ० अंक १

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती मार्गशीर्ष वद्य १० शके १८१२

राष्ट्रीय सभा

(सहावा समारंभ)

हिंदुस्थानच्या राजधानींत या समारंभास गेल्या २६ वे तारखेस आरंभ होऊन सर्व कामें निर्विघ्नपणें मंगवार सायंकाळीं शेवटास गेलीं. कलकत्यास हा दुसरा समारंभ होय. ह्या सालचाही सभेचा देखावा फार रमणीय होता. सहा हजाराहून अधिक लोकांचा समावेश होईल एवढें मोठें सभेचें रम्यस्थान होतें. आणि हें जंगी स्थळ सभेच्यावेळीं अगदीं गजबजून गेलें होतें. साऱ्या हिंदुस्थानांतून थोरथोर लोक आपापला स्वतंत्र धंदा संभाळून राष्ट्राच्या कार्यासाठीं एकत्र जमले आहेत, बडेबडे विलायतेतील कांहीं मुत्सदी हा समारंभ पहाण्यास प्रेक्षकस्थानीं बसले आहेत, आणि कांहीं शिकलेल्या सभ्यस्त्रिया आपल्या येण्यानें सभेस उत्तेजन देत आहेत इत्यादि गोष्ट पाहून कोणाही मनुष्यास आश्चर्य व आनंद वाटल्यावाचून रहाणार नाहीं. इंग्लंडसारख्या सुधारलेल्या राष्ट्रांतील पार्लमेंटपुढें असल्या संस्थेची विशेष मातबरी नाहीं तरी राष्ट्रीय सभाही हिंदुस्थानांत अपूर्व गोष्ट आहे.

मद्रास, प्रयाग मुंबई या तीन शहरा प्रमाणें कलकत्यांस ही पाहुण्यांचें आदरातिथ्य फार चांगलें झालें. हजारों कोंसावरून श्रीमान व विद्वान लोक आपल्या शहरीं येत आहेत म्हणून बाबू मंडळींनीं कडेकोट तयारी केली होती. राजवाड्या सारखे भव्य व विस्तीर्ण बंगले सर्व प्रकारच्या सामुग्री सहित तयार केले होते. जात व धर्म यांस काडीमात्र व्यत्यय न येईल अशा प्रकार खाण्या पिण्याची व बसण्या उठण्याची सोय केली होती. डाक्टर, वैद्य, हकीम वगैरे लोक प्रतिनिधींच्या सेवेंत तत्पर असत. लायब्ररी, चेंडू फळीचे खेळ, वगैरे सर्व कांहीं गोष्टी सिद्ध होत्या. सारांश, एखाद्या राजाला पाहुणचार देतात त्या प्रमाणें जमलेल्या लोकांचा बातबेत सोळा आणे ठेविला होता. या व्यवस्थेंत होतकरू मंडळी कडे देखरेखीचें मोठें काम होतें कांकीं पाठशाळांतील विद्यार्थी आपखुषीनें राष्ट्रा प्रीत्यर्थ पाहुण्यांचे चाकर बनले होते.

या प्रमाणें आनंदाचा शिगलोट झाला आहे. देशहिताच्या मंगल कार्यासाठीं सहस्त्रावधि लोक परस्पर भेटी घेत आहेत; आपापले मनोगत एकमेकांस कळवीत आहेत, आज सभेंत अमुक भाषणें होतील, अमुक गृहस्थ आल्यानें अमुक फायदा होणार आहे, सरकारी नोकरांस प्रेक्षक म्हणून येण्यास परवानगी असली पाहिजे इत्यादि गोष्टी चालल्या आहेत इतक्यांत सभेची वेळ होत आली तेव्हां सर्वत्र चळवळ व धांदल उडाली. सर्वजण प्रफुल्लित अंतःकरणानें व उल्हास वृत्तीनें सभेच्या मंडपांत जमूं लागले. आपली धुरंधर मंडळी पाहण्यास मिळावी म्हणून एकच गर्दी उडाली. देशसेवेचे अंगांत वारें शिरलें ह्मणजे मनुष्य किती आनंदानें आपलें कर्तव्य बजावतो याचा प्रकाश तत्काळ अंतःकरणांत पडला. ह्या समयींचें हुबेहुब चित्र मनावर ठसलें तर यावज्जन्म मनुष्यमात्र स्वदेशासाठीं आपला देह खर्ची घालील यांत कांहीं संदेह नाहीं. इंग्रजी, हिंदुस्थानी, गुजराथी, मराठी, कानडी, उर्दू, तेलंगी वगैरे सर्व रूढ भाषा एक समयावच्छेदें करून कानांत गुणगुणू लागून मोठा आल्हाद होई व सर्व धर्म व सर्व ज्ञाती राजकीय उन्नती व्हावी ह्मणून एक दिलानें तनमनधनें करून झटत आहेत असा विचार येऊन ' राष्ट्रीय सभे' ची यथार्थता पूर्णपणें कळून आली.

सभास्थान तिवोली बगीचा अशा नांवाचें होतें. तेथें दोन प्रहरचे दोन वाजण्याचे सुमारास सभेस सुरवात झाली. केन, स्कॉन, यूल, ह्यूम, सुरेंद्रनाथ बानरजी, लालमोहन घोस, वाचा, चारूचंद्र मित्र इत्यादि प्रसिद्ध प्रसिद्ध गृहस्थ सभेस येऊं लागले त्यावेळीं इतर मंडळीचा जयघोष व टाळ्यांचा गजर यांनीं सर्व मंडप दणाणून गेला. बाबू सुरेंद्रनाथ बानरजी हे कृश व अत्यवस्थ असून धीराधीरानें मंडपांत येत आहेत तें पाहून मंडळीच्या डोळ्यांत आनंदाश्रु उभे राहिले. देशसेवेची चाड ही काय चीज आहे व लोकसेवेची किती मान्यता व धन्यता होते हें त्या वेळीं चांगलें व्यक्त झालें आरंभीं व्यवस्थाएक मंडळीचे अध्यक्ष मि. मनमोहन घोस यांनीं जमलेल्या गृहस्थांचे आभार मानिले आणि राष्ट्रीय सभे वरील कांहीं आक्षेपांचें उत्तम प्रकार निराकरण केलें. यांचें भाषण फार सांघ असून विषयाचें निरूपण उत्कृष्ट झालें. या भाषणापासून राष्ट्रीय सभेविषयीं अनेक गोष्टी सुलभ रितीनें समजतात ह्मणून आह्मी त्याचा सारांश अलाहिदा दुसरीकडे दिला आहे. मंडळीचें स्वागत झाल्यावर नामदार रोमेशचंद्र मित्र यांनीं मि. फेरोजशा मेथा यांच्या गुणांचें दिग्दर्शन करून त्या गुणी पुरुषांस सहावे राष्ट्रीय सभेचें अध्यक्ष निवडण्याविषयीं सूचना केली व औंधचे नवाब शमसूलउद्दीन यांनीं त्या सूचनेस अनुमोदन दिलें. तेव्हां मि. फेरोजशा मेथा यांनीं अध्यक्षस्थान स्वीकारते वेळीं संभाषण केलें तें भाषण अप्रतिम झालें ह्मणून मि. फेरोजशाहा मेथा यांस आमची शिफारस नको आहे. दक्षिण महाराष्ट्रांतील शेट फेरोजशा हे प्रचंड वक्ते आहेत तेव्हां त्यांचें रसभरित भाषण विचार व अनुभव यांनीं ओतप्रोत भरलें असून वक्तृत्वाचा एक उत्तम मासला आहे हें सांगणें नको. मि. मेथा साहेबांच्या भाषणातील मुख्य मुख्य मुद्दे संक्षेपानें नमूद करण्याचा आम्ही स्थलावकाशाप्रमाणें प्रयत्न करीत आहों:—

राष्ट्रीय सभेसारख्या राजमान्य सभेच्या अध्यक्षस्थानीं नेटिवाचीं निवड होणें याहून मोठा बहुमान नेटिवास दुसरा नाहीं. नार्मन, साक्सन, डेन्स वगैरे लोक हजार बाराशे वर्षांनीं इंग्लिश होतात व त्यापेक्षां कमी वर्षांत ही मुसलमान नेटिवांत गणले जातात तर पारशी लोकांचा तेराशे वर्षें हिंदुस्थानशी निकट संबंध आहे त्याअर्थी पारशी लोक निखालसपणें नेटीव आहेत हे निर्विवाद आहे. तेव्हां मला नेटिवाला हा अध्यक्षस्थानाचा मान आपण दिला त्याबद्दल मी फार आभारी आहे. जन्मभूमीचें ऋण फेडण्यासाठीं मि. दादाभाई नवरोजी विलायतेस देह झिजवीत आहेत आणि तेच आर्य भूमीचे खरे पुत्र आहेत हिंदुस्थानांत जन्मल्यापासून पारशी मंडळीस जें वैभव मिळालें आहे तें स्मरणांत आलें ह्मणजे पारशी लोकांस ही हिंदुस्थानचे रहिवाशी असल्याविषयीं प्रौढी वाटेल.

इंडियांतील राजकीय उन्नतीस राष्ट्रीय सभेनें एक निराळी दिशा लाविली आहे. आज वर्षभरांत जीं कामें झालीं आहेत त्यांचें सिंहावलोकन केल्यास वरील गोष्ट प्रत्यन्तरास येईल. प्रयागच्या सभेचे अध्यक्ष मि. यूल साहेबांनीं स्पष्टपणें सांगितलें आहे कीं राष्ट्रीय सभेसारख्या संस्थेस तीन प्रकारचें स्थित्यंतर होत असतें. प्रथमतः लोक अशा संस्थेचा उपहास करितात. नंतर त्या संस्थेंतील दोष दाखविण्याकडे लोकांची प्रवृत्ति होते. या दुसऱ्या स्थितींत क्रमाक्रमानें कांहीं गोष्टी आक्षेपकांस कबूल कराव्या लागतात व कांहीं गोष्टी संबंधानें भलभलते ग्रह ते प्रदर्शित करितात आणि शेवटीं प्रस्तुत क्रम निर्भय नाहीं तेव्हां शांतपणें मार्गक्रमण करावें असा ही बुद्धिवाद सांगण्यास तयार असतात. पुढें तिसरी स्थिती संस्थेस प्राप्त झाली म्हणजे लोकांस तिचे विचार मान्य होतात आणि हा काळ पावेतों अशा सविचारांच्या गोष्टी झाल्या नाहींत म्हणून नवल वाटल्या सारखे ते लोक दाखवितात. आमच्या पहिल्या दोन्ही दशा पालटून आम्ही विजयी झालों. आतां पुढील दशा चांगली आहे. उपहास, राजद्रोह, बंडावा, इत्यादि आरोपांतून वाचून अब्रूनें बाहेर निघालों आहों. आमच्या राजनिष्ठे विषयीं शंका तिळप्राय उरली नाहीं अशा विषयीं राणी सरकारचे अनेक प्रतिनिधी साक्ष देत आहेत. लार्ड रानडाल्फ चर्चिल सारखे जुने स्टेट सेक्रेटरी राष्ट्रीय सभेस अनुकूल मत प्रदर्शित करीत आहेत. अनेक शतका नंतर पूर्ण विकास पावलेल्या इंग्लंडांतील लोक सत्तात्मक संस्था आम्हांस नकोत, आम्हांस सायमान डी मानटफर्डचे पांचशे वर्षां पूर्वीचें हां साधारण हक्क नकोत व आमचें मागणें राजकतृत्वाचे अधिकारा संबंधानें ही कांहीं नाहीं. असा प्रकार असून ही कांहींजण आम्हांस दुराग्रहानें उपदेश करितात कीं आम्ही चळवळ करूं नये कां कीं सामान्य लोक त्यांच्या काल्पनिक उन्नत दशेला येऊन पोचले नाहींत. हा 'रामराज्या' चा योग आल्यानें आमच्या प्रयत्नाची गरज नाहीं हे ते उपदेशक विसरतात. मनुष्य मात्र सुधरतो त्याचे नियम असे आहेत कीं जनसमूहानें व्यक्ति विशेषांस व दुसऱ्यांनीं पहिल्यास या प्रमाणें प्रगमनाचा मार्ग दाखवावा म्हणजे एकंदरीनें सुधारणेचें चक्र चालूं राहतें. हा इतिहासांतील सिद्धान्त वरील लोकांस कळत नाहीं किंवा त्याचा निरुपयोग होतो. आम्हांस लोकांच्या वतीनें बोलण्याचा अधिकार नाहीं कारण आमचा अनुभव कोता असून लोकांच्या गरजा काहीं ठाऊक नसतात. या न्यायानें वरील आक्षेपक मोठमोठें इंग्लीश अधिकारी प्रजेच्या हिताहिताच्या बाबदींत अगदींच निरुपयोगी आहेत. पहिल्या दोन्ही अवस्थेंतून पार पडतांना आम्ही चांगले तावून सुलाखून बावनकशी सोन्या प्रमाणें निघालों आहों. आपल्यास कसोटीस लावल्या मुळें आम्हांस शहाणपण येऊन आमच विचार फार समतोलपणानें होत आहेत. आपण तिसऱ्या मुक्कामास येऊन पोचलो आहों. या पुढें आपली कर्तबगारी व शहामत दिसून येईल आणि आपल्या हातून व्हावयाच्या गोष्टी ही पुष्कळ आहेत. न्याय कोर्टें व अंमलबारी कोर्टें भिन्न भिन्न असावीं अशी आपली सूचना लार्ड डफरिन साहेबांस पूर्ण सम्मत होती परंतु अद्याप कांहीं व्यवस्था झाली नाहीं व अधीक चळवळ केली तर कदाचित मोक्ष ही मिळेल! रुप्याच्या भांड्या वरील जकात माफक झाली आहे हें थोडें यश आपणांस आलें आहे. अबकारी खात्यांतील सुधारणे विषयीं मि. केन सारख्या निग्रही व चतुर मुत्सद्यानें विडा उचलला आहे. कायदे कौंसिलांतील सुधारणा अंमलांत आणण्या सारीं पार्लमेंट मधील हिंदुस्थानचे सभासद मि. ब्राडला साहेब उदार मनानें व आवेशानें लढत आहेत. 'ब्राडला' या नांवाची स्मरणी नेटिवांच्या हातून कधींही गळणार नाहीं. मद्रास बिलावर अपवाद निघाले ह्मणून हंटर, गार्थ प्रभृति गृहस्थांच्या सल्यानें नवा मसूदा पार्लमेंट पुढें निघाला आहे.

ब्राडला साहेबांची चळवळ पाहून लार्ड क्रास साहेबांनीं आपलें बिल पुढें घातलें.

त्यांच्या बिलामध्यें वाईट असें होतें कीं ज्या प्रमाणें आगगाडीचे इंजिनावर फक्त कोळसा विस्तव, व पाणी ही नसावीत. स्थानिक स्वराज्य हिंदुस्थानांत पूर्वापार आहे तरी निवडणुकीचे अधिकार देणें लार्ड सालिसबरीस रुचलें नाहीं. लार्ड नार्थब्रुक यांच्या एका अल्प पोट सुचनेसहित मोठ्या पराकाष्ठेनें लार्ड क्रासचें बिल हाऊस अ.फ कामन्समध्यें आलें. ब्राडला साहेबांनीं तत्काळ मोठ्या खुषीनें या बिलास निवडणुकीचे हक्काविषयीं उपसूचना केली. पुढें पार्लमेंटास सुट्टी झाल्यामुळें काम तहकूब राहिलें. त्यानंतर ब्राडला साहेबांनीं लार्डक्रासचें बिलामध्यें निवडणूकीच्या हक्काची मुख्य बाब सामील करून नवीन बिल काढलें आहे या नव्या बिलांत फार करून यश येईल असा रंग आहे. आपल्या बिलास कांहीं मर्यादेपर्यंत नार्थब्रुक, रिपन, डफरिन प्रभृति लाट साहेबांचें पूर्ण अनुमोदन आहे. लार्ड डफरिन साहेबांच्या प्रयाण समयींच्या भाषणाविषयीं आपला गैर समज झाला आहे. परंतु वास्तविकपणें लोकनियुक्त कायदे कौन्सिलांत सभासद घेण्याविषयीं त्यांनीं सरकारी दप्तरी आपला अनुकूळ अभिप्राय स्पष्ट रीतीनें नमूद केला आहे. इंग्लिश राज्यपद्धत व इंग्लिश शिक्षण या उभय गोष्टीच्या साह्यानें नेटीव लोकांस उन्नत राज्यपद्धतीची आवश्यकता लागेल असें मेकाले साहेबांचें मत असें त्याप्रमाणें सुदीन प्रस्तुत आला आहे.

यंदा दुसरी एक महत्वाची गोष्ट घडली आहे. इंग्लंडच्या मोहिमेवर राष्ट्रीय सभेच्या प्रमुख चालकांपैकीं कांहींजण गेल्यामुळें इंग्लंडांत लोकमत इंडिया संबधानें चांगलें जागृत झालें आहे. ह्यूम बानरजी, नार्टन सारख्या महा योद्ध्याचे आम्हावर परम उपकार आहेत. मुधोळकर व जोशी यांनीं ही दांडगी मदत केली.

कायदेकौन्सिलांत निवडणूकीचें आदितत्व घालण्याविषयीं राष्ट्रीय सभेचें ह्मणणें आहे त्याच्या पुष्टीकरणार्थ निराळें कारण झालें आहे. हिंदुस्थानचे जमाखर्चाचा खर्डा पार्लमेंट समोर आणण्याचा फार्स ही करू नये असें ही सरजान गोर्स्ट यांनीं बोलून दाखविलें आहे. याप्रमाणें हिंदुस्थानचा हवाला ईश्वरावर दिला आहे अशा समयीं आपण कौन्सिलामध्यें सुधारणा करण्याविषयीं जंगी प्रयत्न केला पाहिजे.

राष्ट्रीय सभा ही राष्ट्राची सभा नव्हे व कांहीं शिकलेले लोक मात्र चळवळ करितात अशा आक्षेपाचें निरसन केल्यावर अध्यक्षांचें पुढील भाषण अत्यंत आवेशयुक्त व चित्तवेधक असून बोधपर असें झालें.

नंतर अध्यक्षांच्या सांगण्यावरून मि. ह्यूम यांनीं निरनिराळ्या विषयानिमित्त एक कमिटी नेमण्यासाठीं कांहीं गृहस्थांचीं नांवें सभेपुढें आणिलीं. त्यावर कांहीं चर्चा होऊन व आणखी चार नांवें त्यांत सामील झाल्यावर ती सूचना पसार झाली आणि सभेच्या पहिल्या दिवशीचें काम आटोपलें.

दिवस दुसरा [शनिवार]

दुसऱ्या बैठकीच्या आरंभी मि. लाल मोहन घोस यांनीं सूचना आणिली कीं, मि. ब्राडला साहेबांनीं पार्लमेंटांत काढलेले बिलाचा मसुदा राष्ट्रीय सभेस मान्य आहे आणि ते पसार करण्याविषयीं पार्लमेंटास विनंती करावी व या संबधानें निराळा राष्ट्रीय सभेचा एक अर्ज लिहून अध्यक्षांनीं तो मि. ब्राडला मार्फत हाऊस आफ कामन्समध्यें दाखल करावा. या सूचने वरील मि. घोस यांचें भाषण फार मनोवेधक झालें. वक्तृत्वा संबधानें यांची ख्याती आहे त्याप्रमाणें भाषण मुद्देसुत व भारदस्तपणाचें होतें. त्यांनीं ब्राडलांचें बिल स्वीकारण्याविषयीं सुचवितांना दर्शविलें कीं वरिष्ठ व प्रांतिक सरकारच्या कायदे कौन्सिलांतून अधीक सभासद असून त्यांची निवड लोकांनीं करावी ही गोष्ट या बिलानें चांगली साध्य होते, सर रोमेशचंद्रा सारख्या गृहस्थांची ही नेमणूक होण्यापेक्षां निवड झाल्यापासून कौन्सिलदाराची जबाबदारी व योग्यता वाढणार आहे, जुन्या बिलापेक्षां नव्या बिलानें कोणत्याही निर्बल पक्षाच्या लोकांस धोका नसल्यानें हें बिल सर्वमान्य होईल, अखेर निवडणूकीचे नियम तयार करण्याची जबाबदारी सरकारावर सोंपविली जाईल, आणि हिंदुलोक इतर ज्ञातीच्या लोकांस हक्क मिळू देण्याविषयीं उदार राहिले म्हणजे विलायतेंतील आपले पुरस्कर्त्यांची योग्य मदत होऊन बिल पसार होण्याचा चांगला रंग आहे. त्यावर अनुमोदन देतेवेळीं राव बहादूर आनंद चार्लू यांनीं जुन्या बिलाचा इतिहास सांगून नव्या बिलांतले फेरफार सर्वांस ग्राह्य असल्या मुळें नवें बिल लवकर पास होईल असें सांगितलें. नागपूरचे मि. नायडू व मुंबईचे मि. खरे यांनीं ही वर प्रमाणें सूचनेचे समर्थन केल्यावरून ती सूचना सर्वानुमतें पसार झाली.

बाबू कालिचरण बानरजी यांनीं सूचविल्या वरून व मि. विश्वनाथ आयर व मि. खापर्डे यांनीं अनुमोदन दिल्या वरून सर्वानुमतें दुसरा ठराव झाला त्यांत मागील सभांचे अकरा ठराव कायम झाले. न्यायाची व अंमलबारीची कोडतें वेगळीं असावी, ज्यूरीनें केलेला निर्दोषी पणाचा निर्णय झुगारता येऊं नये, ज्युरी नेमण्याचे पद्धतीचा फैलाव व्हावा, वारंटाच्या खटल्यांत सेशन कोर्टांतच चौकशी करविण्या विषयीं अपराध्यास हक्क असावा, पोलीस खात्यांतली बेबंदी बंद व्हावी, नेटिवा करितां लष्करी कालेज असावें, इनकमट्याक्स हजार उत्पन्ना खालीं नसावा शाळाखात्यांतली काटकसर बंद होऊन धंदे शिक्षणास उत्तेजन मिळावें, मिठावरील कर कमी व्हावा, लष्करी खर्च पुष्कळ कमी पाहिजे, इंग्लंडा प्रमाणें सिव्हिल सरव्हिसची परिक्षा इंडियांत ही झाली पाहिजे, हत्यारांचे कायदे अधिक सुलभ व सवडीचे असावे, आणि जमिनीचा धारा कायमचा करण्या विषयीं सरकारनें व्यवस्था करावी. अशा वाक्यांचे ते अकरा ठराव आहेत.

तिसरी सूचना मि. केन यांनीं केली कीं पार्लमेंट मध्यें इंडियाच्या खर्चाचें अंदाज पत्रक येण्याच्या आधीं नेटिवांचीं दुःखें सांगण्याचा अधिकार हाऊस आफ कामन्सनें आपल्या सभासदास पूर्वी प्रमाणें देण्यास विनंती करावी. या सूचनेच्या वेळीं मि. केन व मि. यूल. व आर. मेथा यांचीं भाषणें चांगलीं झालीं.

चवथा ठराव मि० दिनशा वाचा यांच्या सूचने प्रमाणें असा झाला कीं सभेच्या विंनती वरून सरकारांतून देशी व विलायतेंतील दारूवर कर वाढविले गेले व बंगाल्यास व मद्रासेस सरकारच्या हुकुमाची चांगली अंमलबारी झाली त्या प्रमाणें इतर इलाख्यांत ही व्यवस्था करण्याची तजवीज व्हावी. या सूचनेवर अनुमोदन देते वेळीं रा. रा. काशिनाथ पंत नातु यांचें चांगलें ठासून भाषण झालें.

दिवस तिसरा—सोमवार

मि. प्रिंगल केनेडी यांनीं सूचविलें कीं इंडियाची जमाबंदी सुधारल्या कारणानें मिठावरील वाढत चाललेला कर कमी करण्या विषयीं अध्यक्षांनीं व्हाइसराय साहेबांस अर्ज करावा. आपल्या म्हणण्याच्या पुष्टी करणार्थ त्यांनीं प्रतिपादिलें कीं इनकमट्याक्स पांचशे रुपयाहून कमी उत्पन्नावर बसत नसतो व दारू वरील कर ही दारुपिणाऱ्या व्यसनी लोकांवरच पडतो परंतु मिठावरील कर रावापासून रंका पर्यंत सारखा द्यावा लागतो. हा मोठा अन्याय असून प्रजेस अत्यंत पीडादायक झाला आहे. प्राणिमात्रास कर वाढविल्यानें मीठ फार कमी मिळतें आणि त्यामुळें मोठी हानि होत आहे. शेवटीं त्यांनीं श्रीमंत लोकांस विनंती केली कीं सरकारनें मिठावरील कर उठविला नाहीं तर गरीब लोकांच्या कल्याणा साठीं तो कराचा बोजा तुम्ही आपल्या शिरावर घेण्यास तयार पाहिजे.

या सूचनेवर अनुमति प्रदर्शित करतांना मि. वाचा यांनीं सांगितलें कीं लार्ड रिपन साहेबांनीं मिठावरील कर कमी केला तेव्हां मिठाचा वार्षिक खप सत्तावीस लक्ष मणाहून शेंकडा तेरा प्रमाणें वाढला परंतु पूर्ववत् कर दुसऱ्यानें वाढला तेव्हां मिठाचा खप म्हणण्या सारखा वाढेनासा झाला. सरकारी कागदपत्रावरून त्यांनीं सिद्ध केलें कीं युरोपांतील मुख्य मुख्य देशांत इंडियाच्या मानानें मिठाचा खप फार होत असून इंडियांत मिठावरील कर फार जबर आहे व उलट पक्षीं युरोपांत कित्येक देशांत मिठावर कर ही नाहीत.

वरील सूचनेस एक उपसूचना मीठ तयार करण्याच्या कायदे कानू संबधानें महत्वाची झाली होती परंतु सध्यां तितका पल्ला न पोचण्या सारखा असल्या मुळें फक्त पहिली सूचना सर्वानुमतें पसार झाली.

नंतर सहावी सूचना रा. रा. मुधोळकर यांनीं केली कीं जमिनीचा धारा कायमचा करण्या विषयीं सरकारास पदर पसरून भाग पाडावें. सन १८६२ सालीं सरकारनें दिलेलीं धाऱ्या संबधानें अभिवचनें पाळणें सरकारास आवश्यक आहे असें दर्शविते समयीं त्यांनीं सांगितलें कीं इंडियाच्या लोक संख्ये पैकीं शेंकडा ८० किंबहुना अलिकडील प्रमाणानें शेंकडा ८६ जणास शेतकीवर उदर निर्वाह करावा लागतो त्या अर्थी लोक संख्या वाढत असल्यामुळें व मूळचे देशी धंदे बुडत चालल्यामुळें कायमचे जमिनीचे धारे होणें फार जरूरीचें आहे. ही सूचना सर्वानुमतें पसार झाली.

सातवी आणि फार महत्वाची सूचना सरकारी नोकरा संबधानें होय. या सूचने संबधानें मि. मनमोहन घोस आणि मि. यूल यांचीं भाषणें फार जोरदार व मुद्देसुत झालीं. राष्ट्रीय सभेस प्रेक्षक ह्मणून ही सरकारी आफिसरांनीं जाऊं नये असा सक्त हुकूम जाहिर केला होता व त्या अन्वयें बंगालचे लेफ्टनंट गव्हरनर सर चार्लस इलियट यांस व त्यांच्या बायकोस जाण्याबद्दल मोठा प्रतिबंध झाला आणि त्यांनीं कांग्रेस सेक्रेटरीस सरकारी नियमामुळें येता येत नाहीं ह्मणून खेद प्रदर्शित केला मि. घोस यांनीं स्पष्ट कळविलें कीं सरकारचे हे विचार प्रगल्भ व प्रौढ नसून कोते व भित्रेपणाचे आहेत; आणि एक तर सरकारी नौकर अर्धवट व राष्ट्रीय-सभे मुळें बिथरण्यासारखे असल्यामुळें सरकार त्यांस भरंवशानें स्वतंत्र वागूं देत नाहीं किंवा दुसरें, राष्ट्रीय सभेंतल्या यथार्थ चळवळी विरुद्ध सरकारचा प्रयत्न असवा. त्यांत हें मोठें नवल कीं घरांतल्या एका मनुष्यानें सरकारची चाकरी पतकरली ह्मणजे इतर घरच्या मंडळीचे हात पाय ही राष्ट्रीय सभेविषयीं जबर जखडलें जावे. मि. यूल साहेबांनीं सांगितलें कीं सेंट आनड्र्यूची भोजनसंस्था राजकीय विषयावर वाटाघाट करीत असून तेथें सरकारी नोकर मुख्यत्वें करून अग्रणी असतात परंतु राष्ट्रीय सभे सारख्या राजनिष्ठ सभेस प्रेक्षक या नात्यानें ही जाण्याविषयीं सरकारनें आपल्या नौकरास अटकाव करावा ह्मणजे त्या योगें राष्ट्रीय सभेचा अपमान व उपमर्द होत आहे. सर्वानुमतें असें ठरलें कीं व्हाइसराय साहेबाकडे या सरकारी हुकुमा संबधानें अर्जानें विनंती करावी व त्या हुकूमाचा अर्थ ही निर्णयात्मक करून घ्यावा.

चौथे दिवशीं मंगळवारीं आणखी पांच ठराव सर्वांच्या संमतीनें पसार झाले. मि. ब्राडला, ब्रिटिश एजन्सी, विलायतेस गेलेली मंडळीं इत्यादिकांचे सभेकडून आभार मानले जावे. दुसरें, सन १८९२ सालीं विलायतेंत निदान शंभर प्रतिनिधींची सभा भरविण्या निमित्त येत्या कांग्रेस मध्यें स्टांडींग कमिट्या कडून निरनिराळ्या गृहस्थांचीं नांवें दाखल करण्यांत यावीं. तिसरें, पुढील सभा नागपुर शहर मध्यस्थानीं असल्या मुळें त्या शहरीं भरविण्याचा विचार झाला आहे. चवथें, जनरल सेक्रेटरी कडे जमा असलेल्या व होणाऱ्या रकमे पैकीं वीस हजार रुपये कायमच्या फंडासाठीं निराळे ठेवून बाकी पैसा ब्रिटिश एजंसी कडे खर्च व्हावा. आणि पांचवें, कलकत्याच्या सभे निमित्त अत्यंत परिश्रमा बद्दल व अनेक प्रकारें साहाय्य केल्या बद्दल त्या त्या गृहस्थांचे आभार मानले जावे.

The Berar Samachar

MONDAY, JANUARY, 5, 1891.

We confess we are in a puzzle. We read of National Congress, talk of it, and dream of it too. In fact we live the life of National Congress. The orations at Calcutta remind us of old Pericles and Demosthenes. Every journal abounds with Congress-literature. We have thus lost our way even in mid-day sunshine. In our pleasant despair we have asked ourselves what the moral is of all this and what good it is in political progress. We intend to solve this question and shall therefore summarize the pros and cons of the National Congress from the vast food of serious reflection the session at Calcutta presented.

The National Congress is an uncon-

ventional Convention of the Indian empire. It is not disloyal. If the attack of disloyalty be dishonestly preferred it deserves silent contempt. The honest critic will have to weigh the following arguments before he decides finally. Firstly, all our proceedings are public property and invite public scrutiny. Secondly, in the debate on India Reform-bill Viceroy after Viceroy bore emphatic testimony to the loyal and peaceful character of our aims and efforts. The interests of India are most sympathetically watched by Lord R. Churchill. No one will more rejoice than him if the deliberations of the National Congress were to contribute effectually to the progress and the welfare of the Indian people. Thirdly, at no period in the history of India were life and property more secure than they are at present. We ought to be gratefully loyal even for what little-and the little is not inconsiderable-we have received from the British rule. Fourthly, the highest grounds of expediency require us to be loyal since any change in government will be most disastrous. Lastly that we should have been better pleased if we could have governed ourselves as well as we are governed by England, is a sentiment which we need not, in the least, shrink from avowing because not only is such a feeling natural but it is perfectly consistent with true loyalty to England.

The Congress is neither early nor premature if it is not late. We have made a beginning: some ask us to wait till the masses are educated. The virtues they require of them will adorn a citizen of Utopia. We shall not need the Congress when the millennium has set in. Human progress is a series of experiments in which men and institutions react upon each other for improvement and perfection. The National Congress is then one of such experiments.

The Congress is not extravagant in its demands. It does not ask for full-blown representative institutions. A good government consults the wants and wishes of those who are governed The Congress affords a help in interpreting those wants and wishes. All that we desire is that our suggestions should be honestly and sympathetically considered, and if difficulties, which we may ourselves fail to perceive, should deter the government of the present day from according to any of our wishes, we may at least be taken into the confidence of the government, so to speak, in order that we may be in a position to help it if we can. in grappling with those difficulties.

The Congress is not non-representative in character. It represents the thinking portion of the people of India. Our united voice is the voice only of a certain portion of the people and not of the masses. But History teaches us that in all countries and in all ages it is the thinking classes that have led the unthinking and we are in duty bound not only to represent those who have chosen us but also those who are still incapable of exercising any choice in the matter. It is because the masses are still unable to do so that the function and duty devolves upon their educated compatriots to feel, understand, and interpret their wants and wishes. We are incurring a grave responsibility and are required to educate our ignorant countrymen to think *rightly* so as to understand the fundamental doctrine of the happiness of the people and to obtain redress for their grievances by peaceable and lawful methods. In trying to discharge so obvious a duty we can well afford to be ridiculed as 'self-styled delegates' or as belonging only to 'a microscopic minority-' We have also proved that in spite of our education and even with are racial and religious differences the microscopic minority can far better and far more intuitively represent the needs and the aspirations of their own countrymen than the still more microscopic minority of the imaginary District Officers whose knowledge of the people is a well-known failure. Our right to the designation of a national body has been then vindicated.

The Congress is not antagonistic to social reform. Lord Dufferin was the first to direct its attention away from the political matters to the *proper* sphere of social improvement. But it is to confound and misapprehend the scope and function of the Natinal Congress. Its object is to point out the defects in the administration and to ask for such reforms as we are ourselves absolutely incapable of introducing without the aid of the government. The solutions of the many questions of social reforms are entirely in our own hands. It is open to all of us to live as we like, or to eschew or alter at any time any custom which we may consider inconvenient and mischievous. Besides the diverse communities require diverse social reforms and leave no common platform for national alliance. The same educational agency which has given life to the National Congress has already helped to bring about enormous social changes throughout India. The promoters of the Congress are keenly alive to the importance of social as well as to that of political reforms, and ought to remember that any precipitate or inconsiderate action, before the creation of a healthy public opinion in a community, is apt to retard progress and to defeat the very object they have in view. But these are social problems with which the Congress composed as it is of different communities, ought not, at present, to have any direct concern.

From these negative proofs it is clear that all movements of the kind in which we are concerned, pass through several phases as they run their course. The first is one of ridicule. That is followed, as the movement progresses, by one of abuse, which is usually succeeded by partial concession and misapprehension of aims, accompanied by warnings against taking big jumps into the unknown. The final stage of all is a substantial adoption of the object of the movement, with some expression of surprise that it was not adopted before. We have pretty well passed the first two stages. We have survived the ridicule, the abuse, and the misrepresentation. We have survived the charge of sedition and disloyalty. We have survived the charge of being 'a microscopic minority". We have even survived the charge of being guilty of the atrocious crime of being educated. We have also managed to survive the heavy charge of being all Baboos in disguise.

The National Congress is then the grandest outcome of British rule and it is also the natural and inevitable outcome of the generous policy pursued by England in this country. It is on the third stage,—the era of achievement—that the Congress has now entered. It has made an epoch in an Indian political progress Macaulay did well foresee such a noble future. "The destinies of the Indian people are" he spoke, "covered with thick darkness. It is difficult to form any conjecture as to the fact reserved for a state which resembles no other in history and which forms by itself a separate class of political phenomena. The laws which regulate its growth and decay are still unknown to us. It may be that the public mind of India may expand under our system till it has outgrown that system; that by good government we may educate our subjects into a capacity for better Government, that having become instructed in European knowledge they may in some future age demand European institutions. Whether such a day will ever come I know not. But never will I attempt to avert or retard it. Whenever it comes, it will be the proudest day in English history. To have found a great people sunk in the lowest depth of slavery and superstition, to have so ruled them as to have made them desirous and capable of all the privileges of citizens would indeed be a little glory to all our own." The dawn of that day which Macaulay foresaw, in dim but prophetic vision, is now breaking on the horizon, the curtain is rising on the drama which unfolds the vista to the title to glory.

We are forced to postpone a survey of the incidents of the last year which the President of the Calcutta Congress has very graphically described.

वऱ्हाड

अकोला रेसिडेंट साहेब वाशीमाहून मुनसिपाल मानपत्र घेऊन सरकारी लवाजम्यासह शुक्रवारीं कारंजा मुक्कामीं दाखल झाले. आज सोमवारचा साहेब मजकूरांचा मुक्काम उमरावतीस आहे.

मे. शेख हिसामुद्दीन माजी असिस्टंट कमिशनर यांस खान बहादूर, व रा. रा. रामराव गोविंद माजी एक्स्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांस राव बाहादूर असे किताब देण्यांत आले असल्या विषयीं महाराणी सरकारचे प्रतिनिधींनीं संतोषानें फर्मावलें आहे.

कै. रा. ब. पुरुषोत्तमराव व पेनशनदार रा. रा. श्रीकृष्ण नरहर या उभयतांच्या एक्स्ट्रा असि. कामिशनर वर्ग १ चे जागेवर अनुक्रमें रा. रा. बंधुजी जनार्दन व रा. रा. देवराव जयकृष्ण यांस गेल्या मार्चचे २९ वे व मेचे १ ले तारखेपासून अधिकारसंपन्न समजलें जाईल.

रा. रा. वामन नारायण बापट यांची चारशें पगारावर बढती झाल्यामुळें रा. रा. वासुदेव सदाशिव पिसोळकर यांस एक्स्ट्रा असि. कमि. वर्ग ४ गेल्या एप्रिलचे १ तारखे पासून नेमण्यांत आलें आहे.

कुरुमास रा. रा. भाईजपित बाबा देशपांडे यांचे अध्यक्षते खालीं सभा भरून सामाजिक सुधारणेंत कायदा नको अशा बद्दल सरकारास अर्ज करण्याचा ठराव झाल्या विषयी 'शुद्धवऱ्हाडी' कर्ते लिहितात.

रा. रा. रामचंद्र अबाजी पन्हाळकर यांनी दोन महिन्यांची रजा वाढविल्या मुळें त्यांच्या जागी हायस्कुलांत रा. रा. शिवराम नारायण बापठ यांस नेमिलें.

कलकत्यास राष्ट्रीय सभेची व्यवस्थापक मंडळी नेमिली होती तिचे अध्यक्ष मि. मनमोहन घोस यांचे प्रथम स्वागतपर भाषण झालें. त्यांचें भाषण जोरदार असून पोक्त विचारांनीं परिपूर्ण आहे त्याचा सारांश येणें प्रमाणेः—

राष्ट्रीय सभेच्या प्रतिनिधींचें स्वागत करितांना त्यांनीं दर्शविलें कीं बंगाल प्रांत सुधारलेला आहे व श्रीमान आहे अशी आख्या आहे परंतु आह्माकडून आपला आदरसत्कार होत आहे त्या मानानें ती आख्या वृथा आहे. तरी मनोभावानें आपली बरदास्त ठेवण्यांत आमच्या वर कोणाची ही सरशी होणार नाहीं सभेचा निरोप घेण्यापूर्वीं अध्यक्षांनीं खालील महत्वाच्या गोष्टींचे विवेचन फार उत्तम केलें

राष्ट्रीय सभेचा मूळ उद्देश आणि तिचें मागील व पुढील काम यांचा निर्णय करितांना सभेविषयीं पुष्कळ व नानाप्रकारच्या टीका झालेल्या आहेत त्या लक्ष्यांत आणल्या पाहिजे. आमचा सर्व कारभार, वादविवाद, व ठराव हे लोकासमोर आहेत आणि त्यांनीं त्यांची नीटपणें चौकशी करणें रास्त आहे. प्रामाणिक पणानें आमच्या विरुद्ध आक्षेप लोकांनीं आणिले तर त्या पासून आमचें यत्किंचित् ही अहित नसून होईल तितकें कल्याणच आहे. अशा वास्तविक दोषादोष विवेचना खेरीज आमच्या सभेविषयीं कुत्सित विचार प्रगट होतील, आमच्या हेतु संबंधानें अपवादक गोष्टी बाहेर निघतील, व आमच्या मतांचा दुराग्रहानें भलता अर्थ निघल तर आपण किती ही कष्टप्रद प्रसंग आला तरी हार जाऊ नये किंवा हातपाय गाळूं नये. जगाच्या इतिहासावरून माहित आहे कीं मोठमोठ्या चांगल्या कार्यांत यश येण्यापूर्वीं प्रथम पुष्यळ विघ्नें येतात व त्यांचा परिणाम निंद्य वर्तनाकडे किंवा घातुक उपायाकडे असतो. आमच्या सभेच्या चालकांवर राजद्रोहाचे आरोप आणण्यास आमच्या द्वेष्यांनीं मागें पाहिलें नाहीं. हा आरोप निराधार असून दुष्ट हेतूंचा दर्शक आहे हें सर्व जणास ठाऊक आहे तेव्हां त्या ह्मणण्याकडे दुर्लक्ष्य करणें हीच त्या लोकांस शिक्षा होय. सभेस आलेल्या गृहस्थांची निःसंशय खात्री होऊन चुकली आहे कीं इंग्रजी अमलांखालीं सद्यां जीवित्व व मालमत्ता यांचें जसें संरक्षण होत आहे त्या प्रमाणें पूर्वीं कधीं रक्षण होत असे या बद्दल हिंदुस्थानच्या इतिहासामध्यें कांहीं एक दाखला मिळणार नाहीं. या पेक्षां कांहीं अधीक इंग्रज सरकारच्या हातून झालें नसेंत तरी इंग्लंडचे उपकारा बद्दल आपण पुष्कळ कारणांनीं कृतज्ञ राहिलें पाहिजे कां कीं शांतता व कायदे कानूची योग्य अंमलबारी या उभय गोष्टी प्रजेच्या सुखास फार फार आवश्यक आहेत. माझ्या मतें ब्रिटिश सरकारावर निष्ठा कायम रहाण्यास कृतज्ञता बुद्धी हीच एक कारण नाहीं. आपलें कल्याण होत आहे तेव्हां कृतज्ञता मनांत उत्पन्न होणें नीट आहे तरी आपल हिताच्या दृष्टीनें ही पाहिलें असतां राजनिष्ठा अवश्य पाहिजे. कारण जो कोणी शहाणा आहे, ज्याला सारासार विचार आहे त्याला पूर्णपणें कळून येईल कीं प्रस्तुत काळीं राज्यक्रांति सारखी देशाच्या समूळ नाशास कोणती ही गोष्ट कारणीभूत होणार नाहीं. विलायत सरकार पेक्षां आमचें आम्हावरच राज्य असतें तर ती गोष्ट आम्हास विशेष आवडली असती व अशी आवड असणें हा स्वाभाविक मनुष्य धर्म होय. तेव्हां ही गोष्ट प्रतिपादली म्हणजे राज्य निष्ठेंत आपण अंतरतो असें मला बिलकूल वाटत नाहीं व हा अभिप्राय सांगतांनां कांहीं

एक भिण्याचें कारण नाहीं.

मि. फेरोझशा मेथा यांच्या ह्मणण्याप्रमाणें राष्ट्रीय सभा ही संस्था इंग्लिश राज्याचें अत्युत्तम फळ होय; आणि मुख्यत्वेंकरून त्याचें श्रेय इंग्लंडच्या उदार राजनीतीस आहे. आशिया खंडांत हिंदुस्थानाप्रमाणें कोणत्याही अन्य देशांत राज्यकारभार चांगला चालत नाहीं ही गोष्ट निर्विवाद आहे तरी त्यावरून आमच्या मागण्या निरर्थक होत नाहींत. राजकर्तृत्वाचे परीक्षणाचे नियम सरकारनें आह्मांस घालून दिले आहेत व ते आह्मांस पूर्ण मान्य आहेत तेव्हां या कडक नियमाहून सौम्य तऱ्हेनें आमच्या राजकर्त्यांच्या कारभारामध्यें व त्यांच्या आश्वासनामध्यें गुणदोष दाखविणें आम्ही पतकरलें नाहीं तर त्यांस कुरकुर करण्यास कांहीं हक्क नाहीं. इंग्लंडच्या प्रसादानें आम्हांस राजकीय नीतिमार्ग कळला आहे त्याअर्थी त्या मार्गाचें अवलंबन करणें त्यांच्या ताब्यांतील देशासंबंधानें आम्ही त्यांस भाग पाडलें व त्यांनीं दिलेल्या वचनाचें पालन करण्याविषयीं आह्मी त्यांच्यावर सक्तीनें जारा केला तरी त्यांस कांहीं प्रतिबंध करितां येत नाहीं. ज्याअर्थीं राणी सरकारनें सुखावह इतक्या पुष्कळ गोष्टी केल्या आहेत व पुष्कळ व्हावयाच्या आहेत त्या अर्थीं नवीन फेरफार व सुधारणा दाखवून देणें फार महत्वाचें आहे आणि हेंच काम करण्याचा राष्ट्रीय सभेचा मूळ संकल्प आहे. सरकारला नडवावें किंवा त्यांच्या कामांत व्यत्यय आणावा असें बिलकूल विचार नसून या सभेचा निर्धार सरकारला कठीण बाबदींत निकाल करते वेळीं मदत करण्याचा आहे. हा हेतु मनांत आणून राजकर्त्यांनीं राष्ट्रीय सभेचा सल्ला घेण्याचा निर्णय अद्याप केला नाहीं व हें कोणत्या कारणा निमित्त लांबणीवर पडलें असावें या विषयीं मला कांहीं तर्क बांधतां येत नाहीं.

प्रजेला काय पाहिजे व प्रजेची काय इच्छा आहे हें पाहिल्या शिवाय राज्यकारभार सुयंत्र चालत नसतो आणि मुख्यत्वें करून या गोष्टीचा दाखला परकीय देशांत अगोदर येतो, प्रजेचे विचार समजून घेण्यास सरकारनें प्रयत्न केला पाहिजे आणि आपलें म्हणणें समजावून देण्यास लोकांनीं तत्पर राहिलें पाहिजे. आमचे अविचारानें असें मागणें नाहीं कीं सरकारनें आमचे अभिप्राय मान्य केले पाहिजेत किंवा आमच्या मागण्या तत्काल कबूल केल्या पाहिजेत. आमची सरकारास विज्ञप्ती एवढीच कीं त्यांनीं आमचें म्हणणें मनापासून शांतपणें ऐकावें आणि आमच्या बोलण्यास रुकार देण्यापूर्वी अनेक अडथळे असतील त्यांचा योग्य विचार व्हावा. सरकारनें आमच्यावर विश्वास ठेविला व आमची सयुक्तिक मसलत ऐकण्याचें अभिवचन दिलें म्हणजे आमची इच्छा पूर्ण झाली असें होईल. हिंदुस्थानांत इंग्लंडचें राज्य स्थापित होण्यास जातिमत्सर कारणीभूत झाला आणि तो लयास नेऊन ऐक्य होऊं देणें किंवा तसें घडण्या विषयीं मदत करणें म्हणजे ब्रिटिश राज्यास फार अपायकारक आहे असें कांहीं अधिकारी म्हणतात परंतु त्यांच्या ह्मणण्यांत काय हांशील आहे हें कोणाही सामान्य मुत्सद्याला कळेल कांकीं हें ह्मणणें अगदीं कोत्या विचारांचें व चुकीच्या समजूतीचें आहे.

लोकांतील एक विचार मोडून त्यांच्या मधील दुही व फूट यांच्या बळावर राज्य करण्याची पद्धत अती निंद्य आहे. ही पद्धत सध्या प्रचारांत आणणें अशक्य आहे तसें इंग्रज सरकारच्या नांवाला कलंक लावणारी आहे. शाळा, पाठशाळा, रेलवे, आणि तारायंत्रें बंद पाडणें कांहीं स्वाधीन राहिलें नाहीं त्या प्रमाणें या प्रचंड देशांतील भिन्न भिन्न ज्ञातीचे लोक मनानें व विचारानें एक न होऊं देणें अशक्य आहे. राष्ट्रीय सभा कोणाच्या वतीनें आहे, तिनें कोणता पक्ष स्वीकारला आहे, लोकांच्या वतीनें कामें करण्यास तिला कोणी अधिकार दिले आहेत इत्यादि प्रश्नांचें उत्तर मला हें दिसतें कीं राष्ट्रीय सभा इंडियांतील विचार संपन्न लोकांचे अभिप्राय प्रगट करीत असते. हिंदुस्थानचे लोक उत्तरोत्तर फार शहाणे व विचारी होत आहेत व त्यांच्या वतीनें राष्ट्रीय सभेस प्रतिनिधी येतात. अज्ञान जनसमूहाचे आम्ही वकील आहों आणि त्या लोकांस राजकीय व सामाजिक गोष्टींत कांहीं हात घालतां येत नाहीं हेंही अक्षरशः खरें आहे. सर्व देशांत आणि सर्वकाळीं शहाणे लोक अज्ञानी मनुष्यांचे अग्रणी असतात हा सिद्धांत इतिहाससिद्ध आहे आणि सध्यां आमचें कर्तव्य स्वतां पुरतांच विचार करावयाचें नसून अशिक्षित लोकांविषयीं ही आह्मांस विचार केला पाहिजे. इंडियांतील लोकांचें पाऊल ज्ञानमार्गांत मोजकें पडलें असल्यामुळें सध्यां राष्ट्रीय सभेंतल्या मुखत्यारांची निवड जाणत्या लोकांकडून झाली आहे आणि कित्येकांस निवड करण्याच्या अधिकाराचा उपयोग करण्याचे ठाऊक नाहीं असा प्रकार वास्तविक आहे तरी आम्हा वरील जबरदस्त जबाबदारी आह्मी विसरलों नाहीं आणि आमचे अज्ञानी देशबंधु संबंधानें कर्तव्य लोकांस शहाणे करण्याचें आहे व त्यांस देशहिताचें मुख्य तत्व समजावून देऊन लोकांच्या अडचणी दूर करण्याचे कायदेशीर मार्ग दाखविणें आमचें काम आहे. हें मोठें कर्तव्य बजावीत असतांना आह्मी स्वतःसिद्ध निवडलेले मुखत्यार आहों, किंवा आम्ही एका अल्पस्वल्प वर्गांतील लोक आहों अशा प्रकारची निर्भत्सना झाली तरी आम्हांस बिलकुल खंती नाहीं.

अखेरची मुद्याची गोष्ट मि. मनमोहन घोस यांनीं सामाजिक सुधारणे संबंधानें सांगितली. राष्ट्रीय सभेवर असा आरोप आहे कीं सामाजिक सुधारणेस ही संस्था विरुद्ध आहे. असा आक्षेप घेणें ह्मणजे राष्ट्रीय सभेच्या कामाविषयीं व त्याच्या इयत्तेविषयीं फार घोटाळा करण्या सारखें आहे. राष्ट्रीय सभेचा उद्देश देशांतील राज्यव्यवस्थेचे दोष सरकारच्या नजरेपुढें आणण्याचा आहे, आणि ज्या प्रकरणांत सरकारच्या मदतीशिवाय आपण निर्बळ आहों अशा गोष्टींत सुधारणा करण्याविषयीं सरकारास विनंती करण्याचा आहे. आतां सामाजिक उन्नतीचे प्रश्न सर्व देशभर लोकांच्या मनांत घोळत आहेत आणि त्यांचा निकाल आपला आपण केला पाहिजे. आपला आपणच केला पाहिजे. आपणांस इष्ट दिसेल त्याप्रमाणें वागणें, किंवा एखादी दुष्ट व घातुक चाल अजी बंद करणें आपल्या हातीं आहे. सामाजिक सुधारणा आपल्या हातच्या आहेत व त्या चाहील तेव्हां अमलांत आणणें आपल्या आटोक्यांतलें आहे. आणखी विशेषकरून हें लक्ष्यांत ठेविलें पाहिजे कीं राष्ट्रीय सभा निरनिराळे धर्मांचे व चालीरितीचे लोकांनीं मिळून झाली आहे. तेव्हां परस्परांस एकमेकांच्या धर्माचें व चाली रितीचें पूर्ण ज्ञान नसतें म्हणून एका नियमित समाजा संबंधानें विचार करणें राष्ट्रीय सभेचें काम नाहीं. पण या वरून असें सिद्ध होत नाहीं कीं राष्ट्रीय सभेच्या चालकांस राजकीय गोष्टी चांगल्या समजतात तशा सामाजिक समजत नाहींत. ज्या शिक्षण क्रमानें राष्ट्रीय सभा अस्तित्वांत आली त्याच शिक्षण क्रमानें अनेक सामाजिक गोष्टींत सुधारण करण्यास आम्ही समर्थ झालों आहे. शे पन्नास वर्षें राष्ट्राच्या संबंधानें एका दिवसा प्रमाणें आहेत आणि गेल्या तीस वर्षांत इंडियामध्यें सामाजिक किती सुधारणा झाल्या आहेत याची अटकळ केल्यास आश्चर्य वाटल्या वाचून राहणार नाहीं. जर कोणाचा असा ग्रह असेल कीं सामाजिक सुधरणा या हून फार जलदी झाल्या पाहिजेत तर माझ्या मतें सामाजिक गोष्टींतल्या नानाविध अडचणी ते लक्ष्यांत आणीत नाहींत. सामाजिक व धर्मसंबंधी सुधारणा होण्या साठीं निरनिराळे उपाय वेळोवेळ लोक योजीत आहेत आणि त्या विषयीं या सभेंत विचार करीत बसणें म्हणजे आपल्या निर्दिष्ट मार्गांवें आक्रमण केल्या सारखें होत आहे. समाजामध्यें लोकांचा ग्रह चांगला अनुकूळ झाल्या शिवाय एखादी उतावळी व कोत्या विचाराची सुधारणा अंमलांत आणणें म्हणजे सुधारणेस व्यत्यय आणल्या सारखा होतो व आपला हेतु सफळ होत नाहीं ही गोष्ट स्मरणांत ठेवणें आपलें कर्तव्य आहे व आपली त्या संबधानें किती ही कळकळ असली तरी कांहीं काल लोकांचा विचार अनुकूळ होई पर्यंत आपला बेत तहकुब ठेविला पाहिजे. हें तत्व पूर्तेपणीं समजल्या वांचून सुधारकांचें कर्तव्य नीटपणें बजावलें जाणार नाहीं. सामाजिक सुधारणे संबंधानें कांहीं इंग्लिश मित्रांनीं सूचना केल्या आहेत व त्या सूचना खऱ्या कळकळ्याच्या असतील तर त्या बद्दल आम्ही त्यांचे आभार मानतों. परंतु आम्हांस हें ही त्यांस कळविलें पाहिजे कीं ते परकीय असल्या मुळें आमच्या समाजांतील पुष्कळ गोष्टी संबंधानें अनभिज्ञ असतात आणि त्याअर्थी अशा प्रश्ना विषयीं अखेर निकाल करणें लोकांच्या कडे सोंपविलें पाहिजे व लोकांस हितकारक सुधारणा करण्याचें सामर्थ्य येण्यास लोकांस शिक्षण देऊन त्या त्या सुधारण विषयी त्यांचे विचार बदलले पाहिजेत माझ्या मतें ही आपली सभा ही अप्रत्यक्ष रितीनें सामाजिक सुधारणे निमित्त एक प्रकारची शाळा आहे. आपल्या गृहस्थितींत अनेक सुधारणा आवश्यक आहेत व त्या साठीं आपण मोठ्या प्रयासानें झटलें पाहिजे परंतु माझ्या म्हणण्याचा सारांश हा कीं या सामाजिक प्रश्नांशीं राष्ट्रीय सभेचा तिलप्राय साक्षात संबंध नाहीं.

शेवटीं राष्ट्रीय सभेपासून काय चांगलें झालें असा प्रश्न महजी लोक करितात पण त्यावर समाधान इतकें कीं राष्ट्रीय प्रकरणांत दूरच्या भविष्य काळावर नजर दिल्यास या सभेची उपयुक्तता कळून येईल.

जाहिरात.

खालीं सही करणारा कडून सर्व लोकांस प्रसिद्ध होण्या साठीं कळविण्यांत येते कीं वाशिम येथें एक आणि अकोलें येथें एक 'कादरभाई महंमद अली' या नांवानें जोनचे कारखाने आहेत त्यांत आम्ही भागिदार असोन कादरभाई थोडे दिवसा पूर्वी मयत झाले आहेत. कांहीं लोक सदरील कारखाने विकण्याचे किंवा गहाण ठेवण्याचे विचारांत असल्या बद्दलची वार्ता आमचे कानावर येऊन चर्चा दृष्टीस पडत आहे. या साठीं कळविलें जाते कीं कादरभाई आणि आमचे दरम्यान ज्या शर्ती ठरल्या आहेत त्या वरून सदरील कारखाने वरील लोकांस अगर दुसरे कोणास आमचे अनुमता वाचून विकता येत नाहींत या साठीं कोणी आमचे अनुमता वाचून घेतल्यास त्या बद्दलची जोखीम त्याचे शिरावर राहील व त्यास नुकसानाची जोखम सोसावी लागेल. दुसरें असें ही आहे कीं अकोलें येथील जोनचे कारखान्यांत आमची स्वतांची कांहीं जागा आहे म्हणून ही कळविलें आहे. तारीख २९ दिसेंबर सन १८९० इसवी.

(सही)

किसनजी प्रयागजी.

नोटीस.

नोटीस बेशमी फकीर महंमद वल्द शामहंमद मु॥ राहणार कसबे वडनेर भोलजी तालुके मलकापूर जि० बुलढाणें यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येत आहे कीं कसबे मजकुरी हल्ली तुह्मी आमचे शेजारी ज्या जागेवर राहतां ती जागा आम्ही तिचे मालकापासून खरेदी घेऊन ताब्यांत ही घेतली असून त्याच वेळीं आपणांस त्या घरांतून जाण्याविषयीं सांगितलें असतां, मला दुसरें घर मिळेपर्यंत तूर्त राहूं द्या अगर भाडे चिठ्ठी करून देतो असा आपण करार केला असून आजपर्यंत भाडेचिठ्ठी करून देतो असा आपण करार केला असून आजपर्यंत भाडेचिठ्ठी करून दिली नाहीं. अथवा घरही खाली करून दिलें नाहीं. सबब आह्मांस नोटीस देणें भाग पडलें आहे. आतां आपणांस या नोटिसीनें असें कळविलें जातें कीं आपण नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसाचे आंत आमचे सदरहू खरेदी घेतलेलें घर खाली करून द्यावें अगर भाडेचिठ्ठी करून देऊन या नोटिशीचा खर्च भरून द्यावा असें वरील मुदतीचे आंत न केल्यास आह्मी रीतीप्रमाणें व्यवस्था करूं. व त्यांस लागणारा तुमचे पासून खर्च भरून घेतला जाईल. असें नोटिशीनें आपणांस कळविलें आहे. कळोंव ता० २७-१२-९० इ०

(सही)

सेखचांद वल्द लालमहंमद मुसलमान निशाणी खुद

☞ हें पत्र अकोला येथें कै० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

वार्षिक अगाऊ रु० ५ डांक हाशील ०।३
सहामाही " ३ " ०८
सालअखेर " ७ " १०८
किरकोळ अंकास.................... ०४

नोटीशीबद्दल.
१० ओळीचे आंत रु० १
पुढे दर ओळीस ०१०६
दुसरे खेपेस ०१

per annum in advance 5 Postage 13 as
Per annum in arrears 7 "1Rs. 8 as
Six monthly............3 " 8 as
Single copy..................................4as

Advertisements
Below 10 lines...2Rs
per line over10...4as
Repetition per line3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXV AKOLA MONDAY 12 JANUAARY 1891 NO 2

वर्ष २५ अकोला सोमवार तारीख १२ माहे जानेवारी सन १८९१ इ० अंक २

वामन गोपाळ यांचा अनेक औषध मिश्रित

सार्सापरिला

हा सार्सापरिला अनेक रोगांवर गुणावह असून खालीं लिहिलेल्या रोगावर विशेष गुणाकारी आहे. उपदंशजन्य विकार, (गरमी) व तिजपासून होणारे पक्षघातादि भयंकर रोग, संधिवात, गंडमाळा, रक्त दुषित झाल्यापासून हाता पायांच्या तळव्यांवर व सर्व शरिरावर काळे डाग पडणें. संधी दुखणें कळा लागणें, सूज येणें वगैरे सर्व संधिगत वायुंवर तसेंच कोणत्याही प्रकारचे त्वचेचे रोग, जसें सर्व शरीरास कंड सुटणें, खरूज, गळवें व फोड येणें, इत्यादि; डोळ्यांची, मस्तकाची व हातापायांची आग होणें, तसेंच रसायनें व कच्चा पारा सेवन करून होणारे वाईट परिणाम वगैरे. सारांश उपदंशजन्यापासून अगर दुसरे कोणत्याही कारणानें रक्त दूषित झाले असल्यास ते शुद्ध होऊन त्याची वृद्धि होण्यास ह्या सारखे दुसरे औषध नाहीं. दर बाटलीस किंमत १। रुपया, पोस्टेज ४ आणे; उत्तम गुणास चार बाटल्या पाहिजेत. एकदम बारा बाटल्या घेतल्यास १२ रुपये. पोस्टेज शिवाय. परंतु चार बाटल्या एकदम घेतल्यास पोस्टेज ६ च आणे पडतील.

पौष्टिक व अत्यंत कामोत्तेजक धातु व रक्तवर्धक मिश्र फास्फरसाच्या

गोळया.

यापासून अतिशय विषयोपभोग, नित्य धातुस्राव यानें झालेली शरिराची क्षिणता जाऊन अशक्तता, अग्निमांद्य, जीर्णज्वर, नपुंसकत्व इत्यादि विकार तावडतोब नाहींसे होतात. यानें सर्व शरीरांतील चैतन्याचा व बुद्धि व स्मरणशक्तीचा राजा जो मज्जाकंद (मेंदु) व मज्जातंतु यांच्या मंद झालेल्या सर्व क्रियांचे पुनःरुज्जीवन होते. शिवाय ह्या गोळ्या कामोद्दीपक व स्नायुची शक्ति वाढविणाऱ्या असल्यामुळें कोणत्याही कारणानें जननेंद्रियाची शक्ति क्षीण झाली असल्यास पूर्ववत होते. उत्तम गुणास ४ बाटल्या पाहिजेत. किंमत २४ गोळ्याचे एका बाटलीस १४ आणे. बंगी व पोस्ट मिळून एकापासून कितीही बाटल्या घेतल्या तरी ६ आणे पडतील.

पांढरे केस काळे भोर होण्याचा

कलप

हा कलप प्रत्येक पंधरा दिवसांनीं एक वेळ लाविला म्हणजे पुरे आहे. यानें सफेद करड्या व पिंगट रंगाचे केस काळेभोर होऊन त्यांस तेजी येते. किंमत १ रुपया पोस्टेज ४ आणे.

वरील सर्व औषधांच्या विशेष माहितीचा कागद प्रत्येक औषधासोबत मिळेल. पुण्याच्या लोकांकरितां डा. एन. व्ही. छत्रे यांचे दवाखान्यात वरील वै औषधे मिळतील.

आमचा पत्ता— नव्या ठाकुरद्वारासमोर
गोतमराव केशव, मुंबई.

सचित्रक्याटलाग

आ. डी. कानिटकर
आणि कंपनी
मुंबई गिरगांव ह्याचा नवीन तऱ्हेचा इंग्रजी किंवा मराठी
अर्धा आण्याचें तिकिट
पाठविल्यास मिळेल

अलिजान रेसिडेंट साहेबांच्या सन्मानार्थ कांहीं रचलेल्या कविता आमच्या कडे छापण्या साठीं आल्या आहेत त्या येणे प्रमाणें :—

शार्दूल विक्रीडित.

॥होतो प्राप्त न याविकार पुरुषा ही गोष्ट दैवावरी॥
॥लोकांचे करणें हिताहित बरें वाईट त्यांचे करीं॥
॥जन्माचे सुधरीच कीं बिघडवी ही राजसत्ता खरी॥
॥वर्तावें पुरुषें विचार बरवा आणूनि हा अंतरीं॥१

॥जो राहूनि मनी सुतृप्त सदा राजाचिये वेतनी।कांहीं लोक धनाभिलाष करण्या इच्छा धरीना मनी॥कामीं राहूनी दक्ष राज नियमे निष्पक्षपांत सदा॥जो दे न्याय जनां स्ववृत्ति नकधीं ठेवी जनीं त्रास दा॥२॥

।कोणाच्या अहिता प्रवृत्त नवळे जो होय कोणा उणा॥ ना बोलुनि जनापवर्द न करी एकाहि दुर्भाषणें॥ पाहूनि जन दुःख विव्हळ मनीं होऊनि जो त्यांचिया॥ दुःखाच्या परिमाजनार्थ झटतो नानीति सांडूनिया॥३॥ देजा सर्व जनां मित प्रिय अशा संतोष संभाषणीं॥ कामीं भांड न राखुनी स्वमनी भी लोकांचिये दूषणीं॥ अंतर्बाह्यहि ठेवि बुद्धी संमता थोरा लहाना विशीं॥ रक्षाया वचन-प्रमाण करितें चित्तांत कासाविशी॥४॥ थोराहूनिहि दीन गोरगरिबी बे दाद कामीं अर्धा॥ देई न्याय तयां यथोचित्त तसा लवुनी नें नावधां॥ कामीं लालुच दावितांहि जन ना पावे मनो व्यग्रता अन्यायी जरि दंड योग्य न तरी शिक्षी धरी तिव्रता॥५॥ ज्याचें लक्ष बहु प्रजाजनहिती वेळेनुसारें जरा॥ भांडाया सरकारशीं हि नच भी जो लेखणीचा पुरा॥ भारी हौस मनांत सार्वजनिकीं कामीं उभारी जया॥ ऐसा जो अधिकारि तो नच कसा पावेल लोकीं जय.॥६ लोकीं वर्तत से धरुनि निरहंकार प्रवृत्ति स्वयं॥ वर्धीय त्स्वगृही नसेही कवणा मज्जाव भेटी सये॥ सर्वां दुर्व्यसनीं परामुन्खचि जो नीती स्वधर्मीं रत॥ ऐसा जो अधिकारि गोपाळ ह्मणें तो धन्य या क्षोणित॥७॥

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती पौष शुद्ध २ शके १८१२

सिंहावलोकन

(४८ व्या अंकावरून समाप्त)

कालदेश वर्तमानाप्रमाणें फरक होणें जरी इष्ट आहे तरी दूर दृष्टी ठेवून नें करणें तें केलें पाहिजे. सोवळें ओवळें निरर्थक असेल परंतु स्वच्छता जोपर्यंत अवश्यक आहे तों पर्यंत सोवळ्या ओवळ्याचा भेद हितावह होय. त्याचे योग्य रीतीनें पालन होत नाहीं म्हणून त्यांस मुळींच फाटा देण्याचा विचार कांहीं उपयोग नाहीं. एकेश्वरी मत सर्व मान्य असेल परंतु त्याच्याकरितां बहू ईश्वरी मतास एकदम फाटा देणें रास्त नाहीं. स्वरूपांत ईश्वराचा धाक बसवून सुनीतीनें वागविण्यास लावण्यास अज्ञान जनांकरितां मूर्तिपूजा फायदेशीर आहे. पाप पुण्य काल्पनिक चीना असतील परंतु त्याचा उपयोग अडाणी लोकांस योग्य मार्गाकडे लावण्यास कसा होतो ह्याचा अनुभव सर्वांस आहेच. आपल्या सारखे सर्वांनीं व्हावें असें इच्छिणारांनीं सर्वांस आपल्या सारखें होण्यास काय अडथळे आहेत ह्याचा विचार केला पाहिजे. तसेंच पराकियांचे अनुकरण करतें वेळीं त्यांच्या सर्व स्थितीकडे लक्ष न पोहोचवितां एखादे दुसऱ्या चालीचे त्यांचें अनुकरण करणें निवळ वेडेपण होय. (मुलीच्या पसंतीवर तिच्या लग्नाची आम्हांस अवश्यकता आहे, परंतु शिक्षण व लग्नाचें खरें महत्व व त्याबद्दलची आपल्यावर पूर्ण जबाबदारी आहे हें ती समजून आहे कीं नाहीं इकडे बरीक लक्ष देणें नको.) असो. आमच्या सनातन धर्माभिमान्यांनीही आपला हेका सोडून दिला पाहिजे. काल मानानें त्यांस ही त्याचें अनुकरण करणें कठीण होत चाललें आहे. आपला धर्म स्थापित करणारांच्या स्वमांत सुद्धां ज्या गोष्टी लोकांनीं पाळाव्या असें आलें नव्हतें त्याच गोष्टी धर्मांत शिरल्या आहेत व त्यांचा बीमोड करण्यास अडथळे आणिले तर परिणाम चांगला होणार नाहीं द्वेष व दुही ह्यांनीं अगोदरच आमची गुलाम गिरीपर्यंत मजल पोहोंचविली आहे, तेव्हां आमच्या कबज्यांत गोष्टी आहेत त्यांत सुद्धां जर आली ठुमरी तुमरी वर येऊं तर आपली काय वाट लागणार ह्याचा दूरवर विचार होईल तर अजून ही वेळ गेली नाहीं, हें सर्वांनीं लक्षांत बाळगावें.

सिंहावलोकनांत जो काळ गेला त्या काळांत समाज चमूंत बरेंच तुंबळ युद्ध मातलें होतें. ह्या युद्धाचा शेवट करण्याचें काम जरी तिसऱ्याच्याच (सरकारच्या) हस्तगत आहे तरी जुन्या व नव्या सुधाऱ्यांस त्यापासून बऱ्याच गोष्टी शिकण्यासारख्या आहेत. आपल्या घरगुती व्यवहारांत ढवळाढवळ करणाऱ्यांच्या चळवळींत लक्ष न पुरविणें हाच उत्तम मार्ग असा जोपर्यंत समाजाचा समज होता तोपर्यंत समाज रचनेस चलन मिळेल अशी आशाही नको होती. परंतु हल्लीं दिसून येत असलेल्या प्रकारावरून समाजाची खरी कळकळ बाळगणारांस तृतीय पंथी राहाणें कधींही हितावह होणार नाहीं. कारण सुधारकांच्या दीर्घ उद्योगानें किंवा समाजाच्या मिळमिळींत पणानें सुधारणाप्रियांस अंशतः तरी उत्तेजन येत चाललें आहे. सुधारकांची मगरमिठी सुटणें कठीण व ती आपला प्रभाव दाखविण्यास कमी करणें नाहीं असें समजून कीं काय कोण जाणे— समाज हा आळस झुगारून आपल्या स्थितीचें निरीक्षण करण्याच्या विचारांत आहे व आपली मोडकी तोडकीं हत्यारें गोळा करण्यांत गुंतला आहे. समाज सद्य स्थितींत विजयी होण्याचीं चिन्हें मुळींच दिसत नाहींत, राजाश्रय राजविद्या विभूषित, धन व अधिकार संपन्न सुधारक कोणीकडे आणि अज्ञानांधःकारांत चांचपडत असलले व दारिद्र्य विमोचनाच्या चिंतेनें ग्रस्त झालेलें, जुन्या पुराण्या पण त्याही अपुऱ्या सामग्री बाळगून अपलेलें व अगल्या बगल्यांत गणना झालेले जुनें कोणीकडे! ह्या वेळेस समाजाच्या हितचिंतकांस स्वस्थ न बसण्याबद्दल विनंती करण्याचें कारण इतकेंच कीं, जर समाज प्रतिपक्षीय काय म्हणतात हें ऐकून घेण्यास आपलें म्हणणें समजाऊन देण्यास तयार झाला आहे तर त्या वादाचा निकाल कसातरी लागलाच पाहिजे. आणि सुधारकांच्या भरवशा वरून व दुसऱ्या अशाच कांहीं बळकट कारणां वरून समाजाचा ह्या वादांत पाडाव होण्याचा बराच संभाव आहे असें म्हणावें लागतें. सुदैवानें किंवा दुर्दैवानें पाडाव झाला तर उतावळे किंवा अविचारी सुधारकांचे बरेंच फावणार आहे, आणि त्या मुळें खरोखरीच अपाय कारक अशा गोष्टींचा समाजास अंगीकार करणें भाग पडणार आहे. व आगींतून निघून फोंपाट्यांत पडून रहाण्याचा व त्या पासून होणाऱ्या असह्य यातनांचा अादर करण्याचा प्रसंग येणार आहे. हा प्रसंग टळावा म्हणूनच समाजाच्या सुविचारी व दुरदर्शी हितचिंतकांस त्याचे पाठीराखे असण्या बद्दल त्यांस विनंती करणें भाग आहे कायद्यास अडथळा आणण्या बद्दलचे झालेल्या खटपटीं बद्दल समाज त्यांचा ऋणी आहेच. परंतु. येथेंच त्यांची कर्तव्यता संपली असें म्हणतां येत नाहीं. इष्ट सुधारणांचे बीजारोपण समाजांत जितकें लवकर होईल तितकें दुर्धारकांच्या निरर्थक चळवळींस कायमचे अडथळे आणण्यास बरें पडेल.

लोकमतवृद्धी.

(४९ व्या अंकावरून पुढें चालू.)

असा त्यांना उपयुक्त शिक्षणानुभव मिळत गेल्यामुळें त्यांना सहजच प्रजेचे सर्व हक्क संपादून घेण्याची इच्छा उत्पन्न झाली व त्या प्रमाणें ते आपलें वर्तन ठेवीत गेले. पुढें हळू हळू त्यांना एका मागून एक हक्क मिळत गेले व तदनुरूप त्यांच्या स्थितींत फार अंतर पडत गेलें. व शेवटी त्यांना मत स्वातंत्र्य मिळाल्या मुळें तर फारच च-

मत्कार घडून आला. देशांत लोक मताचा पगडा पूर्णपणें बसला. या मुळें पूर्वी राजा व प्रजा यांचा ज्या प्रकारचा संबंध असे त्या पासून हल्लीं अगदीं निराळा झाला आहे. पूर्वी राजाचा प्रजेवर अगदीं बेभंवसा असे. परंतु तो हल्लीं बिलकूल नाहींसा झाला आहे. पूर्वी दोघांचें वर्तन परस्पर विरुद्ध असें. परंतु हल्लीं उलट प्रकार दृष्टीस पडतो. कोणती ही गोष्ट करावयाची असेल तर प्रजेची सम्मति घेतल्या वांचून राजा करीत नाहीं. तसेंच राज्य कारभाराचा वांटा व जोखीम उभयतावर वांटलेली आहे. आतां ही गोष्ट खरी आहे कीं पूर्वीं प्रधान मंडळाच्या हातीं जशी अमर्याद शक्ति असे तशी हल्लीं त्यांचे हातीं राहिली नाहीं, आणि त्यांना प्रत्येक गोष्टींत लोक समत्ति घ्यावी लागते तथापि हल्लीं त्यांना दुसरें मोठें पाठबळ मिळालें आहे. तें कोणतें म्हणाल तर लोकमान्यता. जर त्यांचीं कृत्यें लोकमान्य असतील तर त्यांना कशाचीही भीति रहात नाहीं. मोकळ्या मनानें व निःशंकपणें कोणत्याही गोष्टीची वाटाघाट व उहापोह झाली असतां खरें स्वरुप बाहेर येतें हें सर्व मान्य आहे. हल्लीं प्रधान मंडळी ज्या प्रश्नांची वाटाघाट करते ती सर्व लोकांना समजल्या मुळें दोन्ही पक्षांना अतिशय लाभ होतो. मनुष्य कितीही शिकलेला व सर्वज्ञ असो परंतु नेहमींच त्याला सर्व गोष्टी सुचतील किंवा कोणत्या ही प्रश्नाचा समग्रपणें त्याचे हांतून विचार होईल असें कधींही कोणाच्यानें म्हणवणार नाहीं. म्हणून लोकांच्या पुढें प्रश्न आल्यामुळें त्याचा यथार्थ उहापोह होतो. व राष्ट्रांत जे शहाणे लोक असतात ते त्याचा पोक्त विचार करून उत्तम प्रकारचा सल्ला देतात. व आपलीं कृत्यें लोकमान्य झालीं म्हणजे राज्यकारस्थानी पुरुषांचे मनांस प्रोत्साहन मिळतें. जर एखाद्या प्रकरणांत त्यांचे हांतून चूक झाली असेल तर ती त्यांच्या नजरेस लवकर आल्यामुळें लवकर दुरस्त करतां येतें. तसेंच जसा जसा विद्येचा प्रकार अधिकाधिक होत जातो तसें तसें अज्ञान व अदूर दृष्टित्व या पासून होणारे अनिष्ट नाहींसें होत जातें. व लोकांचे विचार प्रौढ होतात. व राष्ट्राला जेणें करून प्रतिष्ठा प्राप्त होईल तसें करण्याच्या कडे लोकांच्या मनाची प्रवृत्ति असते. म्हणून ज्या ज्या राष्ट्रांतील प्रजा सुशिक्षित व स्वातंत्र्य सुखांत निमग्न असते त्या त्या राष्ट्रांत लोकमत फार उत्कृष्ट स्थितींत आढळतें. व तेणें करून सरकारला प्रजा ही उजवा हात असते. हल्लीं इंग्रज लोकांचे मनावर ही गोष्ट इतकी कांहीं बिंबली आहे कीं जो जो प्रतिनिधि होतो तो तो लोकमत नियमन न करतां त्याचा उत्कर्ष होऊन आपणास लोकांची बरोबर मदत व्हावी असें चिंतीत असतो. सारांश युनाइटेडस्टेटस् व इंग्लंड या देशांतील राज्य व्यवस्था पाहिली असतां आपणांस असें अनुमान करितां येतें कीं जों जों सुशिक्षित लोकांत लोकमताचा पगडा बसत जाईल तों तों त्यांच्या शारिरिक, मानसिक व नैतिक सुधारणा उत्तरोत्तर अधिकाधिक होत जातील व त्यांना आपल्या ऐहिक सुखाचा वांटा अधिकाधिक मिळत जाईल.

आतां हें जें स्वातंत्र्य इंग्रज लोकांना मिळालें व ज्या मुळें त्या राष्ट्रांत लोकमताचा पगडा पूर्णपणें बसला तें त्यांनीं कसें व कोणत्या उपायांनीं संपादन केलें हें पाहूं. याचे निरुपण करणें हल्लींच्या आपल्या स्थितीला फार जरुर आहे. हल्लीं आपल्या इकडे सामाजिक अडचणी दूर करण्या करितां मोठी जारीनें खटपट सुरुं आहे. हें सत्कृत्य मोठमोठ्या वजनदार व उदार मनाच्या पुरुषांनीं आरंभिलें आहे. व त्यांचे म्हणण्यास वजन येण्यास व त्यांना यश मिळण्यास लोकमताचें पाठबळ अवश्य पाहिजे. तें लोकमत हल्लीं हिंदुस्थानांत कोणत्या स्थितींत आहे व तें सुधारण्याचे खरे देश हितेच्छू किती प्रयत्न करतात, व त्यांचे प्रयत्नांत व इंग्रज लोकांनीं लोकमताचें पाठबळ मिळविण्या करितां जे प्रयत्न केले व करीत आहेत त्यांचे प्रयत्नांत किती साम्यता आहे याचें अंशतः आपणांस पर्यवलोचन करतां येईल. तसेंच हल्लीं आपले देश बांधव ज्या दिशेनें जात आहेत ती दिशा बरोबर आहे अगर चुकीची आहे हेंही आपल्याला दिसून येईल. हल्लीं आपली लोकमतांच्या संबंधानें जी स्थिति आहे तीच इंग्रज लोकांची मागील शतकाचे शेवटीं होती असे म्हणण्यास हरकत नाहीं.

लोकमता विषयीं विचार करावयाचा म्हणजे त्याचा प्रसार होऊन रंगरुपास आणण्याची जीं साधनें त्याचाच आपणाला विचार केला पाहिजे. हीं साधनें पुष्कळ प्रकारचीं आहेत. परंतु त्यांतले मुख्य म्हटलें म्हणजे वर्तमान पत्राचें स्वातंत्र्य. इंग्लडांत हल्लीं जीं वर्तमानपत्रें, मासिक पुस्तकें वगैरे चालूं आहेत तीं लोकमान्य होऊन उत्तम प्रतिष्ठेप्रत पावलीं आहेत. या पत्रांत व हल्लीं हिंदुस्तानांत सुरू असलेल्या वर्तमान पत्रांत महदन्तर आहे हें कोणाही समंजस मनुष्यास समजेल. तर त्या वर्तमान पत्रकारांनीं सरकारावर आपलें वजन कसें बसविलें, प्रजेची मानसिक व नैतिक सुधारणा करून त्याची कर्तव्यकर्में व हक्क त्यास समजून देऊन कोणत्या साधनांनीं त्यास उर्जित दशेस आणले हें समजून घेणें आवश्य आहे. ही ऐतिहासिक माहिती फार बोधपर आहे ह्या माहिती पासून वर्तमानपत्र कारांनीं तसेंच प्रजेनीं मत स्वातंत्र्य मिळविण्या विषयीं जे जे भगिरथ उपाय योजिले त्या पैकीं कोणकोणत्या उपयांचा आपण अंगिकार करावा, व त्यांचे सर्वांशीं अनुकरण करणें हितावह आहे किंवा नाहीं या विषयीं आपल्याला पूर्णपणें विचार करितां येईल.

अलिशान मे० रेसिडेंट साहेब बहादूर यांस उपरावती व वाशीम येथें लोकांस्थित्य नुगूण उत्तम प्रकारचें मनोभावाचे आणि प्रेमपूर्वक अभिनंदन मिळालें यांत कांहीं विशेष लिहिण्यास नकोच. सर्व रयतचे अधिकारी तशांत अहमेवमतो महीपतेः असें प्रत्येकांस भासविणारे मग त्यांच्या धन्यते बद्दल पाराचारच नाहीं—उमरावतीच्या कमेटी कडील व डिस्ट्रिक्ट बोर्ड कडील मानपत्रांवर साहेब बहादूरांनीं एकवटच जाब दिला. "लोकांस स्थानिक स्वराज्याची गोडी लागली या बद्दल साहेब बहादूरांस रयतेच्या हितैषी पालका प्रमाणें आनंद वाटत आहे. सध्याच्या व्यापारावर कर बसविण्याचा विचार जनसंब संस्थांच्या अव्याहत क्रमास द्रव्याच्या जरूरीचें द्योतक आहे. ड्रेनेज प्रकरणा संबंधें साहेब ब० म्हणाले कीं विचार केल्या शिवाय एकदम उत्तर ठोकून देणें श्लाघ्य नसल्या मुळें या प्रकरण संबंधीं कागद मजपुढें आल्यावर त्यावर मी पूर्ण लक्ष पुरवीन म्युनिसिपल हद्दींतील जमीन इमारतीं करितां भाड्यानें देणें हें स्थानीक सरकारचे हक्कांतील प्रकरण नसून यास राजाधिकार पाहिजे" बासिमच्या मानपत्रास जबाब देतांना सा० ब० म्हणाले कीं "पाण्याच्या पुरवठ्या संबंधानें व ड्रेनेज प्रकरणीं मानपत्रांत शिस्तवार हकीकत नसल्या मुळें जाब देणें साहस आहे. हे दोनी प्रश्न स्थानीक असून सॉनिटर कमिशनरच्या विचारें उकलगडले गेले असते पुन्हां एका म्यु० वर विशेष लक्ष देतांना इतर कमेट्यांकडे ही लक्ष पुरविलें पाहिजे—हिंगोली रेलवे संबंधानें मानपत्रांत जो भाग आला आहे त्यास इतकेंच उत्तर सा० ब नीं दिलें कीं वऱ्हाडांत एका प्रांताचें दुसऱ्या प्रांताशी घर्षण व दळण वळण होण्याचीं साधनें इतर ठिकाणां पेक्षां फार आहेत—पोलीस संबंधीं जो भाग मानपत्रांत आला होता त्यावर साहेब ब० नीं माझें ही मनांत त्या बद्दलच विचार घोटाळत आहेत असें उत्तर दिलें सारांश दोन्हीही ठिकाणचे जबाब मुद्देसूत रीतीनें वाचकांपुढें ठेवले आहेत. मान पत्रांतील मजकूर वाचकांच्या ध्यानांत येण्या सारखा असल्या मुळें तो देण्याचें कारणच नाहीं. झालेल्या हकीकती वरून सा० ब० च्या अगमनानें शिघ्रलाभ होण्याचा संभव नाहीं इतकें सहज अनुमान होतें.

The Berar Samachar

MONDAY, JANUARY, 12, 1891.

Mr. Plowden sits for a short review in the latest number of 'India'. His career as the Resident at Kashmir is painted on a miniature in the first and important article on 'The Kashmir Injustice'. We beg to draw his attention to it and also to see how the cap fits him.

Our Plowden is certainly not the Plowden of 'India.' He has vast administrative capacities. The annual reports speak volumes for his organizing capacities. He is honest and sincere in his administration. He thinks no pains too much to perform his duty. His knowledge of official duties is thorough and well-founded and he is a man of letters. His rule is hailed with agreeable feelings of high appreciation. Merit is the sole measure with which he awards praise or blame, and it is peculiar of him that he never shrinks from preaching the lesson of walking in the straitened and narrow path of duty- however unpleasant it may be. In explanation of this we can refer our readers to the experience of officers subordinate to him. If honesty is the best policy the policy must lean on the side of harsh and unplatable orders in the cloak of courteous warnings and cautions. In short Mr Plowden passes with us for a civil and popular sahib and does whatever he can to justify the high pay he draws. 'India' speaks of him as most imperious and overbearing with a few instances. He refuses to shake hands with Babu Nilamber. He learns with anxiety that a gentleman did not salute him and styles him a liar though he tells him of his short-sight. The Maharaja's brother is kept waiting in the verandah. He stemps his foot shouting for the Prime minister when the latter is hastening to him from a little distance. During his two years and a half he makes himself haughty and overbearing to all officials If, under his Residency the Maharaja achieved nothing in two years it is questioned what he did himself achieve to justify the high pay he drew. In fine, he created distrust and caused disgust in the minds of the Maharaja and his officials. Here is another picture of him It is just the opposite of what we have given.

The farewell to Kashmir was not a spell to make Mr. Plowden quite another man. The question then springs up who is in the right whether we or 'India,'

If official terrorism can make us silent and dishonest to our profession, 'India' soars high above it under its high-minded and intrepid editor Sir William Digby. We must say that we are allowed our quota of liberty and have been doing our best to make most of ic. Both of us attempt to represent the true matter of fact. We are in serious doubts as how to reconcile the one side of public character and that too of a man of principles.

Burke has given us the clue to the problem. Circumstances which with some gentlemen pass for nothing, give in reality to every politicial principle its distinguishing colour and discriminating effect. We should try to view matters from the stand point of gamesters and not from that of lookers-on.

Mr. Plowden finds a young Maharaja under his guidance. It is often the grave fault of great men to forget what makes them great. If Gladstone is the 'grand old man' he should not expect every man of eighty to be equally grand with him. Mr. Plowden is more than a match for the world but he should not expect young princes to rise to his experience. One should learn, when he takes the lead, to tolerate defects and shot-comings in others and to make improvement more welcome than stern in its aspect. We feel we here strike at the first drawback in his Residency ae Kashmir. The Maharaja is born in the purple and bred up in it. He has *realised little* the stern realities of life and cannot therefore commend himself to be the best ruler. If we must know the vices to check them in men we must know the life of Ryots to rule for their interests. Hence it is that the modern tendency of government is to democracy. The English sovereign can do no wrong and why is it not the case with the sovereign of Kashmir? It is the Resident's duty to be the adviser of the Maharaja. He is responsible for good or bad. He himself asserts that whereas the Maharaja has never failed in courtesy to him he was half-heartedly at least disposed to listen to him. The Maharaja was not a bright *ward* to achieve success like his guardian.

The Kashmir-Darbar was not what it ought to be. Raja Amarsingh prevailed over his brothers (Maharaja's) weak nature in ascending to the Prime-ministership and wanted to have his way to the throne. Mr. Plowden was a keen observer. He could not have his edicts carried out nor could he find the Maharrja at cross-purposes with him. He was to watch the progress of the new council which virtually dethroned the Maharaja. Mr Plowden must have been constrained by the government of India from taking any decisive step to make the Council recognize in fact the Maharaja as their head.

Mr. Plowden gauged the honesty of men like Raja Amarsingh. He is not

the man to remain intimate with them. It is therefore natural that he should inwardly hate them and be often imperious and overbearing. To a great extent a man's mind is like a mirror which reflects every thing before it in the same manner. If one man's sincerity is doubted it is natural but unjust to doubt that of his colleagues. Good natured men helplessly fell in the category of Raja Amarsingh. Mr Plowden then grew vexed in the Maharaja's wel fare and had to let matters take their course. This is evident from his reports reflecting upon the Council. The lukewarm aid measured by his limited authority made the' administration worse and worse.

The Maharaja wants all the qualities that make a man successful in action. Like Luis XVI he came to the throne when the state was on the brink of revolution consequent upon the stateintrigues and *reasons of state* on the part of British Government. Therefore Mr. Plowden did not— could not— act well the part of an adviser and of an able general to reduce things to law and order. He was a good player himself. He was not to play but had to make his Maharaja play in a manner to win the game.

These are to our mind the reasons of his being overdrawn in bad style by 'Molia's' correspondent. Berar is quite a new sphere and he found every thing in good order. At the least he can do well if he takes no active measure.

We are sorry that Mr. Plowden remains under popular calumny as the man who brought about the fall of Maharaja. We are aware that his removal in sore need of the state was disastrous though it was welcomed by the malcontents who never like a just and able man at the head of affairs. If he held the sword of justice there was plainly ground for the smallest crime to expect punishment As a silent but dignified spectator we would only wish Mr. Plowden to let matters alone and suffer them to be interpreted according to the whims of his chroniclers.

ADVERTISEMENT

Census office. A number of clerks will be required in in March, salary from twelve Rupees monthly. Applications, with statement of qualifications, should be made early in February to the Superintendent of Census operations for Berar, Amracti Camp.

पोंच—पुसदकर जमीनदार लोकांचे कल्याणेच्छु—तुमचें पत्र तर पावलेंच पण फार उशीर केलात बुवा! पुढील खेपेस विचार पाहूं—

—वाशीमकर—अलिशान सा० ब० ची हकीकत फार उशीरां आली—वर्तमान पत्रांसारखीं कामें लोकाश्रयावर त्या मुळेंच सर्व कामांची भरभराट—अशा मागसलेल्या प्रांतीं केवळ लोकहिता करितांच आम्ही हें पत्र ठेविलें आहे त्यांत आयत्या वेळीं पत्रें अस्यास तीं छापून काढण्या करितां जादा मंडळी ठेवण्याची आम्हांस सवड नाहीं हें लिहिण्याची आम्हास बिलकूल लाज वाटत नाहीं. कोणी कांहींही म्हणोत!

वऱ्हाड

रा. रा. गिरराव रामचंद्र तहसिलदार यास एलिचपूर तालुका बोर्डाचे व एलिचपूरसिटी मुनिसिपालिटीचे मेंबर नेमिलें.

रा. रा. नरहर गोपाळ वेलणकर यांस थर्ड क्लास हॉ० अ० असिस्टंट नेमलें.

रा. रा. दाजी नारायण, अमृत श्रीपत, श्रीधर यादव, दामोदर नरहर यांस चिखली तालुका बोर्डाचे मेंबर निवडलें.

रा. रा. संताजी खंडेराव, देवराव बळवंत, दगडु झेलाजी, केशव रामकृष्ण यास मेहकर तालुका बोर्डाचे मेंबर निवडलें.

रा. रा. दामोदर हरी वकील, नारायण पर्वतराव पाटील, लक्ष्मण जयवंत आणि राघजी राघव वकील यांस मलकापूर तालुका बोर्डाचे मेंबर निवडले.

रा. रा. बळवंत बापूजी तहसिलदार यांस मेहकर तालुका बोर्डाचे मेंबर नेमले.

मी. इयरोलूल चेटी, जे पूर्वी मद्रास मेडिकल खात्यांत व अलिकडे वऱ्हाड मेडिकल खात्यांत होते, त्यांना सरकारचे नोकरीवरून बरतर्फ केलें आहे व पुढें सरकारी नोकरीस ते लायक नाहींत असें जाहीर करण्यांत आले आहे.

मि. अमृत शिवाजी यांस एलिचपूर सिटी मुनिसिपालिटिचे मेंबर निवडलें आहें.

सय्यद समसुद्दीन अलीखां बहादूर अ. क. यांना १९ दिसेंबर १८९०पासून ६ महिन्याची फर्लो मिळाली.

मि. हैदर अलीखां अब्बाची यांची दर्यापुराहून एलिचपुरास तूर्त बदली झाली.

अकोल्याच्या पाण्याच्या पुरवठ्याच्या कामास एकंदर ५०००० रु खर्च लागणार त्यापैकीं २५००० सरकारांनीं द्यावें १०००० डि० बोर्डानें द्यावें व बाकीची रकम मुनिसिपाल कमिटीनें द्यावी असें येथील कमिटीनें ठरविलें आहे.

नोटिशीचें उत्तर

रा. रा. पुरुषोत्तम सखाराम नाईक साहूगणोरकार दुकान दर्यापूर यास नोटीस देणार बापूजी वल्द रामजी पाटील इटकीकर तलुके दर्यापूर नोटिशीनें असें कळविलें जातें कीं, तुह्मी तारीख ९ माहे दिसेंबर सन १८९० इसवीची नोटीस वैदर्भ वर्तमान पत्रातून दिली ती पावली. त्या बद्दल आमचें उत्तर खालीं लिहिल्या प्रमाणें.

१ तुह्मी नोटिशींत लिहिलेलें शेत सर्वे नंबर ८३ चें आह्मी तुकाराम वल्द लक्ष्मण दळवी यानला रुपये तिनशें (३००) देऊन दर शेकडा व्याज दोन रुपये प्रमाणें, व सर्वे नंबर ८३ चे शेताबद्दल सरकारी फाळा व लागवड महारकी वगैरे खर्च वजा जातां बाकीचे उत्पन्न आमच्या रुपये (३००) शेच्या व ह्याचें व्याज सदरील करारापमाणें जें होईल त्यांत वजा करून सर्व रुपयें ऐन व व्याज फिटेपर्यंत आह्मी ताबे गहाण घेतलें आहे. त्याचा हिशोब सन १२९४ ते सन १२९९ अखेर पिकें साहा बद्दल लिहिलें प्रमाणें.

२ ऐन रुपये (३००) व्याज वर लिहिलेले शरती प्रमाणें गहाण दस्तऐवजाचे तारखे पासून सहा महिन्याचें व्याज रुपये (३६) सरकारी सारा रुपये (२०७) व लागवड मसाला माहारकी वगैरे मिळून रुपये (२१०१०) मिळून एकंदर रुपये (३७८०१) आतां उत्पनाचे रुपये एकंदर रुपये (३०११) वजा जातां बाकी रुपये (३४७०६) येणें

३ सन १२९५ ऐन रुपये (३४७०६) व्याज तेरामाही अधिका सुद्धा रुपये (५०८१०६) सारा रुपये [२०७] लागवड वगैरे मिळून (५७०१५) मिळून एकंदर येणें (३१६००६) यातून माल बद्दल उत्पन्न रुपये (११०) वजा जातां बाकी येणें (४०६००६)

४ सन १२९६ ऐन रुपये (४०६०६) याचे व्याज बारामाही रुपये (९७०७) व शेतसारा (२०७) लागवड वगैरे रुपये (६९०२) मिळून एकंदर येणे (५९३००६) यांत मालाबद्दलचे रुपये (११४०१३) वजा जातां बाकी येणे रुपये (४७८०३०६)

५ सन १२९७ ऐन रुपये (४७८०३०६) याचे बारामाही व्याज रुपये (११४०१२) शेतसारा (२०७) लागवड वगैरे रुपये (७४०२) एकून रुपये (६८७०९०६) येणें यात माल उत्पन्न (२६०४) वजा जातां बाकी येणें—रुपये (६६१०५०६)

६ सन १२९८ एकून रुपये (६६१०५०६) याचे बारामाही व्याज (१५८०११) शेतसारा (२०७) लागवड वगैरे (६१०१४] येकून रुपये येणे- (९०३०५०६) यात माल उत्पन्न वजा रुपये (८८०२) वजा जाता बाकी येणें रुपये (८१४०३०६)

७ सन १२९९ ऐन रुपये (८१४०३०६) याचे तेरामाही व्याज (१९५०६ शेत सारा रुपये (२०७) लागवड वगैरे रुपये (५४०२) एकून येणें रुपये (१०८४०२०६) यात माल उत्पन्न वजा रुपये. (२३९०४) जाता बाकी येणें (८४४०१४०६)

८ येणेंप्रमाणें हिशोब आहे. आतां सर्वे नंबर ८३ चे सदरहू शेत आम्हांस ता० २८ माहे नोवेंबर सन १८९० रोजीं शिवराम वल्द लक्ष्मण दळवी याणें निमे शेत त्याच्या हिशाचे आम्हांस खरेदी करून दिलें आहे ह्मणून निमे शेतावर तुमचा कांहींएक हक्क नाहीं आतां सर्वे नंबर ८३ चें शेत आमच्याकडे निमे राहिलें. ते आह्मी आमचे रुपये सदरहू (८४४०१४०६) आदा होई तोंपर्यंत सोडीत नाहीं. व याजवर कोणाचा तो पर्यंत हक्क नाहीं. आतां या सर्व कामांत आह्मांस विनाकारण त्रास वगैरे कोणी दिल्पास आह्मी त्याजबद्दलची सर्व नुकसान भरून घेऊं म्हणून दिली नोटीस सही ता० १० माहे जानेवारी सन १८९१ इ० (सही)

बापुजी वल्द रामजी पाटील दस्तुरखुद्द

नोटीस

नोटीस सयद इस्माल वल्द सयद अजम मुसलमान वस्ती अकोलें यांस खालीं सह्या करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुम्ही ता० ७ जानेवारि सन १८९१ इसवीची नोटीस दिलीत त्या नोटिशींत लिहिलेला सर्व मजकूर खोटा असून विनाकारण आम्हांस नोटीस दिली. करितां त्या नोटिशीचें उत्तर देणें आम्हांस भाग पडलें. आमचा बाप व तुम्ही लिहिलेले गांवचें काटवण घेतले होते तो व्यवहार सुमारें महिना पंधरा दिवस चालून पुढें आपसांत या व्यवहारांत मला कांहीं फायदा होणार नाहीं असें तुम्ही कळविलें व रुपयाकारितां सदरहू झालेलें व्यवहाराबद्दलचा हिशोब करून निकाल करून पुढें तुम्हा सदरहु गांवचें काटवणाचा व्यापार स्वतः सुरु केलात. या काटवणाकरितां जो पैसा लागेल तो मजला द्यावी देत जावा. व सदरहू रुपयाचे तारणासाठीं सदरहू लाकडें तुमचे ताब्यांत भाड्यानें ठेवून त्यांची विक्री होईल ती तुमचे कर्जाचे फडींत देत जाईन अशा कबुलायतीनें आमचे जवळ खातें ठेवून काटवणाकारितां कर्जाऊ रुपये नेत गेला. त्यांत कांहीं माल तुम्ही स्वतः विकून रुपये दिलेत व २८ टण लांकडें तुमच्या सांगितल्या वरून आमचे मार्फत विकलीं त्याबद्दलचे रुपये तुमचे खात्यांत जमा केले. सदरहु खात्यावरून तुमचेकडेस ऐन बाकी २२।≡॥। व शिवाय व्याज व आमचे जाग्यांत लाकडें ठेविलीं त्याचे भाड्याबद्दल रुपये ९२ व शिवाय पुज्यींबद्दल रुपये ५० व दिल्हर खर्चाबद्दल रुपये ९॥= असें एकंदर रुपये तुमचेकडेस घेणें निघत आहेत. तर ही नोटीस पावल्या दिवसापासून ८ दिवसांचे आंत रुपयाचा निकाल करावा. न केल्यास रीतीप्रमाणें फिर्याद करून रुपये भरून घेतले जातील कळावें ता. १०-१-९१ इ०

(सही)

१ बिसनलाल गेंदुलाल दस्तुरखुद्द

१ बचुलाल गेंदुलाल दस्तुरखुद्द

नोटिशीचें उत्तर.

सारजाई मर्द तानकाजी थोरात राहणार मौजे अटाळी ता० खामगांव हिस नोटीस देणार तानकाजी वल्द पुनाजी थोरात राहणार मौजे अटाळी ता० खामगांव नोटिशीनें असें कळवितों कीं तूं ता० १९ माहे दिसेंबर सन १८९० इसवीची नोटीस शुद्धवऱ्हाडी वर्तमानपत्रांतून दिली ती पावली. त्याचें उत्तर लिहिलेंप्रमाणें तूं आह्मांस न कळवितां आंगावरील वासनें आम्ही परगावीं गेल्यावर घेऊन जाऊन आपले बापाच्या घरीं ठेविलीस व तूं झांडगेपणानें वागतीस असें जरी आहे तरी तुजला वागविण्यास मी तयार आहे. आतां तूं नोटिशींत कळविलें आहे कीं नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांत घरीं घेऊन जावें. वगैरे त्यांस तूं आह्मांस नकळवितां नेलेलीं वासनें अदमासें रुपये १२५ ची आणून द्यावीं व घरी येऊन राहावें आणखी असें सांगतो कीं तुजला जर दुसरा घरठाव करणें आहे तर लग्नास लागलेले रुपये ५०० शें व सदरील नेलेलीं वासनें रु. १२५ असें मिळून रु. ६२५ नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसांत आणून द्यावें तूं जर हे रुपये दिल्याशिवाय व आमच्या सोडचिठ्ठीशिवाय दुसरा घरठाव करशील तर आम्ही तुजवर व ज्याच्याशीं घरठाव करशील त्याजवर फिर्याद करूं व अखेर निकाल होईपर्यंत सर्व नुकसान व ह्या नोटिशीचा खर्च वगैरे भरून घेऊं. इतकें करून तूं जर सदरील लिहिलेंप्रमाणें करणार नाहीस व फारकत मी कळवितो या लोकांच्या सहीशिवाय असेल तर ती मजला बिलकूल मान्य नाही ते लोक येणेंप्रमाणें:-बशारुद्दीन देशमुख, महिबूबमिया देशमुख, रसुलमिया देशमुख, कृष्णाजी वल्द चाहादाजी खेकडे राहणार अटाळी तपाजी वल्द महादाजी शेंडे राहणार अटाळी, ह्या पंचाच्या सह्याशिवाय व माझी स्वतःची सही याखेरीज फारकत मजला कोणत्याही रीतीनें कबूल नाहीं कळावें ह्मणून दिली नोटीस सही ता. ११-१-९१ इ.

(सही) सहीची निशाणी तानकाजी वल्द पुनाजी थोरात राहणार आटाळी.

वर्तमानसार

काशी क्षेत्रांत काश्मिरच्या महाराजांचे आश्रयानें एक वैदिक कालेज चाललें आहे तेवढें वैदिक कालेज दुसरें कोठेंही नाहीं. ह्या कालेजांत हल्लीं २०० विद्यार्थी वेद विद्येचा अभ्यास करीत असून दरमाहा तत्प्रीत्यर्थ हजारो रुपये खर्च होत आहेत.

मिरजे पासून कोल्हापूर पर्यंतची स्टेट रेल्वे ता० १ मे रोजीं लॉर्ड हारिस गव्हरनर यांचे हातीं सुरू होणार व ही लाईन सदर्न मराठा रेल्वे कंपनीस कोल्हापूर सरकार वापरण्यास देणार.

मराठी तारायंत्र—कोल्हापूर येथील राजाराम कालेजांत गेल्या शनिवारीं प्रदर्शन झालें. त्यांत रा. रा. मोरो रामचंद्र गोडबोले यांणीं स्वतःच्या कल्पनेनें बनविलेलें मराठी भाषेतील तारायंत्र मांडलें होतें. त्यांनीं अ पासून ज्ञ पर्यंत अक्षरांच्या व जोडा अक्षरांच्या संज्ञा बसविल्या असून इंग्लिश ल्पाठरी प्रमाणें स्वतः ल्पाठरी तयार केली आहे. ह्या तारा यंत्राची प्रचिती लोकांनीं मराठीं भाषेंत निरोप पाठवून पाहिली व गोडबोले यांस शाबासकी दिली. शाबासकी देण्यासारखें कृत्य खरें.

डोळ्यांतील फुल जाण्यास उपचार—मोरचूत, कांच, (कांचभस्म) समुद्रफेस, मनशीळ, सूवर्ण मक्षिका, लोहचूर मनुष्याच्या कपाळ करोटीचा तुकडा व कोंबडीच्या अंड्याचीं टरफलें हीं समभाग घेऊन, त्यांचा (शेळीच्या मूत्रांत) खल करून गोळ्या करून ठेवाव्या. ही गोळी पाण्यांत उगाळून अंजन करावें. म्हणजे जन्माचें ही फूल दूर होतें.

मुंबईतील सोन्याचे भाव—इंग्लिश लगड २००१४; आस्ट्रेलियन लगड २०॥ मुंबईचें गांवठी १९० नं. २००६; सोनेरी पत्रा २१०४; गिनीचा भाव १३०४

स. शो.

पायोनियरचे हैद्राबादचे बातमीदार मि. रुद्र ब्यारिस्टर यांनीं थोड्या दिवसांपूर्वीं तेथील हायकोर्टिच्या जज्जासंबंधें अशी टीका केली कीं, तेथें न्यायदेवतेचा केवळ उपहास होतो. व मुख्य जज्जांशिवाय बाकीचे सरकारपक्षाचे आहेत यावरून तुमच्या कामास कां हरकत करूं नये अशी हायकोर्टानें त्यांना नोटीस दिली आहे. मि. रुद्र हे ख्रिस्ती झालेले हिंदु आहेत.

त्रावणकोर संस्थानांतला वेलदोडा जकात चुकविल्याशिवाय बाहेर गांवीं फार जाऊं लागला आहे. त्यामुळें संस्थानचें फार नुकसान होत असून तत्प्रतिबंधार्थ आतां कडाक्याचा बंदोबस्त होत आहे.

निजाम सरकारानें अबदुल हक यांवर जी फिर्याद लाविली होती तिचा आपसांत निकाल झाला म्हणतात.

आस्ट्रियांतील कित्येक स्त्रियांनीं "आह्मास लष्करीखात्यांत नोकरी द्या, आह्मी तृतीय प्रकृति पुरुषांपेक्षां जास्त धैर्यवान व मजबूत आहोंत," असा एक अर्ज आपल्या सरकारास केला आहे.

छोटानागपूर प्रांतांत तांदूळ फार स्वस्त झाले आहेत.

गोरक्षक सभेला नागपुराकडील एका मोठ्या गृहस्थानें ८ हजारांचा गांव बक्षीस दिला म्हणतात. काय हें औदार्य आणि अभिमान!

क.

चोर माकड—माकडांला चोरी करावयास शिकविलें असतां तीं फार तरबेज होतात असें दिसतें. सान फ्रान्सिसको येथील पोलिस कोर्टांत चोर माकड व त्याचा यजमान याच्यावर खटला चालून त्यांत माकडाच्या यजमानास शिक्षा झाली. ह्या खटल्यांत दोन बायांच्या साक्षी झाल्या. एक बाई म्हणाली मी रस्त्यानें जात होतें. तों हा माकड उडी मारून माझ्या खांद्यावर बसला. त्यामुळें मी अगदीं गर्भगळीत झालें त्यांतून मी सावध होतें न होतें तों माझ्या खिशांतील सोन्याचें घड्याळ व साखळी उपटून माकडानें सुकांडी मारली. तें पुन्हा सांपडलें नाहीं. दुसरी एक बाई म्हणाली मी रस्त्यांतून चाललें असतां माझ्या कानांतला मोल्यवान हिरा तोडून घेऊन माकड पळालें त्यास धरण्यासाठीं लोक धांवत गेले पण तें कोणास सापडलें नाहीं. तिसऱ्या वेळीं एका गृहस्था जवळ माकड एक वस्तु लाटून पळत असतां त्यांस पकडलें व त्याचा मालक पकडून त्याजवर खटला होऊन कोर्टानें त्यास शिक्षा दिली व माकडास अटकेंत ठेविलें आहे ह्या चोर माकडाच्या योगें मालक गबर होऊन बसला आहे सुधारलेल्या देशांतील एकेक मौज एकावी तेवढी थोडीच.

मारवाड्यांच्या व्यापरांतील लबाड्या व भारी व्याज ह्या गोष्टीचा विचार करण्यासाठीं ता० १३ डिसेंबर रोजीं मुंबई येथील आर्य समाजांत कांहीं मंडळीची सभा भरली होती. मि० गासालिंग हे अध्यक्ष होते त्या वेळीं ठराव झाले ते—(१) व्याज बट्टा करणारे सर्व व्यापाऱ्यांचीं नांवे सरकारानें रजिस्टर करून त्यांना परवाना देत जावा. (२) त्यांनीं दरमहा दर रुपयास एक पै किंवा दरसाल दर शेंकडा ६। रुपये, या पेक्षां जास्त व्याज घेतां कामा नये. (३) देवघेव करणें ती सरकारानें नेमलेल्या कामदारांपुढेंच झाली पाहिजे. (४) जप्ती आलीं असतां कर्जदारांच्या ६ महिन्याचे पगारा एवढा माल घरांत शिलक ठेवावा (५) न्यायाधीशांनीं न्याय देतेवेळीं हप्ते बजा करून शेंकडा ६। रुपयांच्या सरळ व्याजानें रकमेची आकारणी करावी. (६) यांत फेरफार झाला असतां फौजदारी कायद्यानें तो गुन्हा ठरवावा. (७) या शर्तीबरं हुकूम व्यापारी लोकांनीं देवघेव करण्याचें नाकारलें, तर इंग्लंडांतील मित्र मंडळ्याप्रमाणें इकडे कर्जाऊ रक्कम देणाऱ्या पंढळ्या स्थापित करण्या मध्यें सरकारानें मदत करावी. असे ठराव ह्या सभेनें केले आहेत एक महिन्या नंतर कायमचे ठराव करून ते सरकारांत पाठविण्यांत येतील असें वार्ताहर कर्ते म्हणतात. शु० सु०

हिंदुस्थानांत इतर देशापेक्षां फुलझाडाच्या १५,००० जाती आहेत.

मुंबई सरकार देवी काढण्याचा कायदा सक्तीनें ज्यारी करण्याचा ठराव करूं पहात आहे.

हैसुरचे महाराज आपले दिवाणासह पुण्यास ता० १७ जानेवारी रोजीं येणार आहेत.

महाराणी सरकार तर्फे सुलतानास ग्रयांड कमांडर स्टार आफ इंडियाचा किताब दिला.

एका संस्थानचे पोलिटिकल आफिसर सरकारास खबर देतात कीं, आपल्या ताब्यांतील मि० चार्लस हागसन पोलिस सु० यांचा खून सरसदीवरील एका चिनई गृहस्थानें शिकरलेच्या नजिक बंदूक चालवून केला. सदरहू बाबत आपले सरकार विशेष चौकशी करून गुन्हेगारास हस्तगत करण्याच्या खटपटींत आहे.

कोहात नजिक मिरचझाईची सरहद्द लागलीं, त्यावर इंग्लिश सरकारांतून बंदोबस्तासाठीं ठेवलेल्या अधिकाऱ्यांस तेथील लोक अद्याप शरण आले नाहींत व साल दरसालचा सारा देत नाहींत सबब लवकरच लुट लुट होईल असें दिसतें.

जंगबाइचा मुलूख महाराणीच्या बाबस्याबालीं येऊन तेथील सुलतान इंग्रज सरकारच्या आज्ञेप्रमाणें वागण्यास सिद्ध झाल्याचा जाहिरनामा प्रसिद्ध झाला.

ज्या देशांतील लोक हतवीर्य होऊन पराधीनतेच्या ओघानें दरिद्रावस्थेच्या धारेस लागले असतील त्यांच्या बचावाचा एकच मार्ग आहे कीं त्यां पराजित लोकांनीं घड्याळांतील लंबका प्रमाणें रात्रंदिवस कायम व्यवस्थेस अनुलक्षून उद्योगी बनले पाहिजे. घड्याळांतील मोठ्या चक्रापासून तो अतिलहान चक्रापर्यंत दात्यांत दाता आडकवून खऱ्या उद्देशानें घासून घेतलें पाहिजे. घड्याळांतील ठोके नियमित काल साधून एकामागून एक वाजवून घरवाल्याला आपल्या नादानें जागे राखतात त्याप्रमाणें आपआपली स्वस्थता दर एक वर्षानें, साहामहिन्यानें, अगर तीन महिन्यानें तरी सर्वांच्या कानांत आपण कोणत्या अंगानें सुधारणा करीत चाललो आहो हें मोठ्यानें अवाज देऊन कळविलें पाहिजे. घड्याळ कोणत्याही प्रकारची गडबड, मचमच करून आपल्या गतींत फरक करीत नाहीं तशी स्थिरता राखली पाहिजे. त्यांतील काटे कधी वर डोकें उचलून फुषारकी दाखवीत नाहींत त्याप्रमाणें हिंदुस्थानांतील लोक चालतील तर त्यांस सर्व प्रकारचे यश सहजी येऊन ते इंग्लिशांचे प्रीतीस पात्र होऊन जय मिळवितील. म०

वाशिंग्टण येथें एक न्हावी मोठ्या मोठ्या लोकांच्या हजामती करीत असतो. त्यानें नुकतेंच असें प्रसिद्ध केलें आहे कीं, अलीकडे राज्यांतील मोठमोठाल्या लोकांचे केस जाऊं लागले आहेत आणि कांहीं दिवसांनीं बुद्धीवान लोकांच्या डोक्यास टकलें पडतील असें त्याचें मत आहे या मतामुळें मूर्ख लोक लवकर लवकर हजामती करतील आणि यामुळें न्हावी लोकांची पोळी पिकेल यांत कांहीं संशय नाहीं.

येत्या ९ महिन्यांत जें उत्पन्न झालें या वरून पहातां विलायतच्या नव्या बजेटांत दोन कोटीचा वाढावा पेईल असें म्हणतात विलायतच्या बजेटांत वाढवा आणि हिंदुस्थानच्या बजेटांत तूट कां? विलायतचा खर्च करणाऱ्या लोकांस कोणी विचारतें आहे, हिंदुस्थानचा कारभार बादशाही चालू आहे म्हणून!

झांझिबार येथून जो जो माल आफ्रिकेंत येईल त्यावर ५ टक्के कर जर्मन सरकारानें बसविला आहे.

मसोरी प्रांतांत आणखी ३०० मैल नवी रेल्वे तयार करण्याची परवानगी रशियन सरकारानें दिली आहे. हा प्रांत मध्य एशियांत आहे.

लंडनच्या पूर्वभागांत दुष्काळ पडेल अशीं पूर्ण चिन्हें दिसत आहेत.

नवीं यंत्रें विकत घेण्यासाठीं अफगाणच्या अमिराचा एजंट कलकत्यास आला आहे.

ठा०

सयामच्या सरहद्दीवर जातां तें सरकार फारशी गडबड करतील असें वाटत नाहीं असें आमच्या सरकारानें प्रसिद्ध केलें आहे.

चीनच्या बादशाहाचे वडील निवर्तल्याची बातमी आहे.

रशियन रेल्वे—मध्यएशियेंतील मर्सुरी प्रांतांत ३०० मैल रेल्वेचा रस्ता तयार करण्यास रशियाचे झारांनीं मंजुरी दिली.

लंडन शहराच्या पूर्व भागांत दुष्काळ पडला आहे.

हिंदुस्थान सरकारचे हिशेब खात्याचे सेक्रटरी मि. सिर्किन्सन हे दार्जीलिंग येथें मरण पावले.

स. शो.

अकोलें बाजारभाव

हुंडी मुंबईची दर्शनी			९९॥=
" १५ दिवसाच्या मुदतीची			९९॥=
सुवर्ण....	२१॥	रुपें	१०८
आळशी खंडीस	८५	उडीद	६५
गहूं काठे	५७॥	बनशी	६५
जवारी	३८	चणे	६०
सर्की	३।	मठ	४०–
तूप	७।=	तेल	४।
कापूस २९	रुई ५४॥	जिनची	५८

सट्याचे भाव

जवारी	वसंत संवत	१९४७	४२॥
गहू	वैशाखशुद्ध	१९४७	५६॥
आळशी	चैत्रशुद्ध	१९४७	७८॥।
रुई	फाल्गुन शु.	१९४७	५६॥
सर्की	वै. नवे साळाची	१९४७	३॥–

जाहिरात

याखालीं सही करणार याजकडून सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं मौजे आलेगांव येथील दत्तु तेली आणि मुकुंदा व गोविंदा वल्लद दतुजी तेली या एकत्र कुटुंबाचा मी योग्य व कायदेशीर वारस असून रंगु मर्द गोविंदा ही सदरहु कुटुंबांतील स्थावर जंगम जिंदगीची विल्हेवाट करण्याचे व कपट वगैरेचे उद्देशानीं विक्री वगैरे करण्याचे बेतांत आहे यासाठीं सुचविलें जातें कीं सदरहू जिंदगी तिजपासून कोणी कोणत्याही रीतीनें वर दाखविलेलें कुटुंबांतील घेऊं नये घेतल्यास त्याबद्दलची जबाबदारी त्याजवर राहून त्यांस त्याचे नुकसान सोसावें लागेल कळावें ता० ७-१-९१ इ०

(सही)

बळीराम मुकुंदा तेली दस्तुर खुद्द

☞ हें पत्र अकोला येथें कैं० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार छापखाण्यांत नारायण खंडेराव यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

सहामाही " ३ " ८८
सालअखेर " ७ " १८८
किरकोळ अंकास........................८४

नोटीशीबद्दल.
१० ओळीचे आंत रु०१
पुढें दर ओळीस ८१०६
दुसरे खेपेस ८१

Per annum in arrears 7 "1Rs. 8 as
Six monthly............3 " 8 as
Single copy..................................4as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

Advertisements
Below 10 lines...2Rs
per line over10...4as
Repetition per line3as

VOL XXV | AKOLA MONDAY 19 JANUAARY 1891 | NO 3

वर्ष २५ | अकोला सोमवार तारीख १९ माहे जानेवारी सन १८९१ इ० | अंक ३

वामन गोपाळ यांचा अनेक औषध मिश्रित

सार्सापरिला

ह्या सार्सापरिला अनेक रोगांवर गुणावह असून खालीं लिहिलेल्या रोगावर विशेष गुणाकारी आहे. उपदंशजन्य विकार, (गरमी) व तिजपासून होणारे पक्षघातादि भयंकर रोग, संन्निवात, गंडमाळा, रक्त दुषित झाल्यापासून हाता पायांच्या तळव्यांवर व सर्व शरिरावर काळे डाग पडणें. संधी दुखणें कळा लागणें, सून येणें वगैरे सर्व संविगत वायुंवर तसेंच कोणत्याही प्रकारचे त्वचेचे रोग, जसें सर्व शरीरास कंड सुटणें, खरूज, गळवें व फोड येणें, इत्यादि; डोळ्यांची, मस्तकाची व हातापायांची आग होणें, तसेंच रसायनें व कच्चा पारा सेवन करून होणारे वाईट परिणाम वगैरे. सारांश उपदंशजन्यापासून अगर दुसरे कोणत्याही कारणानें रक्त दुषित झाले असल्यास ते शुद्ध होऊन त्याची वृद्धि होण्यास ह्या सारखे दुसरे औषधच नाहीं. दर बाटलीस किंमत १। रुपया, पोस्टेज ४ आणे; उत्तम गुणास चार बाटल्या पाहिजेत. एकदम बारा बाटल्या घेतल्यास १२ रुपये. पोस्टेज शिवाय. परंतु चार बाटल्या एकदम घेतल्यास पोस्टेज ६ च आणे पडतील.

पौष्टिक व अत्यंत कामोत्तेजक धातु व रक्तवर्धक मिश्र फास्फरसाच्या

गोळ्या.

यापासून अतिशय विषयोपभोग, नित्य धातुस्राव यानें झालेली शरिराची क्षिणता जाऊन अशक्तता, अग्नीमांद्य, जीर्णज्वर, नपुसकत्व इत्यादि विकार तावडतोब नाहींसे होतात. ह्यानें सर्व शरिरांतील चैतन्याचा व वृद्धि व स्मरणशक्तीचा राजा जो मज्जाकंद (मेंदु) व मज्जातंतु यांच्या मंद झालेल्या सर्व क्रियांचे पुनःरुज्जीवन होते. शिवाय ह्या गोळ्या कामोद्दीपक व स्नायुची शक्ति वाढविणाऱ्या असल्यामुळें कोणत्याही कारणानें जननेंद्रियाची शक्ति क्षीण झाली असल्यास पूर्ववत होते. उत्तम गुणास ४ बाटल्या पाहिजेत. किंमत २४ गोळ्याचे एका बाटलीस १४ आणे. बंगी व पोस्ट मिळून एकापासून कितीही बाटल्या घेतल्या तरी ६ आणे पडतील.

पांढरे केस काळे भोर होण्याचा

कलप

ह्या कलप प्रत्येक पंधरादिवसांनीं एक वेळ लाविला ह्मणजे पुरें आहे. यानें सफेद करड्या व पिंगट रंगाचे केस काळेभोर होऊन. त्यास तेजी येते. किंमत १ रुपया पोस्टेज ४ आणे.

वरील सर्व औषधांच्या विशेष माहितीचा कागद प्रत्येक औषधासोबत मिळेल पुण्याच्या लोकांकरितां डा. एन. व्ही. छत्रे याचे दवाखान्यांत वरील सर्व औषधे मिळतील.

आमचा पत्ता—नव्या ठाकुरद्वारा समोर
गोतमराव केशव, मुंबई.

सचित्रक्याटलाग

आ. डी. कानिटकर.
आणि कंपनी
मुंबई गिरगांव ह्याचा नवीन तऱ्हेचा इंग्रजी किंवा मराठी अर्धा आण्याचें तिकिट पाठविल्यास मिळेल

नोटीस.

रा. रा. जयराम दिपाजी पाटील राहाणार तुळंगे बुजरुख तालुके बाळापूर यास नोटीस देणार संपतराव कुसाजी देशमुख राहाणार तुळंगे बुजरुक तालुके बाळापूर नोटिसीनें असें कळवितो कीं आम्हीं तुम्हां पासून कांहीं कामा करिता कर्ज रुपये (८०) अंशी घेणेचे ठरऊन त्यांस व्याज दर शेकडा रुपये येक (१) प्रमाणे करार रुपये अैन व व्याज बारा महिनेनी देणेचे ठरविले. व त्या प्रमाणें छांपावर कर्ज रोखा रुपये ८० चा करून दिला ती तारीख १२ माहे ज्यानेवारी सन १८९१ इसवी. व या रोख्यावर साक्ष येक आहे. त्याचें नाव गणु वलद नवलाजी पाटील राहाणार तुळंगे बुजरुख याची घालून दिली आहे. व आमची सही ही करून दिली आहे. हे काम सर्व खरें आहे. परंतु सदरहू दस्तायवजा प्रमाणें तुम्हीं आम्हांस रुपये (८०) अजून दिले नाहींत व याज बद्दल दोनच्यार वेळा समक्ष विचारले तर तुम्ही तारीख १३–१४ मिनहूस देतो म्हणून सांगितले परंतु रुपये दिले नाहींत. याज वरून आमच्या बद्दल तुमचे मनांत कपट आहे. तर तुम्हांस ह्या नोटिसीनें असें कळविलें जतें कीं सदरहू दस्तायवज रुपये (८०) चा पोकळ आहे. आपण रुपये काहीं एक भरणा केले नाहींत व ज्याची साक्षवर आहे. त्यास माहित आहे कीं रुपये तुम्हीं दिले नाहींत. आता तुम्हांस दस्तअैवजा प्रमाणें रुपये (८०) देणे असल्यास नोटीस पावले पासून आठ दिवसाचे आत द्यावे. व भरणा करून घ्यावा असें केलें नाहीतर तुम्ही जो दस्तअैवज रुपयें (८०) चा आम्हा पासून घेतला आहे तो पोकळ आहे. व ह्याजबद्दल पुढें मागे तुम्हीं आम्हावर काम वगैरे चालवाल तर आम्ही तुमचे काहीं लागत नाहीं त्याज बद्दल आम्हीं कोणच्या ही प्रकारानें जबाबदार नाहीं उलट तुम्हीं आमचे पाशी कपट केलें याजबद्दल तुम्हांस ही नोटीस द्यावी लागली व विनाकारण खर्चात तुम्हीं घातले याज बद्दल व कपट केले याजबद्दल तुम्हांवर काम योग्य कोर्टांत चालविले जाईल आणी सर्व नुकसान व ह्या नोटिसीचा खर्च वगैरे सर्व भरून घेतला जाईल कळावें. ता० १९ माहे जानेवारी सन १८९१ ईसवी.

(सही)
संपतराव कुसाजी देशमुख राहणार तुळंगे बुजरुख दस्तुर खुद्द.

पत्रव्यवहार.

ह्या सदरा खालील मजकुर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळून असतील असें समजूं नये

पुसद ता. ५–१–९१

रा. रा. वऱ्हाड समाचारकर्ते यांस साष्टांग नमस्कार वि. वि. डाके वरचेवर पडत आहेत काल अशी बातमी समजली कीं नांदुरा या गांवांवर डाका पडला. सर्व लोकांची त्यांत मुख्यत्वें करून सावकार लोकांची मनें दिलगिर झाली आहेत. पुसद येथील, सावकार मंडळी आपल्या संरक्षणार्थ पोलीस लोक सरकारांत वर्गणी भरून आणवावेत या बद्दल विचार करीत आहेत डाकेखोर फार दांडगे असून पोलीस लोकांचा त्यांना किंचित ही दहशत नाहीं. शांतता राखण्याकडे मायाळू सरकार लक्ष पुरवील ही उमेद आहे अयोध्या प्रसाद साहेब रजेवर गेले. त्यांचे जागीं मे. केशवराव जैकृष्ण आले आहेत व ते लवकरच तालुक्यांत फिरणार असें समजतें.

जमीनदार लोक मे. रेसीडेंन्ट साहेबांना आकोले मुकामीं मानपत्र देणार असें ऐकिवांत आहे. परंतु इकडील जमीदार लोकांना आमंत्रण दिल्या आल्या नाहींत त्या वरून ऐकलेली बातमी कित्पत खरी आहे या बद्दल अनुमान करितां येत नाहीं. देशमुख देशपांडे लोकांतील पुढारी लोक हो! सुदैवेकडून मे. रेसिडेन्ट साहेब यांचें आपल्या प्रांतांत अनायासें आघमन झालें आहे तर त्यांच्या पुढें. योग्य मागण्या ठेवण्याची संधी दवडू नका आलेली संधी गमावल्यावर पुन्हा ती येणें फार कठीण. या करितां आपसांतील तंटे बाजूस टेवा, आळ्यतेचा त्याग करा आणि सर्वांनुमतें इष्ट असलेले काम तडीस नेण्याची अंतःकरण पूर्वक खटपट करा. मागण्या प्रगल्भ विचारानें परिप्लुत असाव्यात. वतनासंबंधीं मागण्या असून खालीं लिहिलेल्या मागण्या सर्वानुमतें ठरल्यास आणखी शरीक कराव्यात.

१ मुनसरीम लोकांच्या जागा देशमुख देशपांडे लोकाशिवाय इतरास देऊं नये असें सरस्यलर हुकूमानें ठरलें आहे त्याच प्रमाणें सबरजिष्ठर स्पेशीयल माजिस्ट्रेट यांच्या जागाही देशमुख देशपांडे लोकांच्या शिवाय इतरास दिल्या जाऊं नये असें ठरलें जावें.

२ पाटील पटवारी यांचें वतन बेवारस झालें असतां ते देशमुख देशपांडे लोकांच्या घरांत पूरात नवहीवाटी प्रमाणें जावें.

३ रुसुमावर जी पोलीसपट्टी आकारली जात आहे ती आकरणें बंद व्हावी व पोलीसपट्टी वसूल केली जाऊं नये.

४ जे देशमुख देशपांडे लोक सरकारी नोकर आहेत त्यांचे पगावर इन कमट्यॉक्स पोलिसपट्टी मसवूं नये.

या शिवाय इतर मागण्यांचा उहापोह होऊन ज्या सर्वानुमतें ठरतील त्या साहेब बहादुरांच्या पुढें ठेवल्या जाव्यात आपल्या हातून या पुढें महत्वाचीं आणि खर्चीचीं कामें व्हावयाचीं आहेत या साठीं शेवटची विनंती आहे कीं मानेजिंग् कमेटी खर्च करण्याचे कामांत दूरवर विचार करील.

एक
जमीनदार लोकांचें
कल्याण हितेच्छु.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती पौष शुद्ध १० शके १८१२

वऱ्हाडांतील व्यापार

(सन १८८९–९० चा रिपोर्ट)

सन १८८९–९० सालचा वऱ्हाडांतील व्यापाराचा रिपोर्ट मामुल वहिवाटी प्रमाणें सर्व प्रकारच्या व्यापारा संबंधानें नसून फक्त आगगाडीच्या मार्गानें चालत असलेल्या जिन्नसांचा व्यवहारा विषयीं आहे. रेल्वेनें वऱ्हाडांत माल आला किती व वऱ्हाडांतून बाहेर मुलूखावर माल गेला किती या दोन च गोष्टी यंदाच्या रिपोर्टांत नमुद केल्या आहेत. बैल गाडीच्या मार्गानें वऱ्हाडांत व्यापार कसा काय चालला आहे या विषयीं सन १८८६ पासून कांहीं एक दाखला सरकारी दप्तरांतून मिळण्याचा मार्ग राहिला नाहीं कारण त्या सालीं वऱ्हाडांतील जिल्ह्याचे अधिकारी लोकांच्या अभिप्रायास अनुसरून हिंदुस्थान सरकारांतून हा व्यापार नोंदण्याचें खातें बंद करण्याचा ठराव झाला. या नवीन फेरफाराप्रमाणें रिपोर्टाचें नांव 'वऱ्हाडचें व्यापाराचा वार्षिक रिपोर्ट' असें न चालवितां चालूं वर्षापासून 'वऱ्हाडचे आगगाडी मार्गानें होणाऱ्या व्यापाराचा वार्षिक रिपोर्ट' असें यथार्थ ठेविलें आहे. आज पर्यंत हा रिपोर्ट माजी कमिशनर व रेसिडेंट साहेब मि० जोन्स साहेब यांनीं १८७६ सालीं घालून दिलेल्या पंचविसावे सरक्युलर प्रमाणें तयार करण्यांत येत असे. हें सरक्युलर रद्द होऊन गेलें होतें तरी त्याप्रमाणें वहिवाट प्रचारांत होती ती बंद करून १८८४ तील हिंदुस्थान सरकारच्या हुकुमाप्रमाणें यंदा रिपोर्ट तयार करण्यांत आला आहे. मुलुखअमानी हैदराबाद हा प्रांत व्यापारा संबधानें एक निराळा विभाग समजला जाऊन त्याप्रमाणें देवघेवीची येणाऱ्या जाणाऱ्या मालाची निराळी नोंद करण्याची व्यवस्था घालून दिली आहे. त्यांत नमूद केल्या प्रमाणें आणि हिंदुस्थान सरकारानें विशेष करून विचारलेल्या चार सदराखालील माहिती या रिपोर्टांत देण्याचा मि. स्पौडन कमिशनर यांनीं प्रयत्न

केला आहे. तीं चार सदरें रेजिस्ट्रेशन व्यवस्थेंत फेरफार, पीकपाण्याचा संक्षिप्त व सामान्य वृत्तांत, दरभावाप्रमाणें किंमती, आणि येणाऱ्या जाणाऱ्या मालाच्या पत्रकांचा परिस्फोट व व्यापारांतील चलबिचल या प्रमाणें आहेत. या नवीन पद्धति प्रमाणें हा रिपोर्ट इतर प्रांतांतील रिपोर्टांच्या नमुन्यावर प्रसिद्ध होत जाईल आणि इतर प्रांतांतील नियमाप्रमाणें हा रिपोर्ट डायरेक्टर आफ लान्ड रिकार्डस व आग्रीकलचर यांजकडून तयार करविण्या विषयीं कमिशनर साहेबांनीं सूचविलें आहे.

व्यापाराचा रिपोर्ट मागील वर्षाप्रमाणें यंदा ही फार उशिरानें प्रसिद्ध झाला आहे अकिशान रेसिडेंट साहेबाकडे हा रिपोर्ट कमिशनर साहेबा कडून जूनच्या दहावे तारखेस जावयाचा असतो परंतु व्यापाराच्या माहितीचे तक्ते कमिशनर साहेबांस गेल्या सप्टेंबरचे पहिलें तारिखे पर्यंत मिळाले नव्हते ह्मणून तीन चार महिन्यांनीं हा रिपोर्ट मागाहून प्रसिद्ध झाला आहे आगगाडीनें येणाऱ्या जाणाऱ्या मालाची माहिती मुंबईचे ग्यारिंनटेड रेलवे अकौंऊंट कडील एक्झामिनर कडून मिळत असते व त्या साठीं साहिना ७२० रुपये खर्चही होत असें परंतु या पुढें ही व्यवस्था पुण्याचे लांन्ड रिकार्डचे डायरेटरकडे सोंपविली आहे. या रिपोर्टाची माहिती सर्व लोकांस चांगल्या प्रकारें व्हावी ह्मणून या संबंधाची तिमाही पत्रकें रसिडेन्सी आरडर्समध्यें जाहीर करून तीं चोहोकडे मुख्य मुख्य ठिकाणीं बाहेर प्रांतींही पाठविली जातात. ही गोष्ट आज दोन वेंष मुख्यत्वें करून रिपोर्टांत सांगण्यांत येत असते परंतु आमच्या मतें या पत्रकांत ज्या अनेक प्रकरणा संबंधानें माहिती असणें अवश्यक आहे ती नसल्यामुळें व ती मिळण्याविषयीं सरकारांतून कांहीं एक प्रयत्नही अद्याप झाला नसल्यामुळें वरील तिमाही पत्रकांच्या जाहिर फेलाचा प्रमाणें तादृश फायदा होण्याचा संभव नाहीं.

वास्तविक वऱ्हाडांत व्यापार कांहीं एक चालत नाहीं. हें ह्मणणें प्रथम दर्शनीं खोटें वाटेल परंतु व्यापार ह्मणून वऱ्हाडांत काय काय घडामोडी चालतात याचा विचार केला म्हणजे आमच्या प्रमाणें सर्वांचा अभिप्राय पडेल. वऱ्हाडांतील मुख्य धंदा शेतकीचा होय. प्रांत सुपीक आहे तेव्हां धान्यसमृद्धि भरपूर होते. मुख्य पिकें गहूं, कापूस, अळशी व ज्वारी यांचीं आहेत या धान्याच्या उत्पन्नाच्या मोठ्या मानानें ही धान्ये खंडोगणती देशावर जातात आणि हाच काय तो वऱ्हाडचा व्यापार विशेषें करून समजला पाहिजे. वरोऱ्यास कोळशाच्या खाणी आहेत व तो कोळसा वऱ्हाडांतून पुष्कळ लांबवर रेलवेनें मुंबई कडे जातो तेव्हां हा व्यपार वऱ्हाडांत दाखल असावा अशा धोरणानें आणखी पुष्कळ जिन्नसा संबंधानें वऱ्हाडच्या व्यापारास महत्व देण्याची रीत आहे परंतु त्या योगानें प्रत्यक्ष वऱ्हाडचा कांहीं म्हणण्या सारखा व्यापार वाढत नसून मोठासा फायदा ही नाहीं.

सन १८८८ च्या सप्टेंबर नंतर पाऊस कमी झाला आणि त्या मुळें एकुण नव्वद सालच्या रबीच्या पिकास धक्का पोंचला. गव्हाचें उत्पन्न फार कमी झालें. १८८९ तील पावसाळा चांगला झाल्या कारणानें खरिपाचीं पिकें नामीं आलीं आणि त्यांत कापूस पुष्कळ पिकला. रिपोर्टाच्या मागील सालीं एकंदर कापूस मण ९२,३९,३०२ इतका असून यंदा ९८,२४,६८१ मण उत्पन्न झाला.

येणाऱ्या जाणाऱ्या मालाची एकुणात घेतली म्हणजे गुदस्त साला पेक्षां चालू रिपोर्टाच्या वर्षीं एकंदरीनें किंमतीनें व वजनानें व्यापार चांगला वाढला आहे. परंतु त्यांत सुमार गोष्ट ही आहे कीं वऱ्हाडांत येणारा माल फार आहे म्हणजे ६, ६३, ८७० मण वजानाचे जिन्नस अधिक आले असून त्यांची किंमत ३६, १०, ३३४ रुपये पडली आहे. बाहेर जाणाऱ्या मालाच्या किंमती मागील वर्षा पेक्षां शेंकडा पांच या प्रमाणानें वाढल्या आहेत तरी ४२, ७६, ३७७ मण वजनाचा माल बाह्य प्रदेशीं न जातां ३६ ३९, ९६८ मण फक्त वऱ्हाडांतून रेलवेनें पाठविला गेला आहे. व्यापारांत हा एवढा ऱ्हास होण्याचें कारण असें कीं ज्या ठिकाणीं गेल्या वर्षीं ८, ६४० ६९ मण गहूं पाठविला गेला तेथें या वर्षीं ४, ७१, ७७७ मण गहूं विक्री होऊन बाहेर गेला.

कपाशीचे गठे बांधण्याचे व कापूस वठण्याचे कारखाने वऱ्हाडांत वाढल्यामुळें दगडी कोळसा वऱ्हाडांत बरोऱ्याहून आला आणि सर्पणाची महर्गता झाल्यामुळेंही दगडी कोळसा फार उपयोगांत आला आहे. बाहेरून धान्यही वऱ्हाडांत पुष्कळ आलें त्यांत मध्यप्रांतांतील तांदूळ ५०२,६७५ मण आला आहे. धातु वर्गांतील येणारा माल वाढला असून लोखंडाचें प्रमाण भारी वाढलें आहे. एकंदर तेलें ३८, ४६३ मण बाहेरून आलीं असून केरोसीन तेलाचें वाढतें प्रमाण विशेष आहे या वरून या धातुक तेलाचा उपयोग लोकामध्यें अद्याप फैलावत आहे असें दिसतें. साखर खाण्यांत वऱ्हाडनें फार नंबर वांवला आहे असें वाटतें कांहीं साखरेचें मान १७८,२६२ मणावरून २५७,०७३ मणावर येऊन बसलें आहे. अमली पदार्थांच्या सेवनांत ही वऱ्हाडचें पाऊल पुढें असावें कारण दारू २२७९ मण आदले वर्षीं या प्रांतीं आली होती त्या ठिकाणीं चालूं वर्षीं २१२९ मण आली आहे अफू ५१२ मण होती तेथें ६१३ मण झाली असेल. या दुःखाच्या गोष्टीस दुसरी भर अशी पडली आहे कीं वऱ्हाडांतील रयतेनें आपलें मीठ बरेंच तोडून घेतलें आहे. लोक संख्येचें प्रमाण वाढत असूनही सालों साल मिठाचा खप कमी कमी होत आहे.

सन १८८७–८८ मध्यें ३,९७,१२९ मण व ८८–८९ सालीं ३९६३२७ मण असा खप असून ८९–९० सालीं तर ३९३ ४९६ मणावर मिठाचें मान येऊन बसलें आहे.

प्रस्तुत रिपोर्टांतील आंकडे कितपत खरे आहेत या विषयीं कमिशनर साहेबांस मोठा संशय आहे. हे आंकडे अंदाजाचे असून सरासरीनें घेतले आहेत तरी त्यांचे खरेपणाविषयीं हवाला ईश्वरावर सोपावला आहे. रिपोर्टांतच एक उदाहरण या आंकड्याच्या खोटेपणा संबंधानें दिसून येत आहेत कथी कपाशी एकंदर ९८,२४, ६८१ मण पिकली म्हणजे त्याचा स्वच्छ वठलेला कापूस १४,९६,१७० मण पडतो आणि त्यांत बाहेरून आलेला १३४१६ मण मिळविले तरी बाहेर पाठविलेल्या कापसाच्या १९०२४२९ मणाला ४,३२,८४३ मणाची भरती पाहिजे आहे. ही एवढी मोठी चूक पडण्याचीं कारणें अनेक दाखविलीं आहेत परंतु रेलवे खेरीज इतर मार्गांनीं होणाऱ्या व्यापाराची नोंद ठेवल्या शिवाय हीं कारणें दूर व्हावयाचीं नाहींत. आनंद मानण्या सारखी गोष्ट ही कीं सन १८८६ पासून बंद पडलेली ही नोंद सुरू करण्या विषयीं कांहीं नवीन युक्ती योजण्या साठीं अकिशान रेसिडेंट साहेबा कडून कमिशनर साहेबांस सूचना झाली आहे.

The Berar Samachar

MONDAY, JANUARY, 19, 1891.

In the vice regal Legislative Council Sir Andrew Scobble has introduced a bill to raise the age of consent from ten to twelve. There was a bristling discussion in granting leave to introduce the bill and in ordering it to be published for its first reading. It is likely that the bill will pass. We too are not much afraid of it. Had it been the fore-runner of some other bills that would affect our social institutions to the detriment of our honoured customs and privileges. We would have been the first to oppose the bill. The Viceroy is urgently explicit in *disabusing* the public of the wrong associations they will form with regard to this bill as it recommends one of the suggestions, proposed through the State Secretary for India by the English Committee for Indian Social Reforms in London. Mr. Nulkar also has pointedly remarked that the wide spread unpopularity of the bill in removing a glaring defect of the law will be consequent on its being likely to be understood as a part and parcel of other proposals of Social Reforms that are intended to subvert more or less the social order of the native community. The bill is harmless though it tends to model the marital relations to the proper standard. The opposition tactics in Social Reforms it is not our object to practise; but we would ask the government to make the new amendment as mild as possible to limit the rights of marriage systems. The new measure interferes with the marriage laws but the interference will not be vividly felt as such. Since people are of themselves paving the way for the reform and there fore are in a position to make the proposed age of consent as equally inoperative as the old one is in its natural course.

There are not two opinions as to the advisibility of the raising of the age of consent. But there is a wide divergence as to the measures that should be adopted to prevent the premature prostitution and immature co-habitation. First the law should take the reform in its own hand but as regards the second the social polity is an active agent to work out the desired effect. Interference on the part of government is therefore, a departure from its general policy and it signalises a grave danger in the train of this bill.

The section 375 of the Indian Penal Code has has determined the sexual connection with a girl under ten as one circumstance constituting the crime of rape. The section thus limits the age of consent to ten years and is therefore in operative though abstractedly speaking, it interfers with the Hindu Marriage laws and customs since it defines the husband's intimacy with his child-wife as one of the cases of rape. No society can allow conjugal relations to subsist with a girl of ten and the law has therefore been a dead — eetter for the last thirty years. The proposed age of consent will bring some few and unusual cases under legal jurisdiction when a woman attains puberty before twelve. The question is raised at this transitory stages of the age of consent whether the Marital electione now of the criminality of *rape*- It is therefore maintained that the bill commits no *new* offence since the old law has admittedly committed it in order to restrain men from taking premature advantage of marital rights. The anamoly in the code since 1860 remained unobserved but it stigmatises the holy bond of marriage by associating the abhorrent idea of rape with one of the extreme misuses of conjugal rights. Before this Bill passes we hope the stigma will be removed in punishing premature cohabitation under a different offence altogether if the decision comes to settle this legal inter ference as compatible with Her Majest's proclaimation of 1858 — It is as follows

"We do strictly charge or enjoin all those who may be in authority under us that they abstain from all interference with the religious beliefs or worship of any of our subjects on pain of our highest displeasure." By the bye the Viceroy has enunciated that the above proclaimation does not preclude Government from absolute interference when it is required in the interests of humanity.

All agree that premature prostitution is prevalent in India and has deteriorated human physique in addition to the degeneration of the race. It is in deed criminal to bring up young girls of ten to lead a life of prostitutes and to roll in the hot bed of rice. The new amendment as regards the age of consent is meant to act as a powerful deterrent in young girls till they are of twelve years. Sir Romesh Chandra Mitra who is the sole opponent to the Bill has voted strongly for this portion of it.

The second object of the Bill is to prevant premature co-habitation. Sir R. C. Mitra has objected to the Bill not because he is against that reform but because he is fighting on a quite different ground. In extending this legal protection to married girls below twelve the Government is directly interfering with the Hindu marriage Laws. The Viceroy was right when he pointed out maturity does not vary with girls as they are married or unmarried. The honourable opponent's point was to prove that child wives are protected from the violence of husbands by the by the existing laws. There are rare cases of early puberty before twelve and in those cases the Shastra require a premature cohabitation. If this undesirable result is to be averted the reform will be from within the social customs and legal interference is therefore unnecessary in the province of married laws. Sir Andrew Scobble has ably attempted to prove that his Bill does not go against the Shastras. They dictate marriage before puberty and its consummation after puberty — The average age of puberty is generally taken to be twelve and the bill fixes therefore the twelfth year as the ages of consent. In order to meet all the cases of puberty the law will require a number of years as the different age of consent, but in the interest of humanity it is better to raise it to twelve and the minimum will raise the level

of social wellbeing to a higher stage. The last argument of Sir Andrew Scobble in favour of his bill is that its central force lies in its educative aspect. It will strengthen the hands of the fathers of girls and will modify customs so as to diminish incentives to indulgence in the pernicious practice of premature cohabitation. This is of course been answerable—

If law is to be forcel upon us we shall have to thank Sir A. Scobble for making invasion of privacy by the police as difficult as possible. When the accused party are married persons the offence is non concognisable by the police unless the latter have a warrant from the magistrate to arrest the offenders. But before the bill becomes a law the Council will have to remedy the misuses of the relative position of a magistrate and police authorities towards one another in cases of immature cohabitation.

We are sorry to announce the death of Mr. Kesheo Dinkar, Telegraph Inspector of G. I. P. Railway Company The Railway servants particularly signallers of this branch (Nagpur line) have lost one of their few native energetic officers. There must be very few servants of the whole G. I. P. Railway who do not know Mr. K. D. (by this name he was generally called). He was as honest and straight forward as he was kind and affectionate. He had been much popular even amongst the public at large. He leaves behind him 9 young children. We are very glad to hear that the Railway staff is going to raisa some money by subscription for the education of his youngsters. It is acknowladged that the late Mr. Kesheoraa had been God-father to his subordinates and, therefore, we urge that it is not only for the sake of charity but for the sake of bounden duty they are required to arrange for his helpless children. It is needless to remind them of the dangers from delays. We also hope that Mr Kesheorao's 32 years honest service will make the Railway authority to provide for his unfortunate widow.

The Government has publicly announced that the result of enquiries made from the Governments of Bengal and the North-Western Provinces respecting Mr. Evans' remark is that the system, described by Mr. Evans from his own personal knowledge as being in force in Bengal and the North Western Provinces, is not, and never has been, in force in Bengal, and has been in force only in a very small area of the North Western Provinces, and in that area not in the form represented by the Revd. Mr. Evans. It further observes, in conclusion, that such recklessness in assertion on the part of Mr. Evans, coupled with a claim to special knowledge of the subject on the ground of long experience and patient study of the question is hardly less culpable than intentional misstatement of facts.

CORRESPONDENCE

Basim 14—1— 91

To The Editor Berar Samachar
Sir Akola

Please make room for the following few lines in your next issue—

The preliminary work of the census is to be commenced tomarrow the 15 th The census of the Basim town it self is to be performed by the town Municipality. There are 2712 houses and the Number of enumarators employed on the census work is 54. The whole town is divided into three charges. They are placed under three superindents giving each two supervisors. The three charges are Deva Petha, Midde portion or charge and the Shukravar Petha. Some three months ago the supervisors took a round and formed Black lists. After that was done, they pnt numbers on the houses and made every thing ready for the final dates. In the course of this work one of the supervisars Mr. Dattatraya Shamrao had to meet with an opposition from a Mahomedan gentle man, who not only refused to furnish the necessary inform a inrequired by the supervisor but went so far as to come to blows and utter threats. This gentleman is no other than the Honary Magistrate of this town, whose duty on the contrary "is to hender every assistance to the census work. The supervisor put a stop to his work and reported the matter of his superior who brought it to the notice of the deputy Commissioner but the result was null and boid. and consequently the supervisor resigned his pose it is given now and Mr. Sheshrao Raghunath Pleader of the Basim court.

The census work is done by Government without giving nay allowance to any body. The Government is bound to protect his servants when employed to do work for it and when, they are obstructed in the discharge of their duty as such government servauts. In the said case something ought to have been done so as to set an example to the other men who neglect to give proper information when demanded by the officers connected with the census work. It is said that Mr. Dattatraya Shamrao was told to file a criminal suit against the person if he wants to vindicate his honour at his own expense as if he was doing his private work. I don't think the census work will go on well if such things be passed unnoticed. The people employed will, fearing future consequences, do the work so and so and the information required by the census authorities will be far from being thorough.

Will Mr. Davies the officiating Dy. Commissioner of this District take just notice of this case and as well as the census superintendent of the Berar Province Mr. Hastings?

The Huzūr Nazir's Court is a subject of the popular talk at present throughout the whole town. One Mr. Ramrao Rajuji a clerk in the Nazar's court is arrested to day underw a arrant issued by Pandit Suraj Narayan Assistant Commissioner two witnesses were examined today for prosecution. The case will be disposed of tomorrow. Mr Pandit is *a very* just and patent judge and it is expected he will administer due justice to this case as he does always in other cases. I shall give you all particulars in my next as to how the case arose.

Yours
"X"

P. S.

The last weekly pussed off merrily and was a happy event to the people of Bassim owing to the celebration of the nuptial of Mr. G. G. Dahigaumkar clerk of court to the D. C. Most of the men in the Vernacular office having been deeply engaged in the celebration forgot to attend the office in time and were fined from top to toe one day's pay. The kind and mild nature of Mr. Davies was always taken advantage of, but this occurrence will serve to bring all those concerned to their sense of duty and make them regular in future in attendance at this office work. Since this event has happened, an attendance roll is ordered to be kept of all the subordinates. This arrangement deserves great encomiums on the part of the Dy. Commr.

There is a clerk of rupees forty in some office other than a Brahmin caste. Rumour goes to say he assaulted a peon to the Sub Registrar, who asked permission to bring out a criminal action against the gentleman for getting the wrongs redressed. It remains to be seen whether he obtains permission and whether he goes to court actually.

Mr. Wamanrao Bhole honorary assistant engineer is transferred here in place of Mr. Light assistant engineer from whom he received charge a few days ago and relieved him to proceed to six months leave.

Yours
X

NOTICE.

It is hereby published for the general information that election will be held to fill up the places of the six members of the municipal Committee of this town, who in accordance with the Berar Municipal Law of 1886, retire by lot at the end of the current financial year ending on the 31st March 1801. Two members will be elected for ward No. 1, three for ward No. 2 and 1 for ward No. 3.

The election for all the three wards will take place on the following dates at the Town Hall.

For ward No. 1 (Town) and ward No (Civil Station) on the 6th February3 1889.

For ward No. 2 on the 8th Febry. 1889

Votes will be received on each day of the election between 7 A. M. to 5 P. M

The nomination papers will be received by the Assistant or Extra Assistant Commissioner who may be in charge of Treasury at the time.

B. O.

Dy. Commr. Akola.
Md. Husain
Secretary
M. C. Akola.

वऱ्हाड.

कर्नल मेकंझी सा० दोन तीन दिवसांत रजेवरून परत येणार आहेत.

मि० समसुद्दिन अ० क० रजेवर गेल्या-मुळें उमरावती येथील डि० जज्जाचे जागीं रा० रा० वामन नारायण बापट ए० अ० क० यांची नेमणूक झाली व त्यांनीं त्या कामाचा चार्ज घेतला.

√विवाहितस्त्रीच्या संमती वयाची मुदत १०ची बारा केल्यानें आमच्या चाली रीतींत व धर्मे प्रकर्णीं हात घातलासें होतें— व हा इष्ट फरक जन समूहा कडूनच झाला पाहिजे सरकारनें असा ठराव करणें सुधारणेस अनिष्ट आहे अशा आशयाचा अर्ज करण्यासाठीं तारीख १३ मिन्हूस श्रीगणेश मंदिरांत लोकांची सुमारे ५००।६०० मंडळीची अपूर्व सभा भरली होती —लोकांत स्वपरा क्रमावर अवलंबून राहण्याचा जोत अद्याप मावळली नाहीं हें अभिनंदनीय आहे.

ह्या अंका सोबत रा. नी. बी नाईक आणि कंपनीच्या विजेच्या आंगठ्या व पुतळ्या बद्दलची जाहिरात वाचका करितां पाठिवली आहे. ती वाचून पहाण्या बदल आम्ही शिपारस करितो.

जाहिरात.

ह्या जाहिरातीने सर्व लोकांस कळविण्यांत येतेंकीं, ता. ३१ मार्च सन १८९१ इसवी रोजीं येथले जे सहा म्युनासिपल मेंबर चिठ्या टाकून त्यांचीं नांवें निघाल्या मुळें सन १८८६च्या बरार म्युनासिपल कायद्या अन्वयें कामा वरून दूर होणार आहेत. त्यांच्य जागा भरण्या करितां निवडणूक होणार आहे त्यावेळीं पहिल्या वार्ड करितां २, दुसऱ्या वार्ड करितां ३ आणि तिसऱ्या वार्ड करितां एक१ ह्या प्रमाणें मेंबर निवडले जातील.

निवडणूक खालीं लिहिलेल्या तारखांस तिन्ही वार्डा करितां टाऊन हालांत होईल.

वार्ड नंबर १ शहर, वार्ड नंबर तीन सिव्हिल स्टेशन यांच्या करितां तारीख६ माहे फब्रुवारी स.१८९१, वार्ड नं०२ पेठ ता० ८ माहि फेब्रुआरी स० १८९१ इ० निवडणुकी करितां नेमलेल्या प्रत्येक दिवशीं मतें सकाळचे सात वाजल्या पासून तों सध्याकाळचे ५ वाजे पावेतो घेतली जातील

उमेदवारांचे नांवांचें कागद एक्स्ट्रा असिष्टंट कमिशनर अगर असिष्टंट कमिशनर जे कोणी त्याविळीं ट्रेझरी आफिसर असतील ते घेतील.

मेहेरबान डे. क. साहेबांचे
हुकुमा वरून
सेक्रेटरी म्यु. क. आकोलें.
महमद हुसेन

नोटिशीचे उतर

राघुनथूजी ढवळे राहणार पातुर सेखबाबू यास नोटीस देणार नारायण त्रिंबक देशपांडे राहणार तांदळी खुर्द असें कळविले जातेकी तुम्हीं आम्हांस तारीख २३ माहे डिसेंबर सन १८९० इसवीची नोटीस दिली ती पावली व मजकूर समजला नोटिशींत लिहिलेल्या दस्तऐवजा बद्दल तंटा पंच मार्फत तुटला आहे म्हणून नोटिशीत लिहिलेल्या दस्तऐवजा बद्दल कोणच्याही प्रकारानें आम्हीं जबाबदार नाहीं. व तुम्ही फिर्याद वगैरे केल्यास त्याज बद्दलचा खर्च वगैरे आम्हीं कांहीं एक देणार नाहीं. हे तुम्हांस अगोदर कळविले आहे पंच मारफत निकाल झाला त्या पंचाचीं नावें लिहिले प्रमाणें—भोलासिंग चिफ कानस्टेबल पातूर, उमरखा, भोजाजी पाटील, बळवंत शामराव रजिष्टार, नारोबा भालेराव, मनुशा नानकशाई, जयराम कासिनाथ, वगैरे पंच मारफत सर्व तंटा तुटला आहे व दस्तऐवजा बद्दल तुम्हांस शेते दिली आहेत. ती येणे प्रमाणें- मौजे अगरखेड येथील शेत सरवे नंबर ६ पातूर पट्टी अमराई येथील शेते दोन सरवे नंबरचे ४३२ व सरनंबर २९९ अशी तीन शेते तुम्हांस देऊन पंच मारफत तंटा तोडला आहे. तर तुम्हीं नोटीस पावल्या पासून १५ पंधरा दिवसात सदर्हु शेते आपल्या नावे करून घ्यावींत आम्ही नावे करून देण्यास व त्याचा कबजा देण्यास तयार आहो. या शिवाय तुमचा येहूकूम नामा आम्हावर आहे त्याच्या सुद्धा सदरील लिहिले प्रमाणें सर्व निकाल झाला आहे इतक्या उपर तुम्हीं आम्हांवर फिर्याद वगैरे केली तर आम्हीं त्याजबदल कोणच्या ही प्रकारचे जबाबदार नाहीं. म्हणून दिल्ही नोटीस तारीख १८ माहे जानेवारी सन१८९१ इ०

(सही)
नारायण त्रिंबक देशपांडे मुक्काम तांदळी खुर्द
दस्तुर खुद्द.

वर्तमानसार

इन्फ्ल्यूएंझा ज्वराची साथ रूस देशांत उठून ती हल्लीं इंग्लंडांत प्रविष्ट झाली आहे. व ती हळूहळू सर्व युरोपखंडभर गतवर्षीप्रमाणेंच पसरणार, असा सुमार दिसत आहे. ईश्वर करो आणि ही साथ आमच्या देशाकडे मात्र न येवो.

अद्भूत बंदुक— अमेरिकेंत १० तोंडाची एक बंदुक तयार करण्यांत आली आहे, आणि विद्युत्सहाय्यानें सदर बंदुकीतून एका सेकंदास १५०० बार काढण्यांत येतात. कोण विलक्षण बंदुक हो! धा०

मध्य एशियांतून एक स्वच्छ पांढऱ्या रंगाचा उंट कलकत्यास येणार असून त्याची योजना प्रदर्शनांत होणार असल्याचें कळतें.

एलैंडांत मोठा दुष्काळ पडला असून त्यांच्या मदतीकरितां वर्गण्या वसूल करण्याचें काम जारीनें चालूं आहे.

चीनचे हद्दींत एक इंग्रजी जहाज चाललें असतां चाचे लोकांनीं उतारूंची सोंगें घेऊन तें जहाज लुटलें व बरेंच लोक ठार मारिले हीं चिन व इंग्रज याचे मध्यें चांगलीच कुरापत झाली! पु० बे०

बांकुरा येथे वेसलिअन मिशनरी लोकांनीं एका कुलाद नांवाच्या मनुष्यास नाताळामध्यें ख्रिस्ती केलें त्यामुळें तेथील मंडळी इतकी संतापली कीं, त्यांनीं त्या मिशनरीस ठार मारावयाचा बेत केला. हा बेत त्या मिशनरी लोकांच्या कानीं पडतांच त्यांनीं तेथून निघून दुसरीकडे जाण्याची तयारी करून ते स्टेशनावर जात असतां वाटेंत गांठून मंडळीनें त्यांना परत गावांत नेलें. तेथें मंडळीची अतिशय गर्दी झालेली पाहून त्या मिशनरीनें गाडीमधून उड्या टाकल्या व एक चांगला धट्टाकट्टा होता तो जोरानें धांवत जाऊन एका डाक्टराच्या घरांत लपून बसला; व दुसऱ्याला आपली सुटकाकरून घेतांना फार मार खावा लागला शेवटीं तो त्याच डाक्टराच्या घरीं जाऊन छपला. या डाक्टराच्या घराभोंवती फारच लोकांचा गराडा पडल्यामुळें येथें आणखी कांहीं मारामारी होण्याची भीति होती; परंतु इतक्यांत पोलिसची मदत आल्यामुळें जिकडे तिकडे शांतता करण्यांत आली. या खटक्यांतील कांहीं असामीना धरले आहे व त्यांच्यावर खटले होणार आहेत. याशिवाय तेथील मंडळीनें एका शाळेला आग लावून ती अगदीं जमीनदोस्त केली व दुसऱ्या शाळेचें बरेंच नुकसान झालें आहे असें बांबे गार्डियनवरून समजतें पुढें खटल्याचा निकाल काय होतो तो पहावा.

रजपुतान्यांतील कांहीं भागांत दुष्काळाची भीती आहे. सु०प०

सिआम सरहद्दीकडील विभाग ब्रिटिश सरकारचा असल्याविशीं कमिशन मार्फत ठराव झाला, म्हणुन चौकीवाले उठले व आन्स सालविन राज्यांतून इंग्लंडास कारभार घेण्याचा हक मिळाला. तो कारभार घेण्यासाठी लष्करी तुकडी रवाना होत आहे. त्याच प्रमाणें ८० माणसाच्या निरनिराळ्या तुकड्या करून कांहीं चीन व कांहीं भोंखेक सरहद्दीवर पाठविण्याची तयारी झाली; मुख्यत्वें चीन सरहद्दीवर मि० डाली व एलिएट यांच्या मनांतून झगडा उठवून कत्तल चालू करावयाचा विचार आज ६ महिन्यापासून आहे चीन आणि शान या दरम्यानच्या मुलखाचा ताबा पटकावण्यासाठी ही सर्व खटपट सुरू आहे. चीनवाल्यानी याच-प्रसंगासाठी ग्यारिसन फौज १३२० शिपायांच्या भरतीनें वाढविली आहे.

मि० वेबरलेन याचा खून चीन वाल्यानीं केला असतां त्याचा पत्ता लागू देत नाहींत म्हणून दारूगोळा सुरू करून खरें तत्व बाहेर काढण्याच्या घाटानें गुरखा फौज रवाना होत आहे.

कोहात दक्षिण सरहद्दीकडे नजर फेकून तिकडील मुलखाचा कबजा हास्तगत करण्यासाठीं कर्नल लोकहर्ट, तोफखाना आणि देशी पलटणी ६ रेजिमेंट घेऊन जाण्याच्या तयारीत आहेत.

मिरानझाई आणि काळेंपर्वत यावर यंदा मार्च महिन्यांत लढाई सुरू होणार सबब आ० फ० राबर्ट आपल्या देशचे सेनापती तिकडे गुंतून राहिले आहेत. इतकें करून हसन झाई व त्या नजीकची दुसरीं गांवें हस्तगत होवोत म्हणजे झालें, नाहीतर उगीच बळीदान होणार. विरुद्ध बाजूस सरदार हशीमअली खुनशी आहे.

अथणी तालुक्यांत दुष्काळाची चिन्हें दिसूं लागली आहेत. म० मि०

सौडन येथील लढाई— पुन्हा जुंपण्याचा पुष्कळ संभव दिसूं लागला आहे. उस्मान डिग्मा यानें पुन्हा दरवेशाची फौज जमाविली असून त्या फौजनिशी तो वाडीहाफाच्या पलीकडे १०० मैलावर आला आहे अशी बातमी तिकडून आली आहे. त्यांस दारूगोळा व बंदुका हत्यारें इटलीतील कोणी व्यापाऱ्यानें पुरविली आहेत. अशी दाट वदंता आहे. ह्या नव्या जमविलेल्या प्रचंड फौजनिशीं पुन्हा मिसर देशावर स्वारी करण्याचा त्याचा बेत आहे असें ह्मणतात. तेव्हां मिसर देशाच्या वतीनें पुन्हा इंग्रजी फौज त्याच्या पारिपत्यास लवकरच जाईल.

भयंकर मुंग्या व एकोचें फळ— आफ्रिकेंत झांबेजी नदीच्या आसमंतांत गोऱ्या लोकांनीं आपलीं राज्यें स्थापन केलीं आहेत. ह्या भागांत फिरून आलेला एक इंग्रज प्रवाशी तेथल्या मुंग्याबद्दल असें लिहितो— "ह्या मुंग्यांस 'बाशी कोनाई' असें ह्मणतात. त्यांचे मैलमैल लांबरुंद थवेच्या थवे रात्रंदिवस प्रवास करीत फिरत असतात. त्यांना हत्ती, वाघ, चित्ते, कुत्रीं, इत्यादि प्राणी थरकांप भितात. त्यांना पाहिल्या बरोबर तीं जनावरें सूं पवत सुटतात खेड्यापाड्यात राहणाऱ्या लोकांच्या दृष्टी ह्या मुंग्या पडल्या कीं आहे नाहीं ते घेऊन ते रानांत पळून जातात. घरांत शिरल्या बरोबर त्या जिवंत प्राण्याचा जसा झाडा काढतात, आणि त्यांस मारून खाऊन टाकतात. मोठी घूस एका मिनिटांत त्या मारून टाकतात. वाघ हत्ती सारखें प्राणी एकदां त्यांच्या तावडींत सांपडल्यावर सुटून जाण्याची त्यांची प्राज्ञा नाहीं. आणि ह्या असल्या जगझाड मुंग्या अवघ्या अर्धा इंच लांब असतात. बहुरत्ना वसुंधरा ह्मणतात त कांहीं खोटें नाहीं. शु० सू०

झेलमप्रांत टोळांनीं बराच उपद्रव मांडला असून तिकडील जमीनदार पिकाच्या संबंधानें शंखवाद्य करीत आहेत. गहू व आटा (कणीक) यांचा दर बराच वाढला असून यंदा खास दुष्काळ पडणार असा सर्वतोपरी समज झाला आहे. दुःखांतदुख एवढेंच कीं वाणी लोकांनीं गहू विकण्याचे बंद केलें आहे.

कलकत्यास लवकरच एक लटकी लढाई होणार आहे.

विलायतेस "रिव्हू आफ रिव्हूज" नांवाचें जें एक मासिक पुस्तक निघत असतें त्याच्या दरमहाप्रती २,००,००० खपतात आमच्या इकडच्या मासिक पुस्तकाशीं तुलना करतेवेळीं किती शून्यें उडविली पाहिजेत?

अमेरिकेंत स्यानफ्रान्सीस्को येथें लवकरच एक लटकी लढाई होणार आहे.

विलायतेस १ पौंडांच्या नोटी काढण्याचा बेत घाटत आहे.

व्हायसराय साहेबास तापानें बेमार पडलें आहे. ते अंथरुणावरच पडून आहेत.

जेव्हां प्रथम इंग्लड आणि हिंदुस्थान यांच्यात डाक सुरू झाली तेव्हां ह्मणजे सुमारें ९० वर्षांपूर्वी प्रत्येक तोळ्यास २० रुपये पडत होते हल्लीं एका औंसास अडोच आणे पडतात! त्यावेळीं हिंदुस्थानांत संपत्ती रगड होती आतां लोक भीक मागू लागले आहेत!

फरिदपुराकडे महर्गता वाढत चालली आहे त्याबद्दल ढाक्याच्या कमिशनरचा रिपोर्ट हिंदुस्थान सरकारानें मागविला आहे.

रशिया प्रांतांतील कौवन नांवाच्या ठिकाणीं कांहीं रुप्याच्या खाणी सांपडल्या आहेत.

प्रसिद्ध राष्ट्रीय सभा द्वेष्टे सर आक्लंड कालवीन हे इजिप्तमध्यें महाराणी सरकारचे एजंट होणार असे ह्मणतात.

मध्यप्रांताचे एजंट मि. हेन्वे यानीं आपल्या मुदतींत फार उत्तम काम केलें असें हिंदुस्थान सरकारानें त्यास आपल्या ग्याझेटांत सिर्टीफिकिट दिलें आहे

अमेरिकेंत लढाई= न्यूयार्कची ता. २ मिन्हूची तार सांगते कीं पाइनरिड्ज येथें फौज पाठविण्यांत येत आहे. न्यूयार्कची ता. ५ मिनहूची तार सांगते कीं, व्हाइटल क्रीक नावाच्या ठिकाणी जनरल माइल्स नांवाच्या अमेरिकेच्या सरदारानें ४००० बंडखोरांच्या सभोवार गराडा घातला आहे या जनरलनें "तुह्मी आह्मास शरण या" असें त्या लोकांस कळविलें होतें पण बंडखोरांनी तो कागद मोठ्या रागानें फोडून टाकला. आह्मी लढण्यास तयार आहो असें त्यांनीं जनरलास कळविलें आहे. यावरून लवकरच एक जंगी लढाई होणार असें दिसतें. न्यूयार्कची ता. ७ मिनहूची तार सांगते कीं, पाइन रिड्ड नावाच्या ठिकाणी बंडखोरांच्या २ टोळ्या नव्या आल्या आहेत; व त्या अमेरिकन सरकारास शरण आल्या आहेत, इतर सर्व लोक लवकरच शरण येतील असा अदमास आहे. ठा.

दिवाळें— अलाहाबाद येथील अनूकाव्हेंन्टेड सार्व्हिस ब्यांकेनें १० लाखांचें दिवाळें वाजाविलें.

भात्येण गवतापासून कापूस तयार करण्याची कृति एका कल्पक जपानी मनुष्यानें काढिली आहे. पैंच्याच्या निमे प्रमाणानें कापूस निघतो असें त्याचें ह्मणणें आहे.

लढाईचीं चिन्हें—बेहरिंगच्या सामुद्रधुनींत मच्छ मारण्याचे हक्काचे संबंधानें अमेरिका सरकारचा व इंग्लंडाचा वांधा आला आहे. त्या संबंधानें अमेरिका सरकारचीं १६ लढाऊ जाहाजे सान् फ्रान्सिस्को येथें रवाना झालीं व इंग्लंडानें ही उत्तर पाशीफिक महासागरांत असलेल्या आपल्या आरमाराचे मदती करितां आणखी कांहीं जहाजे पाठविण्याचा हुकूम केला आहे, असें लंडनच्या तारांवरून समजतें.

शेतकऱ्यांच्या कायद्यास अनुसरून नेमलेल्या जज्जांच्या जागा कमीं करून त्यांचीं कोर्टें तपासणीचीं कामें सब जज्जां कडून करविण्या विषयीं हायकोर्टानें संमत्ति दिल्याचें कळतें.

जाहिरात.

एलिपूर येथें होणारा सर्व प्रकारचा माल कोणास पाहिजे असल्यास आह्मांस कळवावें माफक कमिशन घेऊन पाठवीत जाऊं. विशेष माहिती करितां टिकीट पाठवा

जी. डी. कविटकर
मर्चंट आणि कमिशन एजंट
शहर एलिचपूर.

नोटिस

सर्वत्र लोकांस कळण्या करितां खालीं सही करणार याज कडून दिली जातें कीं. स.ले महंमदखान वल्लद मिर अबजलखान रोहीला राहणार कसबा विकणी याजकडे आमचे दुकानची बाकी ९८७।≡ असून त्याज बद्दल तिकट लावून सही केली आहे. यास जामिनदार अबदुल रहमान उर्फ मियाजी रोहीला राहणार दारव्हा हा आहे रिनकी नंबर १ चा याचे मनांत रकम देण्याची नसल्या मुळें नादार झाला आहे नंबर २ चा रिनकी आपल्यास ती रकम द्यावी लागत आहे म्हणून आपली स्थावर जंगम इस्टेट दुसऱ्यास देईल ती कोणी घेऊं नये घेतल्यास तिजवर आमचा बोजा राहिल कळावे तारिख ९ जानेवारी सन १८९१ इ.

(सही)

सही हसाहाजी नुरमहंमद दस्तुर खुद्द. दुकान दारव्हा.

अकोलें बाजारभाव

हुंडी मुंबईची दर्शनी			९९८=
" १५ दिवसाच्या मुदतीची			९९॥=
सुवर्ण....	२१	रुपे	१०८
आळशी खंडीस	८४।	उडीद	६५
गहूं काठे	५५	बनशी	६५
जवारी	३८	चणे	६५
सर्की	३०=	मोठ	४
तूप	७॥	तेल	४॥।=
कापूस ३९	रुई ५४॥	जिनची	५८

सव्याचे भाव

जवारी	वसंत संवत	१९४७	४२॥–
गहू	वैशाखशुद्ध	१९४७	५७
आळशी	चैत्रशुद्ध	१९४७	७८॥।=
रुई	फाल्गुन शु.	१९४७	५५॥–
सर्की	वै. नवे सालाची	१९४७	३॥≡

☞ हें पत्र अकोला येथें के० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार छापखाण्यांत नारायण खंडेराव यानीं छापून प्रसिद्ध केलें.

वर्षाची अगाऊ रु० ५ डांक हाशील०।१२
सहामाही " ३ " ०।८
सालअखेर " ७ ", ।१०८
किरकोळ अंकास......................०।४

नोटीशीबद्दल.
१० ओळीचे आंत रु०१
पुढें दर ओळीस ०।०६
दुसरे खेपेस ....०।१

Rs.
per annum in advance 5 Postage 13 as
Per annum in arrears 7 "1Rs. 8 as
Six monthly............3 " 8 as
Single copy...............................4as

Advertisements
Below 10 lines...2Rs
per line over10...4 as
Repetition per line3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXV AKOLA MONDAY 26 JANUAARY 1891 NO 4

वर्ष २५ अकोला सोमवार तारीख २६ माहे जानेवारी सन १८९१ इ० अंक ४

सचित्रकॅटलाग

आ. डी. कानिटकर.
आणि कंपनी
मुंबई गिरगांव ह्याचा नवीन तऱ्हेचा इंग्रजी किंवा मराठी अर्धा आण्याचें तिकिट पाठविल्यास मिळेल

जाहिरात

एलिपूर येथें होणारा सर्व प्रकारचा माल कोणास पाहिजे असल्यास आह्मांस कळवावें माफक कमिशन घेऊन पाठवीत जाऊं. विशेष माहिती करितां टिकिट पाठवा

नी. डी. कविटकर
मर्चंट आणि कमिशन एजंट
शहर एलिचपूर.

नोटीस

हनवती वा दीना व रावजी वा माहादाजी राहणार वडगांव परगणे वडनेर तालुके अकोट जिल्हा अकोलें यांस खाली सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यात येतेकीं मौजे मजकूरचे शेत सर्वे नंबर ४६ जमिन येकर २४ तीन गुंठे अकार रुपये ३७ यांचे खाते आमचे नांवे असून यांत हिस्से आहेत ते, ०२ हनवती वा दीना ०२ रावजी वा महादाजी ०२ नारायण वा रामजी, ०२०८ संपत वा गुणाजी ०७०४ खुद्द आमचा हिस्सा या प्रमाणें हिस्से आहेत पैकीं नारायण वा संपत हे आपल्या हिश्श प्रमाणे माल नेण्यास कबूल असून तुह्मी दोघेजण हिशा प्रमाणे माल कडबा व जवारी व कुटार वगैरे नेत नाहींत आणि बटाईदार याणी कणसे खळपात पात धरण्या करितां टाकिली आसोन कडब्याचा गुड पेंढ्या २१०० शेतात लाविला आहे तो बटाईदार याचा हिस्सा वजा जातां तुह्मी अपले हिशाचा कडबा घेऊन जावा व जोंधळे तयार जाल्यावर वर लिहिल्या हिशा प्रमाणे अपले हिशाचे जोंधळ कुटार वगैरे घेऊन जावे आणि सरकारी सारा हिशा प्रमाणे द्यावा जर ही नोटीस पावल्या पासून आठ ०८ दिवसात प्रथम कडबा घेऊन जावा न नेल्यास गुरानी वगैरे नुकसान केल्यास त्याची जबाबदारी आमचेवर नाहीं. व याबद्दल कोणचेही प्रकारे जबाबदार आम्ही नाहीं आमचे हिशाचा माल आम्ही घेऊन जाउ तुमचे हिशेचा माल तसाच शेतात पडला राहील सबब आगाउ नोटीसीनें कळविले आहे व ह्या नोटीसीचा खर्च तुह्मांस द्यावा लागेल कळावे ता० २०।१।९१

सही
मारुती वा सितारामजी पाटील राहणार मौजे वडगांव
दस्तुर खुद्द

पत्रव्यवहार.

ह्या सदरा खालील मजकुर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळून असतील असें समजूं नये

चिखली १९।१८।९१

वि. वि. खालील चार ओळीस आपण प्रसिद्ध पत्रीं कोठें तरी जागा द्याल अशी पूर्ण उमेद बाळगून त्या आपणाकडेस पाठविल्या आहेत.

हवामान— थंडीनें आपला कडक अंमल पूर्णपणें बसविला आहे. रोगराई ह्मणण्यासारखी कांहीं नाहीं. पिकें बरीं आहेत.

लायब्ररी—येथील लोकप्रिय तहशिलदार रावसाहेब यशवंतराव महादेव व गांवांतील कांहीं मंडळीच्या खटपटीनें लायब्ररी पुन्हां स्थापन होऊन दोन तीन महिने झाले. लायब्ररीला सुधारक, जगद्धितेच्छु, वैदर्भ हिंदु पंच वगैरे वर्तमानपत्रेंही कांहीं लोकांनीं दिलीं आहेत लायब्ररीची शिलकही बरीच आहे. एकंदरीनें लायब्ररी हल्लीं चांगली चालली आहे. व अशीच ती नेहमीं चालो अशी आमची फार इच्छा आहे.

लोकल बोर्ड—येथील तालुका बोर्डाची सभा ता. २१।१।९१ इ. रोजीं भरली होती. सभेचा मुख्य उद्देश तालुका बोर्डाच्या व्हाईस प्रेसिडेंटाची जागा जी आज बरेंच दिवस रिकामी आहे ती भरण्याचा होता. सर्वानुमतें मे. बाळाजी नरसिंह डे. ए. इं. जिल्हा बुलडाणा व मेंबर ता. बोर्ड चिखली हे नेमले गेले. आमच्यामतें ही नेमणूक फारच योग्य झाली परंतु सदर्हू मेंबर ७ महिन्या पासून बोर्डाच्या सभेला हजर नाहींत. व ते हजर नसल्यामुळें त्यांना किंवा बोर्डाला त्यांच्या नेमणुकीचा मुळींच उपयोग झाला नाहीं व होणारही नाहीं. व ती जागा भरून रिकामीच ह्मटली असतां चालेल.

आमच्यामतें ता. बोर्ड यांनीं हजर असलेल्या व विशेष करून गांवांतील मेंबरापैकीं कोणी तरी एक मेंबर यास या जागीं नेमायाचें होतें ह्मणजे त्यांना त्याचा उपयोग झाला असतां या गोष्टीकडे ता. बोर्डांतील मेंबर लोक व मे. प्रेसिडेंट आपलें पूर्ण लक्ष देतील अशी आशा बाळगतो.

आपला.
एक (क्ष)

वाशीम तारीख २१।१।९१

कृतानेक सा० नमस्कार विनंती विशेश तीनचार दिवसा पासून हवा अगदीं बिघडली आहे, आकाश ढगांनीं व्याप्त असतें. मध्यें मध्यें वारा सुटतो. पाऊस पडतो. आधी हिवाळ्याचे दिवस तशांत अकाळी परजन्याची वृष्टी मग काय जिकडे तिकडे गारच गार होऊन गेलें आहे. ही वृष्टी रबीला मोठी घातक आहे. साभ्र हवे मुळें गव्हांवर मिऱ्या म्हणून एक रोग असतो तो पडण्याची फार भिती आहे हे आमचे मानसी विचार. ईश्वरी विचार व तंत्र कोणास समजणार! हवा बिघडल्या मुळें ताप खोकला वगैरे रोग डोके वर उचलूं लागले आहेत.

हल्लीं जिकडे पहावें तिकडे खानेसुमारी शिवाय बोलणें नाहीं. जो तो कागद शाई लेखणी व कच्चा साध्या कागदांचा केलेला तक्ता घेऊन भुम मापणें मोजण्या करितां सकाळीं संध्याकाळीं धावत सुटतो. येथील खानेसुमारीचें काम म्युनिसिपालीटिकडे दिले आहे. म्युनिसिपालिटीनें दोन महिन्या पासून ह्या कामीं लागणारे मोजणीदार नेमून त्यांना मे० डे० कमिशनर साहेब बाहादूर यांच्या परवानगीनें हुकूम ही दिले व सेंनसेस मॅन्युअल (Census manual) मध्यें ठरविलेल्या तारखेस ह्या मोजणीदारांनीं आपापले गटाचें काम सुरू करून कोणी सर्व आटोपले कोणी अर्धे केलें कोणी प्रारंभ केला या प्रमाणें येथील व्यवस्था झाली असतां या मोजणी दारांवर एक मोठीच गदा उतरली आहे. ती अशी ह्याच मोजणी दारांपैकीं काहींचीं नांवें मे० तहसिलदार साहेब तालुके वासिम यांनीं आपल्या यादींत तालुक्यांतील गांवची मोजणी करण्या करितां घातली आहेत. ह्या बद्दल ह्या मोजणीदारांस पूर्वी काहींच माहीत नाहीं आतां ह्या मोजणीदारांस तहसिलीतून अमक्या ठिकाणी मोजणीदार नेमिले आहे असे हुकूम येतात. ह्या मोजणीदारांनीं पूर्वींच म्युनिसिपालीटीचे हुकूम घेऊन दिलेलें काम आटपत आणिलें असल्या कारणानें तहसिलितील हुकूम त्यांना अमान्य करणें भाग पडतें. या मुळें म्युनिसिपालिटीचे चालक व मे० तहसिलदार साहेब यांच्या मध्यें या मोजणीदारांच्या संबंधें वांकडेपणा येण्याचा संभव आहे. मे० तहसिलदार साहेबांचें असें म्हणणें पडतें कीं येथें शाळेतील मुलें काम करण्यास लावावीत व येथें लाविलेले मोजणीदार बाहेर जेथें पाहिजेत तेथें न्यावेत. हे म्हणणें कांहीं अंशी बरेंपण आतां शाळेतील मुलें आयत्या वेळीं ह्या कामीं तयार करण्यास सवड आहे किंवा कसें हें मे. तहसिलदार साहेबास समजलें पाहिजे खानेसुमारीच्या कामा सारखे महत्वाचें काम असून मोजणी करण्याची तारीख १५।१।९१ ही असून अजून पर्यंत मोजणी दारांची व्यवस्था नसावी ह्या व्यवस्थेस कोणत्या प्रकारची व्यवस्था ह्मणावी हें आह्मास कळत नाहीं ज्यांच्या देखरेखी खालीं अमुक ठिकाणची मोजणी व्हावयाची त्यांनीं आजपर्यंत काय केलें, ताहान लागली ह्मणजे विहीर पाडण्यास जावें व विहीर पाडून पाणी हातीं येण्याच्या पूर्वीं जीव व्याकूळ होऊन जातो त्याच प्रमाणें हल्लींच्या प्रसंगीं झालें असें ह्मणावयास हरकत नाहीं मे. डेपुटी कमिशनर साहेब बहादूर यांनीं येथें मुलें लावावी व बाहेर येथील मोजणीदार न्यावेत असा हुकूम दिला आहे असें ह्मणतात. येथील मोजणीदार असें ह्मणतात कीं आह्मीं येथील काम संपवित आणिलें तेव्हां हें काम करून फिरून बाहेरचें काम करण्यास जात नाहीं असें ह्मणतात. आतां ह्या तफावतीचा काय परिणाम होतो तें पाहावें. दहा वर्षांपूर्वीं मोजणीचें काम झालें तेव्हां मोजणीदारांची कमती पडली नव्हती. आतांच ती कां पडावी हें समजत नाहीं. दिवसानुदिवस विद्या विस्तार फार होत चालला तेव्हां त्या मानानें सुशिक्षीत लोक ज्यास्त असले पाहिजेत. व त्या प्रमाणें सुशिक्षीत लोकांची संख्या अधिक आहेच असें असतां हल्लीं मोजणीदार नाहींत, मुलें शाळेंतून धरून आणा, व त्याचे पासून कसें तरी काम करून घ्या असेंच घटावरचे श्राद्ध करण्याचा प्रसंग कां यावा यास कारणें दोन आहेत. एक तर हल्लींच्या प्रसंगीं असें झालें आहे कीं एक ह्मणतो माझ्या हाफिसची मंडळी ही द्यावयाची नाहीं, दुसरा ह्मणतो हा पोलीसच्या हाफीसची मंडळी ही द्यावयाचा हुकूम नाहीं तिसरा ह्मणतो ही आमची लाडकी मंडळी ही कधीं तकलीफ द्यावयाची नाहीं. हें एक—दुसरें खानेसुमारी ह्मणजे काय? त्यांत काय आहे. बोलतां बोलतां करून टाकूं. हा भरवसा असल्या मुळें आगाऊ तजविजीनें मोजणीदार हस्तगत करून ठेवण्या विषयीं सुस्ती या शिवाय कांहीं संभवत नाहीं मागील खेपेस करनल फरर तेव्हांचे डे० कमिशनर साहेब यांणीं सर्व सरकारी लाहान मोठे कामगार येथें लावून इतर बाहेर नेलें होते व अगोदर पासून चांगली तजवीज ठेवली होती त्या मुळें काम पार पडलें, आतां तरी काम होणें राहातें असें नाहीं परंतु अधिकाऱ्यांचें जिवाची त्रेधा उडून जाऊन व्हावयाचें असा सुमार दिसतो. कसा काय परिणाम होतो तें पहावें. व हें पुढील पत्रीं कळवूं.

अलिशान रेसिडंट साहेब बाहादूर यांचे समागमे पायरस्त्यानें जी कांहीं पलटणीची मंडळी इंगोलीहून गेली होती ती अज येथें पायरस्त्यानें पुढें जाण्या करितां आली आहे. ती उद्यां जाईल. त्यांची सरभराई पाटील चांगली ठेवीत आहे मिस्तर राम राव राज्याजी यांजवर खटला अजून चालला आहे. त्याजवर चार्ज ठेविला आहे. असें ऐकतो. त्यांचे तर्फे येथील दोन प्रसिद्ध वकील आहेत. बिचारा निरपराधी आहे असें लोक बोलतात. ही केवळ दुर्दैवानें आकाशाची कुऱ्हाड बिचाऱ्याचे डोकीवर बसस आहे. निकाल झाल्यावर सविस्तर मजकुर कळवीन.

येथील हुजूर नाझर यांना ५० रुपये दंड झाला असें लोक बोलतात खरें ईश्वर जाणें. कळवें हें विनंती.

आपला "क्ष"

वऱ्हाडसमाचार

मिती पौष वद्य १ शके १८१२

सभ्य गृहस्थ जाण्याच्या कसोट्या जगांत पुष्कळ आहेत परंतु एक कसोटी आहे त्या-

योगानें सभ्य गृहस्थाची परीक्षा झाल्या शिवाय राहत नाहीं— तो—आपल्या हाताखालच लोकांवर तो अधिकार कसा चालवितो; आपली बायका आणि मुलें यांच्याशीं त्याचें वर्तन कसें आहे; अधिकारी आपल्या मनुष्यांना, धनी नोकर लोकांना, शिक्षक शिष्यवर्गांना, प्रत्येक दरजाचे लोक आपल्या निर्बल असलेल्या लोकांना कसें बागवितात— हे पहाणें होय— वर निर्दिष्ट केलेल्या प्रसंगीं अधिकार चालविण्याचे वेळेस सारासार विचार, सहन शिलता आणि दया आंगीं धरणें हें खरोखर सभ्य गृहस्थ जाणण्याचें मुख्य लक्षण आहे. आपल्याशीं सामना करील अशा स्थितींत नसलेल्या पुरुषाला जो उगीच गुरकावतो तो सभ्य गृहस्थ आहे असें म्हणतां येत नाहीं. छद्म भाषण करणारा हेंच त्याला नांव युक्त आहे. निर्बल आणि दीन पुरुषावर जो जुलूम करितो तो भित्रा आहे—खरा नाहीं. असें म्हटलें आहे कीं जुलूमी पुरुष आतून भित्रा असून दिसण्यास तो शक्तिवान आहे. सच्चा मनुष्याच्या आंगीं असलेली शक्ति त्याचे आचरणास मोठेंपण देतें. परंतु तिचा उपयोग करितांना तो फार काळजी घेतो कारण राक्षसी शक्ति असणें चांगलें आहे परंतु राक्षसा प्रमाणें तिचा उपयोग करणें हें जुलूमाचें आहे.

कायदा पाहिजे किंवा नको?

हल्लीं हिंदुस्थान सरकारचे कायदे कौन्सिलापुढें संमतीचे वयाच्या कायद्याचें बिल आलें आहे. व ते पहिल्या बैठकीस वाचून आतां त्यांचे दुसरें वाचन होणार आहे. या कायद्याचा जो मसुदा कौन्सिलापुढें आला आहे त्यामुळें हिंदु समाजांत एकच गडबड चोहोंकडे उडून राहिली आहे. हिंदुस्थान देशाच्या एका टोंकापासून दुसरे टोंकापर्यंत या कायद्याचा परिणाम काय होईल या विषयीं वाटाघाट सुरू झाली आहे. एतद्देशीय वर्तमान पत्रांत तर या कायद्या विषयीं लेखावर लेख येत आहेत हा कायदा पसार होऊं नये ह्मणून सभा भरविण्यांविषयीं कायदां नको असें ह्मणाराची एकच वांदल उडून गेली आहे, व कित्येक ठिकाणीं तर अशा सभा भरविल्या जाऊन सरकारास अर्जही गेले आहेत. कायदा नको ह्मणणारांची बाजू संख्येच्या मानानें पाहतां खरोखर प्रबल नाहे असें तर कबूल केलेंच पाहिजे. त्याच प्रमाणें कायदा असणें अवश्य आहे हें प्रतिपादन करणारे यांचें ह्मणणें सयुक्तिक व शहाणपणाचें आहे असें ह्मणावें लागतें. तें कसें हो असो, ज्या अर्थी कायद्याचा मसुदा कौन्सिलपुढें आला आहे व हा कायदा पास होण्याचें चिन्ह पुष्कळच आहे, त्या अर्थी या कायद्याविषयीं लोकाच्या—विशेषतः अज्ञ व मूढ प्रजा जनांच्या मनांत भलत्या व विपरीत कल्पना भरावेणें व त्यांचीं मनें क्षुब्ध करणें हें आह्मांस तर योग्य वाटत नाहीं. उलटें या कायद्याविषयीं खरी माहितो देऊन, या पासून खरोखर नुकसान किती आहे, व वास्तविक फायदा काय आहे, हें लोकांस सांगून त्यास वेळेवर जागें करणें हें आपलें कर्तव्य आहे असें आह्मी समजतों.

हल्लीं संमतीचें वय वाढवावें ह्मणून जो कायद्याचा मसूदा पुढें आला आहे त्याचा हेतु असा आहे कीं बारा वर्षांचे वया पेक्षां जिचें वय कमीं आहे अशा मुलीशीं—किंवा स्त्रोशीं कां समजाना—तिचे संमतीनें किंवा कबूलीनें जरी कोणी संभोग केला तर तो पिनलकोडचे कायद्या प्रमाणें ‘रेप’ चा गुन्हा करतो असें समजलें जाईल, मग तो त्या स्त्रीचा नवरा असो किंवा दुसरा कोणी असो. पूर्वी पिनलकोडा प्रमाणें हें वय १० वर्षांचें होतें तें आतां या कायद्यानें १२ वर्षांचें करण्याचें योजिलें आहे. हें कायतें भांडणाचें व उग्र वादाचें मुळबीज आहे.

आतां या कायद्या पासून खरोखर नुकसान किती व काय हें पाहूं—ह्मणजे कायदा नको ह्मणणारांचे ह्मणण्यांत कितपत तथ्यांश आहे याचा विचार करूं. कौन्सिलापुढें जी भाषणें झालीं त्यांत आनरेबल सररोमेश चंद्र मित्र यांचें भाषण कायदा नको या बाजूनें झालें. दुसऱ्यांचे मतें यांचें भाषण कितीही ‘गचाळ’ झालेलें असो, पण आह्मांस यांचें भाषण फारच मुद्देसूद व थोडक्यांत कायदा नको ह्मणणारांची बाजू जितक्या जोरानें व युक्तीनें दाखवितां येईल तितक्या रीतीनें दाखविणारें झालें आहेसें दिसतें. कायद्याच्या विरुद्ध असणाऱ्या वर्तमान पत्रांतही या भाषणाची अशीच स्तुति केली आहे. तेव्हां या भाषणावरूनच या कायद्या पासून किती व काय नुकसान आहे ते पाहूं. प्रथम हें येथें सांगणें जरूर आहे असें वाटतें कीं आसर रोमेशचंद्र मित्र यानां बालविवाह संमत नाहीं व तो योग्य उपायानें बंद झाल्यास त्यांस आनंद होणार आहे असें त्यांच्या भाषणावरून दिसतें. त्यांच्या मतें कायदा हा कांहीं योग्य उपाय नाहीं आणि ह्मणूनच ते कायद्या विरुद्ध आहेत. त्यांचें ह्मणणें आहे कीं हल्लीं सुद्धां कायद्यानें बारा वर्षां खालचे मुलींना कायद्यानें जितके रक्षण देणें अवश्य आहे तितकें दिलें जात आहे; ह्मणजे हल्लीं सुद्धां नवऱ्यानें आपल्या बारा वर्षां खालच वयाचे बायकोशीं कोणत्याही प्रकारें दुखापत होणारें कृत्य केलें तर त्यांस कायद्यानें शिक्षा दिली जाते--यास्तव आणखी कायदा करण्याची जरूर नाहीं. दुसरा मुद्दा त्यांचे ह्मणण्यांतील असा आहे कीं हा कायदा करणें ह्मणजे आमचे धर्मांत रीतीभातींत परक्या सरकारानें स्वतः वेळों वेळीं दिलेल्या वचना विरुद्ध हात घालणें व ढवळा ढवळ करणें होय. कारण आमचें शास्त्र असें सांगत आहे कीं ऋतु प्राप्त झाल्या बरोबर गर्भाधान झालें पाहिजे, मग मुलींचें वय १२ वर्षांचे वर असो किंवा खालीं असो. तेव्हां जर १२ वर्षांचे आंत मुलीस ऋतु प्राप्त झाला तर तिचे गर्भाधान झालें पाहिजे न झालें तर शास्त्राज्ञा मोडली असें होईल; आणि जर गर्भाधान केलें तर नवऱ्यास कायदा मोडल्या बद्दल शिक्षा होईल:— या प्रमाणें इकडे आड व इकडे विहीर असें होऊन जातें तेव्हां सरकारानें आमचे धर्मांचे रीतीभातींत हात घालूं नये असा आ॰ सर मित्र यांचें भाषणांतील दुसरा मुद्दा आहे. या त्यांच्या पहिल्या व दुसऱ्या मुद्यांचा विचार जर शांतपणें केला तर असें आढळून येईल कीं जर नवऱ्यास दुखापत वगैरे केल्याबद्दल शिक्षा करण्याकरितां हल्लीं सुद्धां पिनल कोडांत योग्य कलमें आहेत, आणि बारा वर्षांचें बायको बरोबर मग जरी तिला ऋतु प्राप्त झाला असला तरी संभोग केल्यानें तिचे शरीरप्रकृतीस वगैरे इजा होतेच होते असें कोणीही कबूल करील, तर हल्लीं चालूं असलेल्या कायद्यानें आमचे धर्मांत— धर्म रीतीभातींत— हात घातला जात नाहीं काय! बारा वर्षांचे खोशी संभोग केल्यानें—मगजरी तिला ऋतु प्राप्त झाला असला व तिचे शास्त्राज्ञे प्रमाणें गर्भाधान झालें असले तरी जर तिचे शरीरास इजा होऊन तिची प्रकृति क्षीण व अशक्त होणार व तिचीं मुलें दुर्बळ, रोगी व अल्पवयी निपजणार हें तत्व जर खरें आहे व या घातकी कृत्या बद्दल हल्लींचे कायद्यानें सुद्धां नवऱ्यास शिक्षा देतां येईल असें आहे तर आतां मात्र आह्मी ह्मणतों कीं परक्या सरकारानें आमचे धर्मांत हात घालूंनये हें कसें शोभेल! आज पर्यंत सरकारानें धर्मांचे कोणतेच कामांत हात घातला नाहीं काय? सती जाणें हें सरकारानें कायदा करून बंद केलें नाहीं काय? यावर कित्येकांचें असें ह्मणणें आहे कीं ‘सती’ हा मोठा गुन्हा होता तेव्हां तो जरी शास्त्र संमत होता तरी सरकारानें कायदा करून बंद करणें हें अवश्य होतें. परंतु असा कोणी विचार करीत नाहीं कीं सतीने एकदम प्राण जात असे व बारावर्षांचे वया खालील केवळ पोरीशीं संभोग केल्यानें तिच्या शरीर प्रकृतीचे मातेरें होऊन तिला बहुतेक आजन्म क्षीण व रोगी अशा अवस्थेत यातनेने दिवस काढावें लागतात. तेव्हां वास्तविक मोठा गुन्हा कोणता हें सांगणें फारच सूक्ष्म विचाराचे आहे. पुनर्विवाह पासून झालेलीं मुलेंही कायदेशीर व योग्य वारस आहेत वगैरे गोष्टी सरकारानें कायदा करून केल्या नाहींत काय! व ह्यानें धर्मांत हात घातला जात नाहीं काय? व्यभिचारणी विधवेस शास्त्रानें मयत नवऱ्याची मिळकत मिळत नाहीं. परंतु कायद्यानें विधवेस मिळकत मिळाल्यावर जरी ती पुढें उघड उघड सुद्धां व्यभिचार करूं लागली तरी तिचा मिळकती वरील हक्क नष्ट होत नाहीं. हें काय धर्मांचे रीतीभातींत हात घालणें नव्हे काय? अशी एकना दोन पांच पंचास उदाहरणें सांपडतील कीं सरकारानें प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष रीतीनें आपले धर्मांचे रीतीभातींत हात घातला आहे. खरें पाहिलें असतां धर्म या शद्वांची व्याख्या इतकी व्यापक व इतकी घोटाळ्याची आहे कीं धर्म शद्वांत वाटेल ते आणतां येईल. आणखी ‘धर्म’ या शद्वाचे व्याख्ये बद्दल अनेक लोक अनेक वेळीं अनेक अर्थ करितात तेव्हां खरें तरी काय समजावें! तेव्हां जरी हिंदुधर्मांचे सध्याचे रूढी वरून पाहिलें असतां ऋतु प्राप्त झाल्या वर गर्भाधान करावें असें आहे तरी गर्भाधान झालेंच पाहिजे असें नाहीं. व ह्मणून लोक ही धर्मांतील होम करण्यास जसें बुद्धीपुरःसर जपतात तसें ऋतु प्राप्त झाले वर गर्भाधान करण्यास जपत नाहींत. ह्मणून आह्मांस विचारांतीं असें वाटतें कीं ह्या कायद्याच्या योगानें आमचे ज्याला धर्म अशी संज्ञा योग्य प्रकारें लावितां येईल अशा धर्मांत कांहीं हात घातला जात नाहीं, व ह्मणून या विषयीं इतका गिल्ला करण्याचें कारण नाहीं.

आतां या कायद्या पासून आपलें हित किती होणार आहे हें पाहूं. बालविवाहाची व त्यांतून अयोग्य काळीं संभोगाची चाल फारच घातक आहे हें सर्वांस कबूल आहे. त्याच प्रमाणें ही चाल नाहींशी करणें हें ही इष्ट व अवश्यक आहे असें सर्वांस वाटतें. कायदा नको ह्मणणारांचें ह्मणणें इतकेंच आहे कीं कायद्यानें ही चाल बंद करणें हें सर्वांशी अनिष्ट आहे. व ही चाल समाजानें आपण होऊन बंद करावी, यांत सरकारानें हात घालूं नये. संभोगाचा काल जितका वाढोवल तितका बाढविणें जरूर आहे. परंतु जर समाजांत हल्लीं असें करण्याची शक्ति राहिली नाहीं असें आपण स्पष्टपणें पाहत आहों तर समाजांत पुढें कधीं काळीं अशी शक्ति उत्पन्न होईल किंवा समाज आपण होऊनच ही चाल हळूं हळूं बंद करील याची वाट पहात बसणें व तों पर्यंत हल्लीं जे अनिष्ट परिणाम होत आहेत ते तसेच आपल्या डोळ्या पुढें होऊं देणें व त्यामुळें आपले समाजाची सर्वांशीं होत आहे ती हानि अधिकच करून घेणे हे इष्ट नाहीं असें आह्मांस वाटते. संभोगाचा काल खरें वय १८ वर्षांचे होई पर्यंत बंद रहावा असें वैद्य शास्त्र स्पष्टपणे सांगत आहे तेव्हां १८ वर्षां पर्यंत संभोग कालाची मर्यादा वाढविणें ही दिशा आहे हे प्रत्येक समंजस मनुष्यानें विशेषतः आमच्या समाजाचे जे पुढारि आहेत त्यांनी लक्षांत ठेविले पाहिजे. आतां होणारे कायद्यानें १८ वर्षां पर्यंत मर्यादा जात नाहीं हें खरें आहे. तरी १० ची १२ वर्षें होऊन इतकी तरी थोडी सुधारणा होण्याचा संभव आहे अणि व या मुळें आपण सुधारणेची पहिली पायरी चढत आहों ही गोष्ट विसरतां कामा नये. वयाचे कारणास्तव आह्मी या कायद्याचें अभिनंदन करतों. लोक समाजास एकवेळ वस्तु स्थितीची दिशा व त्याचे हिताचा मार्ग कळला ह्मणजे सर्वलोकांस पुढें सुधारणा करणें सोपे जाईल व अशा प्रकारें होणारा कायदा शिक्षणावह आहे असें आह्मी समजतों.

कोणतीही गोष्ट कितीही चांगली असली तरी ती पासून कांहीं थोड्या लोकांचें कांहीं तरी नुकसान किंवा त्यांस त्रास होणारच हें तत्व जर खरें आहे तर होणारे कायद्या पासून सुद्धां कांहीं थोड्या लोकांस त्रास होईल हें आह्मी समजत नाहीं १२ वर्षांचे आंत गर्भादान करावें लागतें अशीं फारच थोडीं उदाहरणें असतात. तेव्हां असें ठिकाणीं गर्भाधानाचा काल सारा उद्या एक किंवा दोन वर्षांनीं लांबविला व त्यामुळें कांहीं गृहस्थास थोडीशी अडचण झाली तर नुकसान होणार आहे असें नांहीं. अशा थोड्या लोकाच्या विपरीत समजुती करितां त्यांच्या व दुसऱ्या लोकांचें खरें हिताकडे दुर्लक्ष करणें कधींहि योग्य होणार नाहीं. यास्तव संमती वयाचा कायदा झाला असतां लोकांचें नुकसान नसून उलटें हित होणार आहे हें समजूत लोकांची मतें विनाकारण क्षुब्ध न करितां त्यांस त्यांचें खरें हित कळवून त्यांचें बागणें हितावह व परिणामी सुखकारक होईल अशा प्रकारचा उपदेश करणें हें पुढारी लोकांचें कर्तव्य आहे असें आह्मांस वाटतें.

—येथवर एक दिशा झाली. आतां दुसऱ्या दिशेकडे वळूं — दुसरी दिशा ह्मणजे याच ओंवाची आहे पण आमचा हेतु प्रत्येक मत वैचित्र्याचा विचार करण्याचा असल्यामुळें या लेखाची लांबी कधींच फाजील होणार नाही असे समजून ती दिशा आम्ही पुढील खेपेस घेऊं.

The Berar Samachar

MONDAY, JANUARY, 26, 1891.

At day break yesterday all people high or low hastened to the Umri Road to offer a hearty welcome to the Resident Sir Denis Fitzpatrick. Raobahadur Jatar and Raosahib Deorao Vinayak were the most prominent among Native officers and the native gentry. This he receives a joint address and tomorrow prizes will be distributed to the Female schools here. Each one has contributed his mite to the enthusiastic welcome and only hope the Resident will be pleased with every modest and unostentations endeavour.

The Bombay Government has issued a resolution to the effect that the Municipality of Poona has indicated culpable neglect of rules and financial precaution in serious waste of municipal funds, that the budget is prepared in a prefunctory manner, that the Municipality has illustrated by vivid instances the deplorable consequences of the virtual abdication of powers which it should have guarded in the interests of the rate-payers, in favour of a small committee of its own, and that consequently reform is necessary from within, government being most reluctant to interfere with its free and spontaneous working. From this resolution it is clear that one of the model municipalities in the Bombay presidency has fared very badly and undone every good thing that it did to win the prestige of a first class municipal government. The first step that the government has asked the municipality to adopt in regard to the improvement of its undesirable condition, is to create a new office of an executive administrator to carry out the municipal work. Such an office will of course be a highly paid one. The Municipality has been allowed a month's leisure for immediate reform during which period its members are, under compunction of strange necessity, called upon to frame a new code for its improved relations under a new Executive officer and to bring into force such an arrangement as will at once set matters right.

The Poona-papers have felt it an insult since the government resolution came to light all of a sudden through the Bombay dalies. The Kesari, Maratha, Dnan Prakash, Sudharak, Poona Vaibhava along with others have openly denounced the Governer's resolution. The Resolution is a public disgrace on the Poona people. The Sudharak has most indignantly disproved the charges brought by the government under an article 'The triumph of Mr. East and Mr. N. B. Jogelkar.' The heading is a clue to the whole affair. It directs us to a new line of thought. Internal discords and private misunderstandings have come into play to prove the well-merited failure of the Poona Municipality. The 'Present Discontents' in the Mahratta well testify to the estranged relations that exist among the members of the Municipality. Mr. Joglekar is a man of independent capacities. His name some persons associate (rightly or wrongly we can't tell) with the affair of Gardhabha-varat in dishonor of the Pandit Dayananda Sarsvati. He has ably served the government and after his retirement from service he is a *nominated* member of the municipality. It was he who first framed these charges of culpable mismanagement. Instead of satisfying him the municipality trifled with him in making light of his charges when he had recourse, through Mr. East's influence, to the governmental action in the inspection of municipal affairs. The Municipality has been thus left to repent in leisure over the recent resolution of the Bombay Government.

The defence of the municipality is a weak one. Its strength lies in the imperfections of the regulations in vogue. The managing Committee has been allowed a wide extent of liberty and has in fact left some few things to the preliminary consideration of the general meeting of the Municipality. Though we are unable to sift the whole matter so as to attain to truth we observe a serious want of energy and disinterested work on the part of some of the members. Whatever ill or well we may speak in regard to Mr. Joglekar's conduct we are not prepared to approve of the general administration of the Poona municipality. There is a great flaw in some of the arguments of its defenders when they hold up the managing Committee in the due exercise of its powers. The General committee of the Municipality has not rightly superintended the management of public funds and has rather let in the managing Committee to trench upon its rights. The government resolution is not quite groundless though it runs wild in some of its remarks. The defence is itself based upon the tolerable nature of the municipal work. With the disclosure of want of confidence and open distrust about the proceedings of the managing Committee the Municipality ought to have mended matters by welcoming unfavourable criticism and ought to have remodelled its managing body upon improved principles by limiting its authority to a proper extent.

Poona, the capital of the Peshwas, is the center of the Maharashtra's thought and activity. The august title and claim to a superior sort of self-government Poona has not still learnt to win in the estimation of the public and the government. Such is then the history of the failure of the Poona Municipality. It does not fail to dictate some lessons to other institutions introduced on the system of local self-government. *Government* municipalities may rise or fall and no body makes it a matter of much comment; but when *popular* municipalities rise or fall government takes care to limit their authority and raise objections to the extension of local self government. When we were in a difficulty to settle whether the Deputy Commissioner should be the President of the Akola Municipality we echoed the views of experienced gentlemen in claiming the District officer at the head of municipal affairs. We have not yet forgotten the case of Mr. Suraj Mall before the Tahasildar. Mr. R. A. Panhalkar's garden by the river side was long a matter of discussion before a judicial Court. Though Mr. Krishnaji Dinkar Sahasrabudhe has won the support of the Municipality to block a public lane and he has not fairly washed his hands of the case in the appellate court against him. What these facts go to imply we need not disgrace to prove. The secret of success of a local body lies shortly in the total and complete removal of egoistic motives in the members of it.

Having given this account we shall next show how some men of discontented turbulence have imposed upon the citizens of Poona and squandered recklessly away their local proceeds. We were not surprised to go through the whole government censure when a Wilkies was in the committee and we shall some time give our reasons why this result was natural and foreseen.

Some people make it a point to claim favouritism in public offices on the ground of personal inefficiency and the backward stale of their society. Sir Charles Elliot on the deputation from the Central Mahomedan Association has made a smart reply to the above claims. He proceeds in his reply to remark:—

"I am glad to take this opportunity of assuring you how warmly I shall support your interest in every manner in which it is possible for me to do. You will of course understand that the public service goes beyond every body. The first necessity is that every public servant must be efficient. It is impossible for the government to appoint inefficient men but when there is a choice between two efficient men who belong to different classes it is, in my opinion (of Sir Steuart Bayley,) entirely right and just that government should consider the representative character of these two candidates and should give a fair degree of support and encourage ment to all classes of its employees and should not give employment solely, exclusively, or mainly to one party."

In our last issue in the advertisement regarding Municipal elections
For 1801. Read 1891 in line 9 th
For Ward read ward No. in line 16 th
For 1889 read 1891 in line 17 th.
and For 1889 read 1891 in line 19 th.

Basim
23-1-91,

To
The Editor Berar Samachar
Akola.

Sir

On the 21st instant it hailed. This hailing is injurious to the standing crops, but it is beyond human power to prevent such occurrances. Today the sky is cloudy and sun very hot.

The Deputy Commissioner is towards Puasd side, He is expected here in a day or two. The priliminary census work of this town is almost over. It speaks very highly of the management of the municipality to which the work is entrusted especially of the two clerks who take much pains in doing the work

Mr. Ramrao Bajaji's case is going on vigorously no charge is laid against him as yet owing to the differences in the statements of witnesses examined for prosecution. It is rumoured that he was yesterday released on bail as no charge they say was framed against him. At this stage they say some more parties are to be joined to the trial. God knows what it is and what the consequences would be. Truth must ultimately prevail. God expects guilty persons must always hang down their heads and the innocent look up with right. Mr. Pandit in whose court the above trial is going on is a very excellent judge. Some say he is a slow judge but it is my opinion that to administer justice, properly to the satisfaction of the parties concerned is not a work to be done precipitously and rashly and slowness is of course required if one wishes to go to the bottom of the case to be tried and find out the truth. Mr. Ramrao is to be pitied under his present sufferings but at the same time his good fortune is to be praised much for having his case tried by the noble hearted and the just judge More in my next.

Mr. Jairam Gopal acting master in the A. V. School has passed his matriculation privately in the late matriculation examination of the Bombay University. At his request the Director of public Instructions has appointed him a pupil teacher in the newly created pupil teachers class to prepare him to be able to do master's work still better. His pupils today honoured him with Pan supari &c. &c. and felt sorry for his separation.

Mr. Govind Bhaskar Oke Secretary to the Local Board takes much interest in the school department. He was Head master at Pusad previously to his coming here in his present capacity. He knows school drill very well & of his own accord he teaches some boys of the A. V. school in that branch. He deserves thanks for his voluntary services.

Mr. Chintaman Moreshwor Apte Inspector of Registration came here, inspected the offices under his control and went to Pusad. Mr. Yeshwantrao Dighe pleader returned from Poona.

Yours
X

Sir,

It is widely known that Basim District is notorious for its decoity. Decoity after decoity is taking place. In such a short time decoities at Nurath, Mohi, Nandura Izara, Pimplegaon, Sheloo Bazar Kakarwadi, In addition to them recently a decoity has taken place at Shirpur and robberies at Kuptee and house breaking at Karla. From the reports it seems that the decoits commit their mischief in one quarter and as soon as they hear the Police coming to apprehend them, they are on their alert and have recourse to another quarter. They came parading their guns-fire them, light torches and begin their devilish work. If they don't have their aim accomplished at their entrance they put the owner of the house to torture and thus giving turns to the screw they obtain their aim of exorting money. The Ryots particularly the Sawcars have taken so much alarm that lots of them have managed to apply for license to use arms for their safety.

15-1-91.

Yours
Traveller

वऱ्हाड.

गेल्या मंगळवारीं रात्रीं ७॥ वाजतां सुमारें अर्धातास येथें गारांचा मोठा पाऊस पडला. तेवढ्या अवकाशांत चोहोंकडे गारामय होऊन गेलें. रस्त्यावर सहा सहा इंच गाराचा थर झाला होता! व दुसरे दिवशीं १० वाजे पर्यंत गटारातून गारांचे जमलले गोळे दिसत होते.

कर्नल मेकेंझी सा० रजेवरून परत आले. मि० आवर्ड सा० नी से. आणि सि० जज्जाचे कामाचा चार्ज घेतला व मि० एलिअट सा० यवतमाळास डे० कमिशनरचें कामाचा चार्ज घेण्यासाठीं एक दोन दिवसांत जातील.

मि० एल० ए० लाईट अ० इंजिनिअर यांनीं सहा महिन्यांची रजा घेतली.

टीप— पहिल्या बाजूवर चवथ्या कालम मध्यें चार्ज ठेविला असें लिहिलें आहे— परंतु बातमीच्या इंग्रजी पत्रावरून व इतर माहिती वरून अद्याप तसें झालें नाहीं ह्मणून समजतें—

काल प्रातःकाळीं सर्व लहान थोर मंडळीची गर्दी अरुणद्या बरोबर उमरी रस्त्यावर आलिशान साहेब बहादूरांस सलामी देण्यास जमली होती. नेटीव अमलदारांमध्यें राव बहादूर जटार साहेबां बरोबर बराच वेळ संभाषण होऊन इतर कामदारांच्या भेटी वगैरे घेऊन पुढें साहेब बहादूर ग्रामस्थ मंडळीच्या समुदाया जवळ आले. रा. सा. देवराव बाबा यांनीं सर्वांचा मुलाखत करून दिली. नंतर स्वारी आपल्या तंबूत गेली मानपत्रें आज दिली जातील उद्ईक मुलींच्या शाळांचे बक्षीस समारंभ आहेत.—सर्व दिवस मोठ्या गडबडीचे व उत्सहाचे आहेत.

वर्तमानसार

मुसुलमान लोकांत जें वैद्यशास्त्र आहे त्यास युनानी असें ह्मणतात. हिंदुस्थानांत इंग्रजी राज्य झाल्यापासून ज्याप्रमाणें हिंदू वैद्यक रसातळास गेलें तसेंच मुसूलमानी युनानीही रसातळास गेले आहे; आणि हा एक इंग्रजी राज्यापासून तोटाच झाला असें ह्मटलें पाहिजे. दक्षिण हैद्राबाद मधील कित्येक बड्या अमीर उमरावांनी निजाम साहेबाजवळ अर्ज केल्यामुळें अशा प्रकाराचा दवाखाना खुद हैद्राबाद शहरीं स्थापन करण्याचा निजाम साहेबांनीं हुकूम फर्माविला आहे या दवाखान्याची उत्कृष्ट व्यवस्था राहवी ह्मणून निजाम सरकारानें दरमहा १००० रुपयें त्या दवाखान्यास दिले असून शिवाय बड्या बड्या लोकांची एक कमेटी नेमण्यांत आली आहे. या संबंधानें लेख लिहित असतां मुंबईची व इतर ठिकाणची इंग्रजी वर्तमान पत्रे अती घाणेरडे व मत्सरी लेख लिहित आहेत. या कृत्यावरून निजाम सरकार अती मूर्ख बनले आहेत असेंहीं ते उद्गार बाहेर काढण्यास मागें पुढें पाहत नाहींत. निजाम सरकारानें आजपर्यंत इंग्रजी वैद्याकास पूर्ण पाठबळ दिलें असून आतांच असा कां प्रकार होतो असें ही या पत्रकारांचें ह्मणणें आहे आणि दोष देण्याची मुख्य किल्ली हीच आहे. आह्मी तर याबद्दल निजाम सरकारची वाहवाच करून ते इंग्रजी टीकेस झुगारून देऊन स्वकर्तव्यास जागले याबद्दल ते खरोखर स्तुतीस पात्र आहेत अशाच प्रकारच्या संस्था आमचे हिंदू ह्मणविणारे संस्थानिक आपापल्या राज्यांत हिंदू दवाखाने स्थापन करून चालूं करतील तर हिंदु लोकांचें अती पूज्य व उत्तम प्रकारचें वैद्यक सहजच उन्नित दशेस येईल पण हें व्हावें कसें? राजे ह्मणजे शुद्ध पिंजऱ्यांतले पोपट आहेत!

मद्रास इलाख्यांतील लष्करी शिपायांस त्यांच्या अधिकाऱ्यांकडून योग्य रीतीनें वागविलें जात नाहीं, असें मद्रासच्या मद्रासमेल नांवाच्या वर्तमानपत्रांत एकानें प्रसिद्ध केलें आहे; तें त्यानें बंगाल व मद्रास या दोहोंत तुलना करून सिद्धही करून दाखविलें आहे. हाच लेखक पुढें असेंही ह्मणतो कीं या संबंधानें लवकर उपाय करण्यांत आला नाहीं तर, १८५७ सालांतील बंडाची आठवण पुन्हा व्हावी अशी सरकारची इच्छा आहे असें ठरेल. सदर्हू लेख केवळ एका युरोपियनानेंच काढले असल्यामुळें राजद्रोहाची विशेष भीति आहे असें नाहीं.

अशी एक सूचना आली आहे कीं विलायतच्या म्युनिसिप्यालिटींत ज्या प्रमाणें घरें तपासणारा एक निराळाच इंजिनियर नेमण्यांत येतो त्या प्रमाणें मुंबईस नेमण्यांत यावा व घर बांधणाऱ्या मनुष्यानें अगाऊ त्या इंजिनियरास खबर द्यावी व तसें न करील तर तो कायद्या प्रमाणें शिक्षेस पात्र होईल तसेंच तें घर पुढें तयार होण्याच्या वेळींही मालकानें त्या इंजिनियरास खबर द्यावी ही सूचना बरी आहे पण यामुळें मुंबईकरावर दुसरा एखादा कर न बसो ह्मणजे झालें.

ह्मैसुराकडे रामपूर मधील राहणाऱ्या एका सोनारानें एक नांगर शोधून काढला आहे. हा नांगर इतर नांगरापेक्षां हलका असून चांगला मजबूत टिकाऊ आहे. इतक्या सोई असून शिवाय या नांगरानें इतर नांगरापेक्षां दुप्पट काम होतें. हे नांगर एका संस्थानिकाच्या हद्दींत निघालें असल्यामुळें कदाचित कांहीं दिवस अस्थित्वांत रहातील पण तेच इकडे ह्मणजे इंग्रजी हद्दींत निघालें असते तर त्याचें नांवही ऐकूं आलें नसतें.

नामदार लॉर्ड डफरिन, आणि लॉर्ड लान्स डौन या उभय गव्हर्नर जनरलांनीं निवडणुकीचें तत्व हिंदुस्थानांतील कायदे कौन्सिलांच्या सुधारणेंत घालावें असे अभिप्राय दिले आहेत. सरस्टुअर्ट बेली, व सर आकलंड कोलव्हिन या दोघा लेफ्टनंट गव्हर्नरांचे ही तसेच अभिप्राय आहेत. ह्मणजे राज्य कारभारचा बोजा ज्यांच्या शिरावर आहे असे हिंदुस्थानांतील कामगार निवडीचे तत्व लोकांस द्यावें असें ह्मणत आहेत या वरून निवडीचा अधिकार लोकांस दिला असतां राज्य कारभार बजावणीस कोणत्याही प्रकारची हरकत येण्याचा संभव नाहीं. ही गोष्ट उत्तम रीतीनें शाबीत ठरते. मग हिंदुस्थानच्या लोकांस निवडीचा अधिकार देण्यास कान्सरव्हेटिव सरकारासच एवढे भय कां वाटते कोण जाणे.

वीज पडण्याचें कारण धातूची खाण—झाडावर किंवा जमीनीवर उगीच वीज पडत नाहीं. ज्या जमीनीत लोखंडाची अशुद्ध धातु असेल त्या जमीनींवर किंवा तींतील झाडावर वीज पडते ह्मणजे त्या धातूच्या आकर्षणानें ती तिकडे ओढली जाते असें अनुमन कित्येक वेळ वीज पडल्या वरून अमेरिकन लोकांनीं काढलें आहे. युनायटेड स्टेट्स संस्थानात ओहीओ ह्मणून एक शहर आहे त्यांतल्या एका घरावर तीन वर्षांत मिळून आठवेळ वीज पडली. पुढें कर्म धर्म संयोगानें त्या घराच्या खाली खोल खणण्याचा प्रसंग आला तेव्हां खाली लोखंडाच्या अशुद्ध धातूची खाण सांपडली. दुसऱ्या एका जमीनींतल्या झाडांवर अशीच कित्येक वेळ वीज पडली तेथें ही तशीच खाण सांपडली असें सायंटिफिक अमेरिकेन नामक पत्रांत लिहिलें आहे.

खजिन्यांत शिल्लक — येत्या मार्च अखेर हिंदुस्थानच्या खजिन्यांत जवळ जवळ दोन कोट रुपये शिल्लक रहातील असा अंदाज आहे. यावरून मिठावरचा कर दर मणी आठआणे प्रमाणे सोडण्या सारखा हिंदुस्थानच्या खजिन्यांची स्थिति झाली आहे असे उघड होते. या उपर सरकारास गोर गरीबांची दया येते कीं नाहीं तें पाहूया.

मद्रास इलाख्यातील गंजम प्रांतांत वारंवार दुष्काळ पडतात व लोकांचे अतिशय हाल होतात हें ध्यानीं आणून त्या भागांत पाट बंधाऱ्याच्या कामासाठीं खर्च करण्याकडे ९६ हजार रुपये देण्याची मंजुरी हिंदुस्थान सरकारानें दिली आहे असें समजतें.

शुभसुचक

—अमेरिकन सरकारनें बेहरिंग समुद्रांत एक इंग्लिश व्यापारी जहाज धरले आहे त्याच्या संबधानें बराच पत्रव्यवहार दोन्ही राष्ट्राचा चालला आहे.

—या खटल्याची चौकशी अमेरिकन सरकारच्या सुप्रीम कोर्टापुढें चालेल असें समजतें.

—चिली येथें तीन लढाऊ जहाजांनीं दंगाबा करण्याचा बेत केला आहे असें समजतें.

—अमेरिकेन सरकार इंग्लिश सरकार याजमधील सुप्रीम कोर्टा पुढील खटल्याची सुनावणी ता२६ जानेवारी रोजीं होणार आहे. सुप्रीम कोर्टा पुढें हा खटला चालवितां येणार नाहीं असे अमेरिकन सरकारच्या अटर्नी जनरलाचें म्हणणें आहे.

—चिलीयन सरकार आपलें सैन्य जमा करीत आहेत व तेथील अध्यक्षानीं आपल्या कामाचा राजीनामा द्यावा असें कांग्रेसचे मत आहे. सु. प

विलातेस अतीशय बर्फ पडत असून मेडवे नावाच्या मुखाशीं तो तुंबून राहिला आहे थेम्स नदीही अगदीं थिजून गेली असून तेथील व्यापार अगदी बंद पडला आहे.

व्हियाना येथें पोष्टल अधिकाऱ्यांचे एक कान्फरन्स होणार असून त्या सभेसाठीं हल्लीचे डायरेक्टर जनरल हे जाणार आहेत. या सभेंत कांहीं विशेष प्रश्नांचा विचार होणार आहे.

पोर्ट ब्लेयर येथें एक प्रकारचा ताप उद्भवला असून त्यामुळें पुष्कळ लोक आजारी पडले आहेत हा ताप कोणता या बद्दल डाक्तरांसच मोठें गूढ पडलें आहे.

अंदमान बेटांत पाडूक नावाची इमारती लांकडांचीं झाडें थोडी थोडी वाढत जात असल्यामुळें त्याची पहाणी करण्यासाठीं हिंदुस्थानांतील जंगली इन्स्पेक्टर जनरल मि. हिल हे तिकडे जाणार आहेत. आंदमानबेटांत सुद्धां जंगलसंबंधीं उपद्व्याप आहेच ना! इकडून त्रास भोगून गेलेल्या कैदी लोकांस तिकडे सुद्धा त्रास होणार!

विलायतेस फार बर्फ पडूं लागलें आहे आणि त्यामुळें रेलवेचे रस्ते बंद पडले आहेत. कित्येक शहरें बर्फमय झाली आहेत आणि कित्येक ठिकाणी अन्नही मिळत नाहीं अशी सर्व खंडांत स्थिती झाली आहे असें लंडनची ता. ११ मिनहुची तार सांगते अशा नैसार्गिक अडचणींतील लोक हिंदुस्थाना सारख्या नैसर्गिक सुखवस्तू देशावर राज्य करीत आहेत हे किती आश्चर्य.

फ्रेंच सरकारनें ८६ कोट फ्रांक कर्जाऊ काढलें आहेत.

वायव्य प्रांत रेल्वेवर गाडी चालू असतां चोरी करण्यांत येते सामानाची गाडी चालू असतां चोर गाडीचें दार उघडून आंतील पोतें खाली लोटून देतो व पुन्हा आपण उडी मारतो असल्या प्रकारच्या चोऱ्या तिकडे बऱ्याच होऊं लागल्या आहेत.

व्हालपेरेझो येथें बंडाळी उद्भवल्यामूळे त्या देशाचा चिली प्रांताशीं जो तारयंत्रानें संबंध होता तो बंद करण्यांत आला आहे.

ठा. अ.

अकोलें बाजारभाव

हुंडी मुंबईची दर्शनी			९९॥=
" १५ दिवसाच्या मुदतीची			९९॥=
सुवर्ण....	२१॥	रुपें	१०८
आळशी खंडीस	८५	उडीद	६०
गहूं काठे	५८॥	बनशी	६५
जवारी	४०	चणे	६०
सर्की	३८=	मीठ	४
तूप	७।	तेल	४॥
कापूस ४१	रुई १४।	जिनची	५७

सव्याचे भाव

जवारी वसंत	संवत	१९४७	४२।
गहू	वैशाखशुद्ध	१९४७	५६॥।
आळशी	चैत्रशुद्ध	१९४७	७८।=
रुई	फाल्गुन शु.	१९४७	५५॥।
सर्की	वै. नवे साळाची	१९४७	३॥=

वामन गोपाळ यांचा अनेक औषध मिश्रित

सार्सापरिला

हा सार्सापरिला अनेक रोगांवर गुणावह असून खालीं लिहिलेल्या रोगावर विशेष गुणाकारी आहे. उपदंशजन्य विकार, (गरमी) व तिजपासून होणारे पक्षघातादि भयंकर रोग, संधिवात, गंडमाळा, रक्त दुषित झाल्यापासून हाता पायांच्या तळव्यांवर व सर्व शरिरावर काळे डाग पडणें. संधी दुखणें कळा लागणें, सूज येणें वगैरे सर्व संधिगत वायुंवर तसेंच कोणत्याही प्रकारचे त्वचेचे रोग, जसें सर्व शरीरास कंड सुटणें, खरूज, गळवें व फोड येणें, इत्यादि; डोळ्यांचे, मस्तकाची व हातापायांची आग होणें, तसेंच रसायनें व कच्चा पारा सेवन करून होणारे वाईट परिणाम वगैरे. सारांश उपदंशजन्यापासून अगर दुसरे कोणत्याही कारणानें रक्त दूषित झाले असल्यास ते शुद्ध होऊन त्याची वृद्धि होण्यास ह्या सारखे दुसरे औषधच नाहीं. दर बाटलीस किंमत १। रुपया, पोस्टेज ४ आणे; उत्तम गुणास चार बाटल्या पाहिजेत. एकदम बारा बाटल्या घेतल्यास १२ रुपये. पोस्टेज शिवाय. परंतु चार बाटल्या एकदम घेतल्यास पोस्टेज ६ च आणे पडतील.

पौष्टिक व अत्यंत कामोत्तेजक धातु व रक्तवर्धक मिश्र फास्फरसाच्या

गोळ्या.

यापासून अतिशय विषयविभोग, नित्य धातुस्राव यानें झालेली शरिराची क्षिणता जाऊन अशक्तता, अग्निमांद्य, जीर्णज्वर, नपुसकत्व इत्यादि विकार तावडतोब नाहींसे होतात. ह्यानें सर्व शरिरांतील चैतन्याचा व वृद्धि व स्मरणशक्तीचा राजा जो मज्जाकंद (मेंदु) व मज्जातंतु यांच्या मंद झालेल्या सर्व क्रियांचे पुनःरुज्जीवन होतें. शिवाय ह्या गोळ्या कामोद्दीपक व स्नायुची शक्ति वढविणाऱ्या असल्यामुळें कोणत्याही कारणास जननेंद्रियाची शक्ति क्षीण झाली असल्यानें पूर्ववत होते. उत्तम गुणास ४ बाटल्या पाहिजेत. किंमत २४ गोळ्याचे एका बाटलीस १४ आणे. बंगी व पोस्ट मिळून एकापासून कितीही बाटल्या घेतल्या तरी ६ आणे पडतील.

पांढरे केस काळे भोर होण्याचा

कलप

हा कलप प्रत्येक पंधरादिवसांनीं एक वेळ लाविला ह्मणजे पुरें आहे. यानें सफेद करड्या व पिंगट रंगाचे केस काळेभोर होऊन. त्यास तेजी येते. किंमत १ रुपया पोस्टेज ४ आणे.

वरील सर्व औषधांच्या विशेष माहितीचा कागद प्रत्येक औषधासोबत मिळेल पुण्याच्या लोकांकरितां डा. एन. व्ही. छत्रे याचे दवाखान्यांत वरील सर्व औषधे मिळतील.

आमचा पत्ता—नट्यां ठाकुरद्वारा समोर

☞ हें पत्र अकोला येथें क० वा० खंडराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार छापखाण्यांत नारायण खंडेराव यानीं छापून प्रसिद्ध केलें.